

Digitaliseret af | Digitised by



Forfatter(e) Author(s):	Oehlenschläger, Adam.; af Oehlenschläger.
Titel Title:	<u>En Reise fortalt i Breve til mit Hiem</u>
Bindbetegnelse Volume Statement:	Vol. 1
Udgivet år og sted Publication time and place:	København : trykt paa Forfatterens Forlag, 1817-18
Fysiske størrelse Physical extent:	2 bd. (290, 241 s.).

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

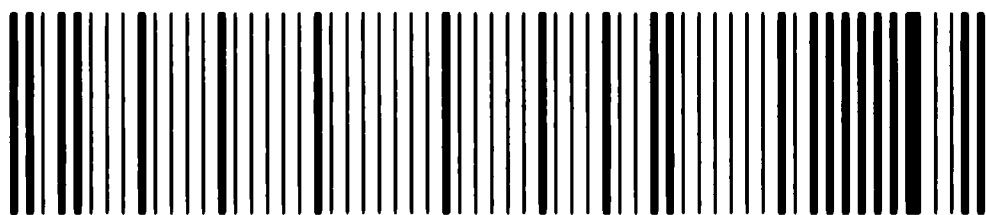
The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.





28, - 102. - 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 28 8°



1 1 28 0 8 02230 7

+ Rex



E n N e i s e

fortalt i Breve til mit Hiem.

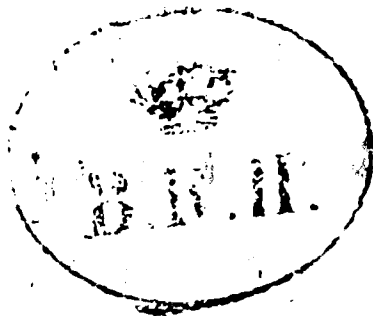
af

O e h l e n s c h l ä g e r.

Første Deel.

København, 1817.
Trykt paa Forfatterens Forlag,
hos H. F. Popp.

28-02-80



Søholt den 14 Decbr. 1816.

Endelig har jeg Tid og Leilighed til at skrive. De to Sedler jeg sendte med F* og fra A*, fortiene ei at kaldes Breve, men kun hiertelige Visitbilletter; to smaae Fiære af Længselens Binger, som reve sig løs, for at slagre til Hiemmet. Nu sidder jeg her ene, i en deilig, varm Stue, med en stor Hauge udenfor; men man kan kun ahne dens Sommerfjønshed, thi Is og Sne dækker den. Den ligner den hellige Annas Ansigt i et Rafaelsbillede: det blege, rynkede Ansyn, bærer, uagtet sin Alderdom, Præg af sunden Deilighed. I de første Dage havde det ikke været mig muligt at skrive. Jeg kunde ikke andet, end forestille mig det rørende Natstykke, hvor en Fader river sig løs fra sin Hustrus og sin lille Piges Bryst; medens Folkene staae med Lys, og opklare Ansigterne paa de smaae Dreng, der i bedrøvet Forbauselse, af deres Forældres Graad føle en Skilsmissses Vigtighed, som de ikke selv fatte, fordi de endnu intet Begreb have om Tid og Rum. Det var mig ret kjær at F* kom med i Bognen; hans

godhiertige lune Letfind dæmpede min Bedrøvelse, saa at jeg, lidt efter lidt, sank hen i en blidere Veemod. I denne Tilstand kom vi til Frederiksberg for at hente min ene Reisefælle. Her var ogsaa Graad og Sorg. En Moder skulde miste sin Søn, maaskee for flere Aar. De graahærdede Fædre fulgte os til Bogns. Min Fader beholdt sin Munterhed til det Sidste, da græd han, og lovede mig at være bestandig sund og frisk. Men nu mædte der et Uheld. Da Fr og jeg vare komne ind i Bognen, blev der aldeles ingen Plads for F*, skiondt han var tynd, og havde ikke andet med, end en lille Skriverbog, eller hvad det var, indsvøbt i Papir og om-bunden med Seglgarn. Vilde han nu ikke gaae tilbage, saa maatte han sætte sig paa Buxken hos Rudsken; og, i hvor farligt det var, valgte han det. Jeg gav ham min Sobornestinds Vels paa, og nu rullede vi afsted. Jeg var ganske fortunlet i Hovedet, men da jeg lod Vinduerne gaae ned, fik jeg Luft. En deilig Decemberaften: Veien haard, Luftten blaa, Maanen klar; ingen stærk Frost. Paa Veien gjorde Postkarlen sig udtillbeens, det behagede ham ikke at lade sig omfavne af F* paa Buxken, i hvor inderligt og fast end dette Favnetag var. Slige Karle have aldeles ingen Høielse for Naturens Høielse. Imidlertid fik jeg dog Postkarlen, deels ved

Skænd, deels ved Løvter om gode Drifkepenge tilbage paa Dydens Bei, og han satte sig op til Him-
mels igien, som en Pollux hos sin Castor. Maa-
nen besfinte venligt, Castors ikke Castor: men
Søbjørneryg. Men ved Damhuset tabte J* Taal-
modigheden; han var ganske flau, og hvis han
ikke var gaaet ind og havde faaet sig tre Stykker Rug-
smørrebrød med salt Riød at styrke sig paa; saa var
han useilbarlig styrtet fra Bukken, ned i den evige
Nat. Men nu førte vi uden videre Eventyr til
Riøge, hvor vi havde det godt. Træthed og Anstræn-
gelses adspriede Bedrøvelsen. Vi vare muntre og
drak vore Riæres Skaal, i den gode Viin Hr . . .
havde taget med. Forresten havde vi ikke Tid til at
see nogle af Riøges Mærkværdigheder, hverken Riø-
gehøns, eller Riøgehuuskors eller Riøgebugt. Kun
eet maa jeg fortælle: Om Morgenens da vi skulde
reise videre, holdt jeg en Tale til mit Følge, og sag-
de: "Mine Herrer! naar man reiser og vil afsted,
maa man altid først høit nævne enhver af de Ting,
man skal have med, for ikke at glemme noget.. For
nu at give dem et Beviis herpaa, nævnte jeg alt
hvad der tilhørte mig af Løssore; men glemte dog
min Hat, da jeg syntes, jeg havde den paa Hove-
det; men det var uheldigvis min Hue. Altsaa
glemte jeg ogsaa ganske rigtig Hatten, og beviste ved

eget Exempel min Sætnings Rigtighed, i det jeg tillige beviste, at Theorie og Praxis ikke altid findes forenede i denne sublunariske Verden. I Haarlov forlod F* os, og det gjorde mig ondt at skilles fra ham; thi det kom mig for, som om jeg endnu ikke ganske havde forladt min gamle Kreds, saalænge jeg saae ham, og hans Lystighed adspredte mig. Vi gik et langt Stykke sammen foran Bognen, og han hoppede meget godhiertig, med sine sorte Støvlestrømper, paa de frozne Jordklumper, for at lade mig gaae i de mageligere Hiulspor.

Til A* paa Iselinge kom Fr* og jeg om Aftenen Kl. halvti. Vi havde maattet tilbringe Middagen i Tappernøie, et bedrøveligt Opholdsted, hvor det endogsaa blev os vanskeligt at faae Jld i Kaffelovnen. Jeg spurgte Pigen, om der var gaaet hende noget imod, siden hun var i saa ondt Lune. ”Hvor kan De vide, om jeg ikke altid er saaledes?..” sagde hun. Ah — svarede jeg — det er en anden Sag; naar det er naturlig Grovhed, mit Barn, saa er Du undskyldt. Bliv ikke vred, vi skal hverken incommodere Dig mere med Ord eller Drifkepenge. Jeg har før hørt Tappernøie rose. Her maa vist være smukt om Sommeren, naar man ikke behøver Jld i Kaffelovnen, og kan gaae ud af Huset, fra Pigen. — A* og hans Kone viste os al venlig

Gæstfrihed. Jeg sagde dem Frederiksbergdigtet udenad, thi jeg havde det ikke med. I Mørkningen gik vi ud til Baldemars Taarn, og det fornøjede mig i Tusmørke at see denne gamle Steenlevning, den ældste i Riget. Som en stor sort Kæmpe ragede den frem i Luften ude paa Marken, medens Nutiden var skjult i en let Taage. Man kan gaae op i Taarnet. Det tilhører nu Kongen. Det maatte være herligt, naar man boede her, at have et Kammer deroppe, indrettet paa gammel Ridderviis. Der skulde Snorro Sturleson, Saxo Grammaticus, alle de gamle islandske Sager og Kæmpeviserne ligge i smukke Pergementbind, og der vilde jeg læse i dem om Eftermiddagen undertiden, og drikke Øl af et Guldhorn, eller Rhinskviin af et Sølvbæger.

"Dersom vi nu saae en uhyre Kæmpe klædt i Harnisk, med store Fier i Hielmen gaae over Marken, taus ind i Taarnet!.. sagde jeg. Dette gav Anledning til at tale om Spøgelse, og A* fortalte mig følgende Tildragelse, der skal være foregaaet hos en Godsejer i Nærheden. Han havde en Kostald, i hvilken ingen Ko blev staaende bunden, men fandtes altid løsnet om Morgenens. Endelig viste der sig en Kvinde for Ejerens om Natten og sagde: de skulde grave i Stalden, der laae et ujordet Barn; det skulde de begrave i Christenjord. Man graver og

finder BARNET. Herren siger til sin KARL, at han skal bringe Liget hen paa Kirkegaarden. KARLEN gaar. Men Spøgelsen kommer igien, og klager over, at det ikke er skeet. Herren kalder KARLEN frem, og denne tilstaaer, at han, for Frostens Skyld, havde kun sat det lille Liig i et Skuur for det første. Da BARNET var bleven virkelig begravet, forsvandt Synet. Køerne bleve ordentlig staaende i Stalden. Dette har A* umiddelbart af-Godsejerens egen Mund. —

Den 12te Decbr foer vi over Gaabense. Smukt Veir. Vi vare indpakkede i vore Pelse, følte ingen Kulde og ingen Søsnyge, skiondt det blæste stærkt. En haard Vust havde vi over Falster og Lolland; vi kom i Mørke did, og maatte blive i Særesløbing om Natten. Naar jeg er om Aftenen allene paa mit Kammer, overfalder mig en overordentlig Hiemvee og Veemod. Gud beskytte og bevare Eder, mine Elskte, og forene os om ti Maaneder lykkeligt igien.

Den 15de Decbr.

Kammerherre B. og hans Frue modtog mig overmaade venligt, og vise mig al mulig Forekommenhed. Jeg har gjort Bekjendtskab med min unge tilkommende Rejsekammerat, og haaber at vi ville komme godt ud af det sammen. Om Aftenen tilbringes

for det meste flere Timer her med Musik. Alle Børnene spille, Piano eller Violin. Kammerherren og jeg have sunget Adskilligt sammen. Veiret er flet, men vi lade os ikke tvinge deraf. Jeg har laant et Par Bandskøvler, og tradskede idag med Kammerherren omkring i hans store Hauge og Skov. En Hauge og Skov vinde just ikke ved at sees i Vinterflod; imidlertid beholder dog altid Naturen nogle Skønheder; hver Aarstid har sin egen Karakter; det Grønne forsvinder ikke ganske. Her maa være smukt om Sommeren under de store Bøge, at sidde ved Egen og see over til Maribofirsen og de smaa Der. Skov og især Eo finder man her nok af, og Fr* anmærkede, at det saae ud, som om her nylig havde været Syn d f l o d, og som om den ikke ret havde sat sig endnu. Kammerherre V. s Hauge er meget stor, den bestaaer for en Deel af Grantræer og Taxushække i gammel Smag, og det er en Fornøielse at gaae i saameget Grønt, om Vinteren, især naar man hist og her kan skimte den unge fremspirende Rug ude paa Ageren. Kammerherren har meget vel vidst at forbinde de ærværdige Levninger ved smukke nye Anlæg. De stive Hæfegange, der indfatte vidtløftige Frugt- og Ristkkehanger, tabe sig i en engelsk Park, og denne leder til en herlig Skov. Iblandt andre høie, tykke Træer

viste Kammerherren mig Tæt, som han kaldte sit Paradis: eller Rundskabstræ. Om den vældige Stamme slynger sig virkelig en tyk Green, fra nedentop i Bugter, aldeles liig en Slange; og ender sig i en Knud, liig et Slangehoved. Vi saae ogsaa en mægtig Tæg og en vældig Bøg indvovede i hinanden, som et eneste, uadskilleligt Træ. — Nogle Gravhøie kom vi forbi. K. fortalte at man engang havde sendt endeel Arbeidere did, for at grave i Høien. Men ad Middag havde man fundet Gravhøien tom, og Folkene vare forsvundne; hvoraf man sluttede, at de maatte være bortflygtede, med fundne Kostbarheder. Man har aldrig seet dem siden. — Hvad det dog er herligt at have saadan et Landgods! Hvor muntert og vederqvægende at see disse utallige Huusdyr, denne Mængde Køer, Stude, Kalve og Heste, i reene Stalde, vel forede. Der gives intet Menneske, som ei er nødt til at omgaaes Ører og Heste. Held Den, der kun har at bestille med de firbenede; de giøre idel Nytte, ingen Skade. Saa rene bræge, men uden Ondskab, og yde Mælk, Uld og Kvæg. Jeg følte ret her det Horaziske:

Lyksalig Den, som til det Bedre
Fra Stadens Daarskab ile kan,
Og pløie, som de gamle Fædre
Med egne Ører eget Land!

Men Holland er mig dog et vel fladt Land, og man faaer virkelig Lyst her til at troe med Geronimus i Erasmus Montanus, at Jorden er flad. Hvad derimod den gamle Mening om Jebrene angaaer, saa paastaae Hollænderne ivrigt, at det er idel Fabel og Fordom, og at man ikke faaer meer Feber her, end i Siælland og Fyen.

Kiel den 20de Decbr.

Fem behagelige Dage tilbragte jeg paa Søholt, mens vi ventede gunstig Vind. Da Vinden forandrede sig i Onsdags, reiste vi ned til Rødby, en meget slet Bei halvanden Mil. Da vi kom for silde, for at gaae over Vandet, maatte vi føre et Stykke tilbage til Høibygaard der tilhører den unge B*. Alt maatte dvæle saadan i melankolsk Veir er ikke glædeligt. B* sagde, han havde bedt Præsten herhid, for at tilbringe Tiden med ham i Aften. Hvor glad blev jeg, ved i Herr N* at finde en kraftig Mand med Kundskaber, Aand og Hjerte; min afdøde Lærer Dichmanns gamle Ven, og en Ven af flere mine Venner. Forvalteren var ikke selv hiemme, men hans unge smukke Søster gjorde alt, for at vise den bortreisende Gæstjer Væ. Vi fik Kalkunsteeg og afbrændt Rødvien; og — hvad

der var det forunderligste — om Morgenens Kl. sex, da Fr* og jeg havde drukket Kaffe, og B* Chocolate, blev der serveret med stegte Vender. I Førstningen troede jeg det var reent umueligt og aldeles mod Naturen, at spise Andesteg Kl. sex om Morgenens; men da jeg havde prøbert med et lille Stykke, saa jeg, det gik meget godt an. Saaledes lærer man paa en Reise at udvikle de Kræfter og Evner, der ellers endnu slumre.

Om Torsdagen kom vi til Stranden, der ligger atter to Mil fra Rødby. Et afføreligt Føre. Men nu forbarmede Jolus sig over os. Jeg havde forestillet mig, at vi paa denne Overfart maaskee skulde kæmpe mod Gis, Regn, Sne, Storm og Mørke. Vi vilde først gaaet til Femern, og derfra til Heiligenhafen. Men nu var Vinden saa god, Veiret saa mildt og Himlen saa klar, at vi i fire Timer tilbagelagde den hele Vej, uden at føle mindste Søsye.

I Heiligenhafen tilbragte vi en ret behagelig Aften sammen i Værtshuset. I Førstningen blev jeg vel forfrækket, da B* som jeg bad gaae i Forveien fra Skibet, for at bestille Madveren, kom mig imøde med det formeentlig glædelige Budskab at vi fik Sagsuppe og Fiske. — I Guder! raabte jeg — Sagsuppe og Fiske ovenpaa en kold Sotour? Men

min Forfærdelse standsede igien, da Værten lovede mig Riødsuppe og Steeg. Jeg beundrede min Reisebroders Frugalitet; men da Riødsuppen kom, smagte den ham dog ogsaa ganske godt.

Til Kiel havde vi næste Dag det skønneste Veir, paa en god Vej, giennnem det høie veldyrkede Holsteen. Det var min lille Williams Fødselsdag. Om Morgenen, da Solen stod op i sin Pragt, tænkte jeg: Nu ligger han endnu og sover i sin Vugge, som en blomstrende Rose, med de smaae hvide buttede Hænder paa Tæppet. Kl. ni, da jeg spiste lidt Frokost i en Kro, forestilte jeg mig Eder alle siddende ved Chocobordet. Ham saa jeg i Aanden pyntet i en lille rød Riøle, og med et Epilevarf i Haand, som han havde faaet til Foræring. Kl. ni i Aftes drak jeg og mine to Reisekammerater hans Skaal, hos vor gamle gode Landsmand Herr Fischer i Kiel, og ønskte William Sundhed og et langt Liv.

H a m b o r g, første Juledag.

Nu er den værste Pust overstaet. Jeg er nu i Hamborg "tredsinstyve Mile fra mit Hierte," som Een af vore Digtere i en Vise udtrykker sig. Jeg fortalte Dig sidst min Reise til Kiel; men at jeg ogsaa traf en

Hattemagersvend, ligesom Mester Geert; fortang jeg dengang. Jeg fortsætter altsaa i dette Brev Beretningen. Det var mig en sand Trøst af Geert at erfare, hvorlunde man gør de bedste Hatte i Kiel. Rigtig nok var det længe siden han købte sin. Den Façon hans har behagede mig ikke heller: den er trekantet, som du veed, af Vordug, med Guldgalloner, og en ældre Broder til Jamulus Safts i Sovedrikken. Imidlertid maatte jeg dog have mig en Hat, da min egen (der havde haabet at see sig lidt om i Verden) maatte blive liggende i Riøge. — Jeg fandt at Mester Geert ikke havde løiet, og fik virkelig en ret god Hat. Dog, dette kommer egentlig endnu ikke Reisen ved; og jeg gaaer en heel Dag tilbage igien i Tiden.

Den første Dag behjalp jeg mig nemlig (ikke med min egen, thi i den vilde jeg seet ud som en Bægter) men med B's galloneerte Kasket, i hvilken jeg havde en faux air af en Kieler Student. Studenterne gaae nemlig omkring i Karakterdragt paa Gaderne, og ofte, som i Tieck'sverkehrter Welt, med lange tykke Maniker, som Løver og Tigre. Paa Hovederne have de for det meste gammeldags Kasketter, saaledes som man seer Ulrik von Hutten i Træsnit paa Ugebladet "Der Freimütige." — Jeg besøgte Dahlmann, som skal gypes, og var om Aftenen

sammen med ham og hans Kiæreste hos Herr Justitsraad Wiedemann, en Kunstelsker. Her traf jeg Dr. Hegewisch og hans Frue. Men hvor stor var min Forundring, da jeg hørte at begge Greverne Bernstorf vare i Kiel. Det var reent gaaet mig af Glemme. For nu strax at kunne gjøre dem min Opvartning løb jeg næste Morgen hen til Hattemageren — (her kommer han først). Men i Døren mødte jeg, med den usalige Rasket paa Hovedet, Grev Joachim Bernstorf, som kom ud af Huset, med sin Svigerinde; thi — forunderlige Skiæbne — de boede just paa samme Sted. Grev Christian Bernstorf var syg og laae tilfængs, men desuagtet tog han og Grevinden imod mig med den sædvanlige hædrende Venlighed og indbød mig til Middag. — Om Eftermiddagen besøgte jeg Etatsraad Berger. Hans Kone sad og lavede Jule-Legetøi istand til Børnene. Du kan tænke at herved mine Dine kom til at svie, og jeg tænkte paa mine derhiemme. — Denne Aften var jeg hos min gamle Landsmand Fischer i Stadt Copenhagen. Det er en munter, livfuld Gubbe paa 72 Aar. Han er dansk med Liv og Siel; fortæller bestandig Holstenerne at han er født i lille Kongensgade; og paa Væggen har han lutter nationale Stykker. Hist seer man Fruetaarn tændt i Brand af engelske Bomber; hist vælter engelske Matroser et Skib paa Hol-

men; her staaer Knudsen paa Toldboden og synger for de danske Søfolk o. s. v. — — Det fornøiede mig meget at være en Aften hos den ildfulde, godhiertige vittige Professor Pfaff. Der var Dahlman, Falk, Evertens og Flere, og vi verlede en Hoben lystige Indfald og alvorlige Tanker med hverandre.

Vi vilde kjøbt en Kalesche til vor aabne Vogn, men den passede ikke; altsaa begave vi os paa Veien til Hamborg i Vognen, som den var, og frøs ikke i vore Næse. Vi sov i Bramstedt. Næste Morgen var der Gisflag. Vi spændte den ene Vognstol baglands mod Vinden; det lignede. Men Veien var afføielig. Fra Kiel til Hamborg gaaer det over Heden. Den første Dag i det gode Veir gif jeg over en Miil tilfods, nu kunde Vognen neppe komme frem for Is og Vand. Alt som vi nærmede os Hamborg, blev det værre. Alsteren var steget langt over sine Bredder. Nogle Bønder maatte hjælpe os Vognen ud af Moradset og Isen. I Nærheden, paa Isen, laa en død Hest, som havde slæbt sig ihjel, og Karren stod væltet ved Siden. Endelig kom vi forbi de nye halvfærdige Lyststeder, der igien reise sig af deres Afte, og jeg havde en behagelig Sølelse ved at se Hamborg igien, som kejserlig fri Rigsstad. Vi toge ind zum Römischen Kaiser. Her havde jeg været to Gange før; i

Maarene 1805, og 9; jeg vidste Taffeldækkeren var en snild Gut, som sørgede for Gæsterne; og han gjorde saa endnu. Hvor fornøieligt at sidde rent omklædt i en smuk varm Stue, ved et godt Maaltid, naar man nylig har kæmpet med Elementerne i den kolde mørke Aften. Rigtig nok var det Juleaften! Den sædvanlige Huus- og Børnefest med Juletræ og Julegaver, havde min Reise for denne Gang ophævet. Jeg tænkte: Nu ere de Gæster i Aften hos fremmede Børn, nyde Glæden paa anden Haand; den sparsomme Moder har kun kjøbt lidt Legetøi, for at trøste dem. Denne Følelse blev ikke formindsket, da jeg siden spadserede ud, og saae Gånsemarkt fuld af oplyste Nürnbergerboder, med Stads og Legetøi, Men — "det kan nu ikke være andet; og næste Jul skal de faae dobbelte Gaver!.. Dermed trøstede jeg mig, saa godt jeg kunde.

I Morges (første Juledag) var der en overordentlig Taage. Slig en Taage seer man sjælden i Kiøbenhavn. Den kommer af det, Hamborg ligger ved Havet, Alstern og Elben. Men ad Middag blev det lidt klarere, og jeg vandrede langs Jungfernstieg; den smukke Allee ved Alstern, hvortil vende de skønneste Huse og Gæstgivergaarde. Hamborg er, i det Hele taget, snever, fæntet og gammeldags. Det Oldhollandiske blander sig med det Nyengelske.

Man finder her en Blanding af Alt; men det er smukt, thi det er naturligt. Jeg hørte Sangværket fra Kirkens Taarn, og dets Toner vinkte mig. Man har saa tit hiemme hos os spottet Sangværket; nu have vi intet meer. Jeg ynder det meget. Det er sandt, Melodierne opløse sig næsten i Klingklang, men saa flinger det ogsaa for den hele By, og for alle Dren, og det er høitideligt. Jeg gik ind i Kirken, hvis Bygningsmaade vel ikke er i nogen stor Stiil; dog, det ærværdiggamle, det aartrodsende er altid, historisk taget, i en Slags stor Stiil. Paa Gaderne mødte jeg Raadsherrer med Parykker, i Skoe og sorte Silkestrømper, som i den politiske Kandestøber; og Reutendienere ligeledes med Paryk, Modester, Plumposer, og Kaardestegesped ved Siden; pudrede; uden Hat under aaben Himmel; omtrent ligesom Alkalderne i de spanske Stykker. Smagløst men dog poetisk, dog fornøiede det mig at see. Thi her var det ikke om at giøre, at see nogle modensklædte Mennesker, (af dem er der nok i Hamborg), men at see en Levning af Historien, et Mindesmærke af det Hanseatiske Forbund, som er og bliver een af den tydske Histories skønneste Blomster. Fransk Glaveluxus var atter veget for den barokke Frihed i en tydsk Rigsstad; og disse Carrikaturer forekom

mig, som gode Aander fra en bedre Tid, der vendte tilbage. — I Kirken var Præsten næsten færdig, og jeg kom ret tilpas, for at høre ham med Andagt læse Fader vor, og modtage Velsignelsen. Derpaa hørte jeg dem synge en Julepsalme. Chordrengene skrege, men sang dog ret reent og kraftigt, og jeg hører gierne Børnestemmer i en Kirke. Det er saa uskyldigt, og man tænker paa Jesu Ord: "Lad der smaae Børn komme til mig, og hindrer dem ikke; thi Guds Rige hører saadanne til." — Organisten spillede smukt. Da tænkte jeg paa Orgelet i Frederiksbergkirke, paa at min Fader ogsaa var Organist, og at mine Forfædre næsten uafbrudt i mange Led have været det i Holsteen. Da tænkte jeg paa den store Bach, som formodentlig har spillet her; paa den Orgelkraft og dybe Musik der er gaaet ud fra Hamborg i den vide Verden! Og disse Følelser blandte sig med den skønne Julefest, og med Tanken om min Fraværelse, om dig og mine Børn, min Slægt og mine Venner; og jeg bad inderligt til Gud i den store Kirke, og gik styrket hjem.

Anden Juledag.

Jeg vilde gaaet til Altona i Formiddags og gjort nogle Besøg, men blev forhindret ved at vi hele For-

middagen maatte løbe omkring i Remisserne, og see os om en Reisevogn. Jeg forstaaer mig ikke meget paa Vogne, da jeg min meste Tid i Verden er gaaet tilfods. B* har taget en god Ven paa Raad med, og vi have fundet en Offenbacher, om hvilken vi have det bedste Haab. Hovedsagen er at den er magelig og at Fædrene ere stærke; dernæst at den er smuk. Hiulenes, Vognstangens og Ham- lernes Beskaffenhed troer jeg ikke den kyndigste Vogn- fiender i et Skuur kan bedømme, hvor Vognen staaer frisk malet. Oliefarven skjuler Træet, og under Kjørselen faaer man først at vide, om det er mørk eller ei. Lørdertøiet er godt, smidigt, ubrustent. Vognen er let og beqvem, med Kufferter, Skrin og Bache. Altsaa tænke vi, uden Frygt at betro vore Legemer til dette Kjøretøis Varetægt. Der er ogsaa et godt og mageligt Sæde for vor Tiener Chri- stian, paa Buxken.

I Aften spillede man Mozarts Don Juan; dette Mesterværk af det eminenteste Genie. Een af Shakespeares bedste Tragoedier oversat i Toner. Det Forunderlige, det Lidenskabelige, det Charakteristiske, det Erotiske og det Burleske, findes her paa den skøn- neste Maade forenet i høi Harmonie. Herr Bertold spillede Don Juan godt; hans høie velbyggede noget mere Figur passede vel til Rollen; hans Ansigt ud-

trykte Ondskab og Raadhed. Udvortes var han galant og kief; indvortes mærkede man Luerne brænde, i det, for alt Godt, hule Indre. Mad. Becker gav os atter Prøver paa sin skønne Stemme, som Donna Anna. Det Charakteristiske og Lidenfabelige lader sig ikke vel forene med et kunstigt Foredrag, hvori man bestræber sig for at vise Stemmens Omfang og Fortrin; selv det Hiertelige maa staae tilbage. Men, hvo hører ikke gierne en udmærket Kunstnerindes sjældne Virtuositet, om ogsaa Handlingen skal standse derved, og Donna Anna træde tilbage for Mad. Becker? Jeg, som skatter Mozarts Mesterstykke saa usigelig høit, og som strax var inde i Illusionen, følte mig rigtig nok paa en Maade forstyrret derved, som selv den skønne episodiske Instrumentalmusik ikke kunde opveie. Men Mængden tænker ikke saa. Det er vanskeligt at forbinde Naturen med Kunsten; og da Sangerinden maaskee ikke har fundet denne Forbindelse let, har hun heller villet give Slip paa det Første, end paa det Sidste, som det Sieldnere. Herr Schäfer var Leporello. Man kunde ønsket noget mere comisk Kraft; men han forstyrrede heller ikke de sidste tragiske Scener med smagløse Spas. — Dekorationerne vare maa- delige og Dands var her slet ikke. Dragterne derimod vare mere karakteristiske og smukkere end vore.

Hamborgs Theater er mindre end vort, slet bygget. Logerne hvælve sig ud som gamle Dragkisteskuffer. I den senere Tid har man hjulpet derpaa, ved at give dem muntre Farver, moderne Arabesker og Forgyldninger. Her taales intet Parket, alt er Parterre. Orchesteret er ikke saa stærkt besat, som vort. — Man maa komme tidlig om Søndagen, for at faae en god Plads, og det var jeg ogsaa kommen. Men tænk dig min Skræk! Da jeg ret havde sat mig til Ro, og aabnede mit Brillefutteral, fandt jeg det tomt og øde. Da jeg nu ikke kan see Lineamenterne tydeligt i et Ansigt ser Skridt i Graastand, uden Briller, saa maatte jeg ud igien, og bede en Ubekjendt have den Godhed at besytte min Plads. Lykkeligviis boede jeg ikke langt fra Skuespilhuset; men ulykkeligviis kunde jeg slet ikke finde Brillerne hjemme. Jeg maatte have glemt dem paa et fremmed Sted. I denne Nød og Fortvivlelse kom min Vertinde mig tilhielp, og laante mig en Rikkert. Nu styrtede jeg hen i Comoedien igien, og kom endnu til rette Tid. — Det er ærgersligt, at man skal være afhængig af et Par Glarøine. Men naar jeg betænker, at jeg forresten er sund og frisk, saa er et kort Syn dog egentlig den mindste Tribut jeg kunde betale, for flere Aar igiennem at have skrevet saamange Ark fulde med smaae Bog-

staver ved Dag og ved Næt. — — Don Juan bliver spillet med adskillige comiske Scener, som hos os ere udeladte; og Helvedesfyrværkeriet kommer, som billigt, tilsidst og ledsager de gyselige Toner. En betydningsfuld rystende Allegori, og dog skøn for Diet og Dret. At Pøbelen kun mdrer sig over Fyrværkeriet, kommer ikke den Følsende, den Forstandige ved. Hvad kan Pøbelen ikke vanhellige?

Den 27 Decbr.

En ung Kiøbmand Herr Fischer har ført os i Børsen hall; en herlig Indretning, der neppe har sin Lige; man siger den skal selv langt overgaae Bloids Casshuus i London. Det er en stor Bygning som tilhører en Privatmand. Strax Indgangen fra Gaden af er smuk, med Viller; kun Skade at Gaden er smal og krum. Ved Døren staaer en Schweizer i Liberi, som aabner og lukker. Indenfor er en overmaade stor Hal, med Viller til begge Sider. Lyset falder fra Loftet. Her forsamle sig Kiøbmændene og tale med hverandre før de gaae paa Børsen, som er i Nærheden. I den anden Ende af Hallen er en Vod, hvor man faaer alle ønskelige Forfriskninger. Derfra gaaer man ind til to Læsesale, hvor man paa grøntovertrukne Borde finder alt Nødt,

som udkommer i Tydskland af skion Litteratur, Historie, Politik og Naturvidenskab; og alle europæiske Journaler. Her sadde Folk ganske ærbart og læse. Der spilles ikke Kort, ikke Billard, ryges ikke Tobak, snakkes ikke høit og plumpt. Tænk dig, hvilken Lyksalighed at sidde saaledes i Ro, i en stor, smuk, varm, beqvem Sal, omringet af Sælesøde, og kun skilt fra den Væggen ved en tillukket Dør og nogle Skridt. Jeg fik den første Dag fat paa en Tyvehistorie af Dr. Pfister i Heidelberg, om en vis Gavtyv, som kaldte sig Carl Grandison. Du veed med hvilken Fornøielse vi hjemme have læst Pfisters Efterretninger om Hölzerlips, Sorte Peter, Mønne Fridrich og Beit Kråmer. Fortællingen er kun altfor vidtløftig, og de gientagne Forhør og Retsakter tit overflødige. En Trediedeel af det Hele vilde være fortræffeligt. — Denne Carl Grandison — der ikke havde andet tilfælles med Richardsons Dydshelt end Navnet — havde længe spillet Cavalleer, og havde rige Sølvbeslag paa sin Bogn. Hans Kone selv vidste ikke ret hvem han var. Han giældte for en meget brav Mand i alle Selskaber; gav Middagsmaaltider saa det var en Lyst for Byens Honorationer, kunde spille Phombre, tage Tobak med Grace, slaae en fornem Gladder af om Politik og Theater, kort var en Mand comme il faut. Imid-

Iertid gjorde han hyppige Smaareiser; stjal af Postvognene og kom velbelæstet hjem. Endelig blev han opdaget og sat i Fængsel, hvor han af point d'honneur strax skar Halsen over paa sig med en Nagkniv.

Da jeg var kommen et godt Stykke ind i Bogen, kom en gammel Ham-Borger med Paryk ind i Læseværelset, og snusede omkring efter en Bog, som han ikke kunde finde. Endelig nærmede han sig mig, og sagde artigt: Oh erlauben Sie gütigst. Og da han nu paa Bindet saae at det var min Bog, han vilde have, brød han godlidende utaalmelig ud i de Ord: Mein; es ist doch verwünscht! Ich glaube daß ich nie dieses Buch zu Ende lesen soll. — Den Lyst, som den gamle Mand havde til at læse, hvad jeg selv læste med Lyst, gjorde mig ham kjær, uagtet hans utæmmelige Utaalmodighed, og jeg gav ham Bogen, da jeg blot til Straf havde ladet ham vente fem Minutter.

Over Børshallen i andet Stokværk er en prægtig Consert- og Dandsesal, hvælvet, med Viller og Gallerie, hvortil man kommer giennem endeel skönt decorerede Værelser, som bruges til Spillepartier og Conversation, naar der er Bal. Uagtet denne Indretning har kostet Eieren umaadeligt, begynder han ogsaa (nu først) efter flere Aars Forløb at høste overordentlig Fordeel deraf. —

I Aften spillede de i Theatret "Das Kätchen von Heilbronn," af min fiære Kleist. Grev Walter von Strahl og Kätchens Karakterer ere fortræffeligt vedligeholdte og vise sig i skønne Situationer. Borgerpigen elsker en regierende Greve i Middelalderen; han troer at skyldte sine Aner at dæmpe sin Kiærlighed; men den bange, bedrøvede, ydmyge Kätchen mærker det ret godt, og forfølger ham, med den sødeste qvindlige Blufærd. Demoiselle Wreden gav Kätchen overmaade godt, og fremstillede med niøgen Natur denne underlige Blanding af Lidenksab, Tillid, Frygt og Undseelse. Ogsaa Hr. Jacobi, en smuk ung kraftig Mand med et skønt Organ, fremstillede Grevens Blanding af stolt Haardhed og Kiærlighed. Lidt mere Omhed havde han maaskee kunnet blande i den sidste. Cheruben, som kommer og beskytter Kätchen i det hun staaer i et brændende Værelse, havde jeg heller ønsket bort. Vor Herre kunde nok hjælpe hende alligevel. Ligesaa gierne havde jeg ogsaa seet, at hun til Slutning var vedblevet at være en Borgerpige, og at Grev Strahl havde offret sin Fordom for hendes elskværdige Personlighed, istædet for at hun nu (som i alle Eventyr) bliver Keiserens Datter. — Hvor meget have vi ikke tabt ved

Henrich Kleists tidlige Død. Det var vorden en ægte dramatisk Digter!

Den 28de, 29de og 30te Decbr.

Jeg har gjort Boghandler Werthes Bekjendtskab, en levende godlidende Mand. I Forstningen skredes vi lidet om Correggio, hvilken han ikke saa godt kunde lide, som Aladdin og nogle af mine andre Stykker, fordi Helten døde af Blodstyrtning. Jeg gjorde ham opmærksom paa at det var en Misforstaaelse, at betragte Correggio som et sygeligt Væsen; at han tvertimod er munter, livfuld, naiv og virksom hele Stykket igiennem; at han kun trængte til Ro og Opmuntring, og at det var Mangelen af disse, og Følger af Skæbnen og hans Fienders Lumpenheder, som berøvede ham Livet. Derved opreves igjen det næsten lægte Saar, til en øjebliklig, pludseligdræbende Blodsudgydelse, hvilken ethvert tragisk Dolkestik paa en lignende Maade forarsager. Glau Sygelighed, sagde jeg, kan ingen hade meer end jeg, men lader os vel tage os iagt for at falde til den modsatte Yderlighed; og ikke med uvenlig Kulde lukke vort Bryst for den ægte Menneskesølelse. Ved at tale længer med Werthes mærkede jeg, at det netop var en Mand med ligesaa meget Hjerte som Forstand, og vi forstode hinanden snart.

Bed at leve meget mellem Menneskene har jeg fundet at man kan dele dem hvad Poesien angaaer først i to Klasser, nemlig: i dem der elske og forstaae Poesie, og i dem der kiedes over den og foragte den. De Poetiskfinede ere igien flere Klasser: 1) De som blot søge enkelte Tanker og Billeder i Ivrisk Poesie. 2) De, som blot søge Fantasiespil. 3) De som blot søge Charakterkildringer. 4) De som blot søge det Følsomme. 5) De som blot søge det Bittige og Satiriske. 6) De som blot søge det Lystige og Overgivne. — Disse Klasser frembringe nu atter Blandinger, indtil den bedste og sjældneste kommer, nemlig: De som elske alt hvad der er Poetisk. — Jeg har en naturlig Tilbøielighed til alleslags poetiske Forestillinger, og har derfor ogsaa havt den Lykke at finde Læsere og Vundere af alle Klasser. At disse netop ikke kunde lide Afstykket af hvad jeg skrev, fordi de yndede det andet alt for eensidigt, er indlysende. Mange som lide Correggio og Ariel og Valborg, lide ikke Aladdin eller Freias Alter. Saaledes omvendt! De Følsomme have forekastet mig for megen Haardhed, de Haarde for megen Blødhed; de Koldforstandige formeget Fantasterie; Fantasterne for meget Ræsonnement. De Hypocondre for megen Letsind, de Letsindige for megen Alvor. Kunde jeg ønske mig noget bedre? Bevise det ikke

at jeg har havt det Held at frembringe noget, som gjorde Virkning i enhver sympathetisk Retning? At jeg ofte har feilet og ikke altid været lige heldig, tvivler jeg ikke om; men at det ikke var overdreven Selvtillid, som bragte mig til at gaae min egen Vej, seer man let. Havde jeg villet rette mig efter de eensidige Domme, til hvilken Side skulde jeg da hældet, naar flere lige gode Autoriteter, vilde have mig til de modsatte? Det var gaaet mig som Manden med den unge og den gamle Kone: den Ene havde udplukket de graae, den anden de sorte Haar; og Poeten havde siddet skaldet tilbage. Der maa altsaa den himmelske Musa, og egen Overbevisning være Ledfager. Og jeg har jo dog ogsaa havt det Held, at mange Fleersidige have styrket og opmuntret mig med deres Bifald, og veiledet mig med deres Raad.

Perthes og jeg bleve meget gode Venner; hans Kone er en Datter af Digteren Claudius, og den hele godhiertige Begeistring og det originale Lune af Wansbecker Bothen, straalet giennem hendes venlige Dine. Jeg har tilbragt et par behagelige Aftener hos Perthes og iblant andre der truffet Digteren Grev Adam Moltke, hvis Bekendtskab meget fornøjede mig.

Hos Herr Poel, Udgiveren af Altonas Merkur har jeg ogsaa været. Her traf jeg Legationsraad

Bockelmann; uden at vide hvem han var; thi jeg troede Rist var endnu vor Chargè d'affaires. Herr B. viste os megen Forekommenhed og Venskab. Hos Poels traf jeg Rist, og Baron Bogt, som jeg for ni Aar siden havde giort Bekjendtskab med hos Frue von Stael Holstein; en meget indsigtsfuld selskabelig Mand.

Den 1ste Januar 1817.

Atter stiger Nyaarsmorgen
Ung af Evighedens Skjod;
Himmelblaalig, purpurrod. —
Gamle Gubbe gaaer med Sorgen!
I sin Sky December har
Hyllet sig, og Flugten tager.
I sit Vandser, paa sin Alger,
Staaer den unge Januar.

Bringer Lys og Mod og Trost;
Nægger med sin friske Kulde
Alle Hjerter, haabefulde,
Synger med sin stærke Røst;
Breder ud sin Dug af Sne
Over alle Jordens Kanter;
Rigt besat med Diamanter,
Gaare lystelig at see.

Huldt den matte Vintersol
Goler sig af Sneen styrket,
Finder sig af Jorden dyrket,
I den hvide Offerkiol.
Med fordoblet Glæde den slaaer
Straalen fra den rene Farve,
Under hvis nyre Farve
Slumrer Sommerfuglen Vaar.

Men hvi er minummer stor,
Nu da Glædens Klokker ringe?
Nu da Frostens Svanevinge
Dækker Dødens sorte Jord?
Altid har dog Nytaars Kuld
Livnet før og hævet Banken,
Moderligt, som Bedbendranken
Hæves af sin Egebul.

Husser I dengang jeg sang
Hiemmet's Savn, ved Gaales Strande,
Mens de gule Skyllevande,
Harper liig, til Stemmen flang?
Inderligt jeg længtes der;
Skulde jeg da ikke græde,
Nu, da Livets bedste Glæde
Gvinder i et Fremtidstær?

Mine Børn, Hiertelste Tre!
Gode Gud! skal jeg dem trykke

Til mit Bryst med Faderlykke
Ja, jeg skal dem atter see.
Hulde Moder græn dig ei!
Fader kommer vist tilbage,
Som en Dren til elskte Mage,
Fra den lange Fjeldveie.

Lad ham flyve som en Dren!
Strække sine raskte Fingre;
Sikkert de ham atter bringer
Til sin Liv, til sine Børn.
Som en Due fra min Arf
Yler jeg fra Syndflodhadet;
Bringere med mig Oliebladet,
Boret af en fremmed Bark.

Som en Maage vil jeg ned
Nu i Tidens Bover dukke;
Jeg vil ikke sørge, sukke,
Reisen har et ærligt Meed.
Samle vil jeg Blomster fæf,
Langs ad Seine, Donau, Trave;
Plante dem i egen Have,
Fundne ved en fremmed Hæf.

Saa farvel, hvad hist er Mit!
Rære stille Dagligstue,
Hvor ved Arnen's muntre Due
Venfæb fandt et Alter tit.

Ei tilbage nu, men frem!

Jeg maa nyde Reisens Frugter.

Uf, den er jo dog, i Bugter

Kun en Omvei til mit Hiem.

I Middags førte jeg med B* til Altona, hvorhen vi vare indbudne til Poels. En ung norsk Ridsmand, Herr Flood hvis Bekendtskab vi have gjort her, førte med, da han var indbuden hos en Herr Donner. Vi vilde ført ham derhen, men han vilde paa ingen Maade, at vi skulde gjøre Omvei for hans Skyld, og Rudsen fik Befaling at føre lige til Poels. Da vi kom til Døren, bleve vi lettede ud af Vognen af en Tiener. Jeg spurgte: "Er det ikke her?.. og han svarede: "jo ganske rigtig.. Flood var just ifærd med at føre bort med Vognen til sin Donner, da det lykkeligviis endnu faldt mig ind at spørge: "Boer ikke Herr Poel her?.. — Nei, svarede Tieneren, her boer Herr Donner. Vi fik altsaa vor Normand freget tilbage, og nu maatte han ud af Vognen, og ind i Huset, og vi derimod satte os i Vognen igien og førte videre. Var ikke hiint Spørgsmaal gjort, saa vare vi komne ind i et fremmed Selskab, og havde maaskee først langt om længe mærket vor Feiltagelse. Jeg fortalte Eventyret hos Poels; og Herr P. var saa artig at forsik-

fre, at hvis vi vare komne til Donners, havde de ikke givet Slip paa os.

Den 4de Jan.

Det har glædet mig at see min Veninde Louise Reichardt her igien. Vi erindrede os de suundne Dage for ti Aar siden i Giebichenstein; de behagelige Sommeraftener, naar Reichardt sad ved Klaveret, og Døttrene sang. Nu ligger Reichardt i sorten Jord; Haven i Giebichenstein tilhører andre. Steffens boer i Breslau, Schleiermacher i Berlin; Louise i Hamburg, jeg i Kiøbenhavn. Saaledes adsplittes gamle Forhold, som Høner for Vinden. En behagelig veemodig, undertiden nedslaaende Erindring bliver tilbage. Louises Broder den lille Frits var dengang lidt over to Aar, et nydeligt Barn, som min William. Han er hos hende endnu, en flittig haabesfuld smuk Dreng paa tolv Aar. Jeg fik endte hans store blaae Øine igien. Louise har været her under Belæiringen, ganske ene i et stort Huus. Hun spillede de gamle Viser for mig, og dette satte mig i en underlig sorgmodig Stemning. Jeg har just ikke forandret mig meget i disse ti Aar; men ti Aar er dog næsten en syvende Deel af det sundeste Menneskes Levetid. Og ti Ungdomsaar er

eet af de bedste Stykker af Livet. Men, er end Vaaren forbi, Sommeren er ogsaa smuk, en Digter bliver aldrig gammel, og en Fader lever Livet om igien, med ethvert af sine Børn. —

Jeg har ikke meget mærkeligt at fortælle dig. Forleden havde man besluttet at udpibe en Skuespiller Bertold, (den samme, som spillede Don Juan) fordi han havde skuffet Folk med ikke at komme i Rombergs Consert og synge, efter Løfte. Da han kom ind i Camilla (et Syngespil af Paer) blev der ogsaa hyffet af Adskillige. Han bad strax Orkestret holde inde, gik derpaa modig frem i Prosceniet og sagde: Det gjorde ham ondt, at det høistærede Publikum skulde afbrydes, men da der blev hyffet, saa tog han sig den Frihed at spørge disse hyffende Herrer: h v o r f o r man hyffede? Intet Svar? — Jeg beder dem endnu engang have den Godhed at sige mig Aarsagen til deres Hyssen? (Tausshed). — Endnu intet? Nu saa faaer jeg vel at bringe disse Herrer ud af deres Forlegenhed, ved at underrette Publikum om, at formodentlig Hyssningen skal gælde mig. Man hytter uidentviol, fordi jeg savnedes ved Conserten, hos Herr Romberg? (Et Par Piber) Bertold meget fornem med et foragteligt Smil: Sandelig en slig Fornærmelse, af Folk der ikke er istand til at sige Aarsagen til

deres Misfornøielse, er meer end jeg havde ventet. Med dem har jeg intet her at tale. Men et agtværdigt Publikum skylder jeg ved denne Leilighed følgende Erklæring: Herr Romberg havde lovet at sende Bud efter mig med en Vogn. Jeg stod færdig og ventede, men der kom ingen. Endelig Kl. 8. kom der et Bud tilfods efter mig; men det kunde ikke hielpes, thi der kom ingen Vogn. Naar jeg nu beviste Hr. R* den Artighed at synge i hans Consert, saa kunde jeg vel ogsaa fortiene den Opmærksomhed, at han sendte den belovede Vogn efter mig. At jeg altsaa ikke kom, var hans Skyld, ikke min. (Almindeligt Klap og Bravoraab tregange). Heri tog ogsaa jeg Deel; for det første af den almindelige Grund, at jeg ikke lider at Skuespillerstanden skal behandles med Ringeanstalt; for det andet, fordi Bertold med Anstand og Værdighed tog sig godt ud i den hele Sag; og det er ingen lille Kunst, især naar man dirrer indvortes, som jeg vel mærkede han gjorde. Havde man ikke givet ham Ret, var han gaaet bort, og havde vist aldrig sat sin Fod meer paa Theatret i Hamborg; hvor han desuden er misfornøiet. Men da han gik ud i Triumf, kom han om et Djeblik tilbage igien og spillede sin Rolle, som om intet havde været forefaldet. At man siden i Selskaber og Caffehuse fandt at han havde

været impertinent, er naturligt. Men vox populi, vox Dei. Mængden havde givet ham Ret, og altsaa havde han sandsynligviis ikke stor Uret.

Vi forlade Hamborg om et Par Dage. Man lever og boer godt her. Det morer mig altid at være paa et Sted, hvor der er Driftighed, Velstand og stærk Folkevrimmel. Hamborg er ikke nær hvad det var, men det er meget meer, end det kunde haabe nogentid igien at vordes. Det morer at gaae i de folkerige Gader, mellem skønne Kjøbmandsboder, hvor smagfulde Varer ere udstillede. Man tænker ikke da paa den Fordærvelse der flyder af for megen Luxus, men Diet forlyster sig paa de smukke Gjenstande, som naar man om Somren gaaer forbi en Hanges Blomsterbed. En saa munter Stad kommer vi nu ikke til, før til Frankfurt. Det hamborgske Blod er et godt Blod. Man træffer mange sunde friske Ansigter, og velskabte Folk. Kjøbmandstanden udgiver alting her, og det er vist nok ikke just behageligt for Videnskabsmanden; men det ligger i Tingens Natur. Den udmærkede Pærde, den fældne Kunstner er høiagtet, og overalt vel modtaget. Den store Klopstok, den store Lessing, den store Bach levede og virkede her lang Tid, og vare vel tilfreds. Af den fiendtlige Stemning man paastaar det skulde være mod de Danske, - har jeg intet mær-

ket. At Pøbelen af begge Nationer skælde hinanden ud, medens Magterne føre Strid, er i sin Orden. Det hamborgske Borgermilitair har faaet et rask Snit siden den sidste Krig; Uniformen er smagfuld, og man kan ikke tænke sig større Forskiel, end mellem dem nu og som de vare 1805; man mærker de have lugtet Krudtet i denne Mellemtid. Giestgiverhusene ere fortræffelige. Det vilde være ret morsomt at sidde og læse Aviser i de smaae Kaffeuse ved Alsteren, dersom de ikke altid vare saa propfulde af Mennesker, og dersom der ikke blev røget saa megen Tobak; det vil sige Cigarer; thi Tobakspiber seer man aldrig. Byen har faae lige og brede Gader; men Reenligheden og Velstanden bøde paa Skønheden. De oliefarvede Huse ere altid nedenom vel vaskede. Utallige Afvisere, Udbygninger, aabne Tilflugtsteder for Fodgiængerne, ved Vognenes Komme. Den barokke Blanding paa Husene, hvilke oventil strække deres gamle lybske Gavler i Luften, og nede i første Stokværk ere engelske Modeboutiker, har noget sært behageligt. Og det har ogsaa noget behageligt til en Forandring at komme i en saadan lille fri Handelstat. Paa min sidste Reise giennemrullede jeg ikke andet, end Napoleonske Provindser fra Elben til Tiberen! —

Cassel, den 15de Januar.

Nu maa jeg fortælle dig lidt omstændeligere min Reise fra Hamborg hertil. Fra Hanover fik du kun et Ghyblad til Tegn paa mit Velbefindende.

Vi havde megen Møle med at komme fra Hamborg til Harburg, saa kort det end er. Vi maatte sende Vognen først til Sves, en Dag i Forveien. Nu fik vi et Brev fra vor Tiener, der var fulgt med Vognen, med Udskrift "Vel Her fun Hertog Lænd... Heri berettede han os, at adskilligt paa Vognen var gaaet i Stykker: nogle Kemme, nogle Skruer; at han havde ladet det gjøre istand igien for fem Specier, og at han nok tænkte det nu skulde holde for det første. Herover bleve vi meget bestyrkede og lode strax Herr Lazarus kalde, som havde solgt os Vognen, og med sin Haands Underskrift inde stod for den, fra Hamborg til Paris. Han kom, vi beklagede os, spurgte hvad vi kunde haabe af en Vogn, som allerede paa denne korte Reise begyndte at gaa saaledes i Stykker, og forlangte, han skulde betale de fem Specier. B* stod just og havde at bestille med ham, da jeg kom til, og hørte ham sige: "Kan De bevise at jeg har caveret for Kemmene og Skruerne? Jeg har kun caveret for Fiædrene!.. Endelig betalte han dog Pengene, og for han ikke skulde troe det var os om dem at gjøre, men at det kun

blev paalagt ham som Bødder, for at have solgt altfor mange Skrue og Remme altfor dyrt, forærede vi dem til vor fattige Leietjener.

Over Sumperne fra Hamborg til Harburg gaaer en overordentlig lang Træbro, som Franskmændene have bygget, vist tre Fierdingvei lang. Gaaer man over saadan en Bro, føjer man over Alpernes magelige Bei, saa skulde man troe det var lutter Menneskekierlighed, der havde frembragt disse Venfælsbaand, disse Lettelser for Handel og Reiser mellem Nationerne. Veed man derimod at de ere blevne til, for at Menneskene med større Bequemmelighed kunde slaae hverandre ihjel, saa svækkes Beundringen meget. Det er altsaa Had, Hævnlyst og Herksesygge der har frembragt disse Anstrængelser. Kierlighed og Venfæls ere ikke stærke nok paa Jorden til slige Frembringelser. — Man kunde sige: saa har dog en slet Hensigt havt en god Virkning! Krigen er endt, og Veien og Broen staaer endnu. Men — Broen forfalder alt. Det er et altfor uhyre Arbeide til at det paa en fredelig, billig Maade kunde vedligeholdes. Veien over Alperne trodser Evigheden, og vil kunne staae længer end Via appia; om derimod Italienerne altid ville taale en sliq magelig Udgang til deres ellers uoverstigelige Felsenborg, er et andet Spørgsmaal.

At beskrive dig alle de Kroer vi have været i, vilde være fiædsommeligt for os begge. Det ene Bærtshuus ligner det andet. Tænk dig tre Biørne med græffelige Poter og Labber ligesom Uhyret i Zemire og Azor, stige ud af en Reisevogn; tænk dig Christian Tiener, ilav med at trække Lagene af os, for at sætte os istand til at gaae. Døren aabnes: Et brunt Bord, et Stueuhr, et Par Stole, undertiden et gammel forstemt Claveer staaer derinde. Svogeren træder ind, med Hatten i Haand, ligesaa høflig nu, som grov fort tilforn, for at faae gode Drikkepenge. Vognmesteren bliver betalt. Derpaa kommer den røde Tegnebog for en Dag. Alting opskrives. Vi bestille os Mad: Suppe, Kød, Steeg, hvad vi kunne faae. Vølse faae vi overalt uden at forlange det. Det er en tydsk Viddlingsret; og man begriber hvorfor de have kaldet deres Nationalharlekin Hans Wurst, siden Vølsen smage dem saa godt. Det er egentlig røget Medisterpølse, med Kartøfler o. s. v. Jeg nævnte før kun tre Biørne, og vi ere fire med Flood; men vor Normand trodser Kulden, og sidder og fryser af point d'honneur i en tynd Frakke, medens vi andre have bidt Hovedet af al Skam, og befinde os varmt og godt i vore Biørnesskind.

Imellem Hamborg og Welle fik vi Snefog om Eftermiddagen, dertil kom at Svogeren var fuld. At han altsaa tog feil af Veien er naturligt. Vi seilede paa kryds og paa qvær, over Mark og Eng, over Klipper og Banker, ligesom Columbus, da han vilde opdage Amerika. Endelig bleve vi kiede deraf og vilde have Svinet ned af Hesten. Men han vilde ikke. "Lad de mig sidde i Ro, mine Herrer, sagde han med søvnige Dine og lam Tunge, i det han dinglede; — lad de mig sørge for at finde Veie; det skal have gode Veie; nu finder vi strax Hiulsporet igien! — Vi holdt midt paa Marken, Snefoget var tykt, det lakkede ad Aften og blev mørkt. Det var ingen Spøg; han var ifærd med at vælte os hvert Øjeblik. Du er fuld, raabte jeg, du kan ikke føre; du kan ikke see. Lad Tieneren føre, han har været Kudsk, han forstaaer det, han er ædru! Nei han er ikke min Herre! sagde Svogeren. Lad de mig kun føre. Jeg forlader aldeles ikke mine Heste. Vi ere ikke fulde! vi skal nok komme paa Glid. Det ere vi saa vant til, — Hvad var der ved at gære? Vi kiendte ikke Veien! Vi maatte altsaa lade ham føre langsomt, medens Christian gik ved Siden, og slog snart paa Hestene, snart paa Kudskken, alt som Øjeblikkets Tarv medførte. Endelig kom vi midt om Natten til en Bondeby, hvor Svogeren brød

Vognstangen, ligesom han skulde vende ind i Byen. Nu maatte vi købe Een af Vønderne. De kom ud med en Pøgte, med en Øre, med Søm og Hammer og fløtrede og fløtrede, imedens vi skode hungrige, trippede utaalmødig og længtes efter Aftensmad og Natteleie. Endelig kom vi afsted; men nu gik Hæmmelen i Stykker, og vi maatte tage en Pøgte af et Gierde og tømre den selv istand. Til sidst saae vi dog Maalet for vore Ønsker imøde, og Klokken to om Natten kom vi i maadeligt Herberge, efterat have tilbragt otte Timer med at føre fire Mil.

I Brugge gik et Hiul i Stykker, da vor Vogn ikke kunde holde Spor i Frostrillerne... "Et Hiul kan knækkes let, hvo forudsæer det?.. siger Giulio Romano. En deilig Egn! — Vi spillede Kort sammen i Aften af Riedsømmelighed, for første og som jeg haaber for sidste Gang paa denne Reise; spiste godt, drak Herr Lazarus's Skaal, ønskede ham hos den rige Mand i Evangeliet; og førte næste Morgen muntert videre. Nu have vi snart en splinterny Vogn; Fædrene af den gamle ere godt og forsvarligt giort, og vi have Sort paa Hvidt for, at de skal holde til Paris. Videre! —

I Celle pillegrimmede vi til det for alle Danske mærkværdige Slot. Det er nu meget forfaldent, Franskmændene have i Krigens Tid

fordærvet det. Her seer saare sørgeligt ud. Ind i denne skumle Gaard rullede den blomstrende tyveaars Fyrstiinde. Snar, som et Stiernekud, havde hun endt sin korte glimrende Bane, og forsvandt her i Mørket. Vi saae hendes Episebord, hvor hun daglig havde nogle Gæster. Ogsaa et Theater var der paa Slottet, hvor hun undertiden havde seet Skuespil. Et nydeligt Bærelse med lysegrønt Damast, med bonet Gulv og den deiligste Udsigt. Her opholdt hun sig; her havde hun sit lille Bibliothek og sine Børns Billeder. I en skummel Stue ved Siden af, havde hun udgivet sin Aand, efter tre Dages pludselige Sygdom. Hun ligger i Byens store Kirke. Ora pro nobis, sancta Carolina!

Wilhelm der Beginner (første Hertug i Celle) og hans Frue ere afmalede paa Altertavlen i Slotskirken. Disse Malerier ere formodentlig tagne efter Marmorbillederne i Byens store Kirke. Man finder der mange Begravelser, og skøndt gamle barokke, dog vel udarbejdede Gravmæler. Blandt andet seer man en ung Frøken med en Fiæderhat; smal i Livet, med Jeldetjot, sidder hun yndig og smuk paa sin egen Litgiste. Paa dette romantiske Steenbilled har vist hiin Forklaredes Dine ofte dvælet, inden de selv brast.

I Hannover opholdt vi os kun en Dag. Jeg havde ikke Lyst at være længer paa et Sted, hvor tyndt Adels hovmod skal blomstre i sin fulde Flor, skøndt jeg maaskee for min Person ikke vilde have følt noget dertil. Her kræves adeligt Thevand, som man maa have de nødvendige Aner for at nyde. Det vigtigste Statsembede, de meest udmærkede personlige Fortrin og Egenheder hielp intet, naar V o n'et mangler.

Herr Holbein og Madame Renner besøgte jeg paa Theatret paa Prøven i Mørke, ved en eneste Lampe. Om Aftenen saae jeg i stræng Kulde et Plaisanteristykke af Herr Holbein: Die treue Wittwe. Havde jeg ikke drukkert et Glas varm Punsch, havde jeg udentvivl forkjølet mig. B* og jeg var hos Herr H. og Mad. R. om Aftenen. De erindrede sig med Fornøielse det Bifald de havde faaet i Kjøbenhavn, og foresang os nogle smukke Viser ved Guitarren. Madame Renner er unægtelig en sjælden god Skuespillerinde.

I Göttingen gif jeg til vor Ven Professor Welker. Han bragte mig til Hofraad Heeren, den berømte Lærde, gift med Heines Datter. Vi besøgte ogsaa Fru Rodde Schläsfer, der i sin Ungdom har taget Doctorgraden. I en mode

nere Alder er Lærdommen gaaet over til ægte qvindelig Dannelsse. Velfer trakterede os i Bærtshuset med Champagner, efter at vi havde drukket Rhinskviiin, for at lægge en solid Grund. Derpaa satte vi os i Bognen og sove blideligt ind. Saaledes kom vi til Cassel. —

I Cassel opholde vi os et Par Dage. Det er en meget vel bygget Stad, og skiondt her naturligviis maa være langt smukkere om Sommeren, tager denne By sig ogsaa ganske lysteligt ud bedækt med Snee i Vintersolskin. Det er herlige klare Januardage.

Jeg gik strax hen for at gjøre Bekjendtskab med Brødrene Grimm, Oversætterne af de danske Ræmpeviser, og Udgiverne af mange gamle tyske Sagn. Jeg maatte gaae længe omkring med en Leiетиener, inden jeg fandt dem. Endelig vare vi i et Huus, hvor man sagde Grimm boede. Jeg banker. "Kom ind!" — Jeg træder ind, finder en gammel smuk Præstemand ved sit Skriverbord og spørger om jeg har den Ære at tale med Herr Grimm? "Ja ganske rigtig." — Jeg havde forestillet mig Grimmerne som unge Mennesker, og uadskilleligt arbeidende i eet Værelse, ligesom Niepenhauserne i Rom. Efter at have talet noget meer med Manden, mærkede jeg endelig at det var en Præst her i Staden, og en langt ud beslægtet Onkel til mine Grimmer.

Jeg bad om Forladelse; men den gamle Præst var meget venlig og viste mig rette Veie. Jeg havde løbet hele Byen rundt, og nu traf det sig, at de vare lige overfor vort Værtshuus. Jeg fandt dem sammen paa Bibliotheket, (den Ene er Bibliothekar). De sadde, som billigt, og studerede i nogle gamle Codexer. Vi gjorde Bekendtskab og de viste mig adskillige mærkværdige Manuscripter, med Billeder i. — Jeg holder meget af en saadan Broderforening. Den er sielden blandt Kunstnere og Videnskabsdyrkere. Etolbergerne staae for os som et smukt Exempel, og af Digtere, troer jeg, som det Eneste, naar vi undtage Beaumont og Fletscher i England, der ikke engang vare Brødre, og dog saa fastforenede og sammenarbeidende, at man ikke kan adskille dem i deres Værker. Jeg spadserede med den yngste Grimm i Gaar Eftermiddags i Haugen, som har Liighed med Søndermarken. Det er skönt at vandre saadan tilfods, blot for Fornøielses Skyld, naar man længe indpakket har maattet rulle langs ad den eensformige Landevei. Vi ilede let hen over den frogne hvide Jord; de høie Linderækker stode vel bladløse, men vi behøvede heller ingen Skygge. Vi talde om Middelalder og Nutid, og den hele Tilværelse i denne skønne Vinterkov, midt i en ubekendt Egn, ved Eventyrelseren Grimms Side, forekom mig

som et smukt Eventyr. — Pludselig stode vi ved en bred Dam, over hvis speilklare Glade adskillige Skøtelsøbere svævede, som Skygger i Tusmørket. I en Haandevending havde vor Normand, som fulgte med, faaet sig et Par Skøiter tillaans, og glædte sig derude, i det han beskrev store Snørkler paa Isen, som en Vildand, der efter en lang Flugt i Luften, naaer Vandet igien. Hans Exempel smittede mig. For førstegang i sexten Aar havde jeg mig en Skøitesejlskud, og det forekom mig, som om jeg havde løbet Dagen i Forveien.

Den 17de Januar.

B* og jeg have gjort vor danske Prindsesse Charlotte vor Opvartning, og hun modtog os med den hende saa egne venlige Bevaagenhed. Vi have ved Grimm gjort Bekendtskab med en Frøken von Kahlenberg og en Fru von Malzburg, meget dannede Damer. Jeg har et Par Aftener været hos dem, og forelæst dem nogle Smaadigte. I en temmelig stor Kreds havde vi engang fordeelt Rollerne i Correggio, og foredroge saaledes de to første After. Den tredie Aft læste jeg allene, for at give dem en ret Idée om, hvorledes jeg havde tænkt mig det. Her var en ung Digter i Familien, af samme Navn. Den

femte Aft af Hagbarth og Signe har jeg ogsaa forelæst her. En behagelig Kreds, som viste mig al Venlighed.

I Gaar Formiddags var jeg paa Billedgalleriet med mine Landsmænd. Kan du forestille dig min Tilstand, da jeg i stræng Kulde havde gienne-
seet Bibliotheket og hele Billedgalleriet, og nu endelig vilde gaae hjem, for at tøe lidt op, møder jeg Fru v. Malzburg, og hele hendes Følge i Døren. De vare ogsaa komne for at see Galleriet engang igien. Høfligheden bød at jeg maatte gaae tilbage med dem. Hvormeget havde det i et Lunere Veir fornøiet mig, at betragte Kunstens Værker med denne interessante Dame. Men nu! Mine Fødder vare Gis, mine Fingerender valne. Saaledes maatte jeg gaae omkring, og see Ruisdal, og Holbein, og Albrecht Dürer, og Ostade, og Tenniers, og Caracci og van der Werft. Den Sidste kom mig endnu mere til at fryse. De store Mesteres Skønheder, som jeg nu ikke kunde nyde, forekom mig som en fiint udtænkt Helvedes Spot, i dette sande Nisfheim. Alt det Rigtige og Træffende Frue v. Malzburg sagde, hørte jeg næsten paa som et dumt Menneske. Det Eneste jeg sympathiserede med, var de flattede Pampusser Galleri-
forvalteren havde over sine Støvler. Han betragtede os med et Slags medlidende Blik, fordi vi fry-

villig kunde have den daarlige Lyst at gaae og see paa disse Stykker, som han for længe siden var fied af. Jeg læste tydeligt i hans Miner de Ord: Dersom jeg ikke var nødt til det, skulde Fanden staae her, saa gik jeg ned i min lune Stue. Jeg gav ham Ret i mit Hierte, han imponerte mig. Og naar nogen af Selskabet sagde: Ak hvad det er deiligt! Hvad det er herligt! lod jeg Vinene længselsfuldt synke ned paa Forvalterens flættede Pampusser, og svarede sukkende: Ja vist! Det har en meget varm Tone.

Saa forskiellig var min Følelse, min Stemning, ved at see Ceter og det samme paa een Formiddag. Jeg takkede Gud at alle i Selskabet kiendte min Correggio, thi ellers maatte de taget mig for en reen Gistap, hvad Malerier angik. Mennesket maa ikke lide physisk Smerte naar han vil overgive sig til en aandelig Nydelse. Da det skiktede sig, rog jeg Afsked fra Selskabet, og Fru v. Malzburg drillede mig godlidende om Aftenen med at fortælle, at hun ret godt havde mærket, hvor forfrossen jeg var. —

Om Byens Mærkværdigheder kan jeg intet videre sige, end at Gaderne er lange, brede og lige, et Par af Torvene store, Byen har Rigdom paa smukke Bygninger. Stor Folkevrimmel træffer

man ikke. Det er dødt paa Gaderne. Om det er Frostens Skyld, eller om det altid er saa, skal jeg lade være usagt. Paa det store Torv har staaet en Napoleonsstøtte, som Russerne engang sloge Næsen af. Vor Leietiener sagde meget alvorligt: Sie können nicht glauben welche Arbeit die Franzosen gehabt haben, che die Nase wieder fest sitzen wollte. — Nu staaer der istedetfor Napoleonsstøtten en Løgtepæl.

Den 18de Januar.

Havde vi formedelst det slette Veir reist langsomt hidindtil, saa besluttede vi nu at rulle des raskere. Men i Førstningen kom vi heller ikke vidt. Thi uagtet vi vare ankomne med tre Heste, vilde Vognmesteren ikke lade os drage afsted uden med fire; uagtet vi vare een Person og een Ruffert færre. Dette vilde jeg paa ingen Maade taale. Jeg søgte først at bevise ham det Urimelige og Ubillige i sit Forsæt, men da det ikke hjalp; da han blev studs og sagde, hvis vi ikke betalte den fjerde Hest, spændte han fra igien, og saa maatte vi siden betale dobbelt, forsikkrede jeg ham at det skulde blive Bind, og at han skulde komme til at føre os med tre Heste, selv fjerde. Dette kunde han formodentlig ikke begribe, og gik bort i den Tanke at vi, som Frem-

mede dog tilsidst vel maatte s ie os efter hans Billie. Men jeg l b alt hvad jeg kunde hen i Byen, hvor Overpostdirekteuren boede, og lod mig melde. Det var temmelig tidlig om Morgenens, og han stod endnu i Sovestuen i sin Nattr ie. Jeg gjorde Undskyldninger, sagde ham mit Navn, og bad ham k ende i denne Sag. Han var meget artig, skrev mig en lille Seddel og bevidnede sin Forn ieelse over at have gjort mit Bek endtskab. Da jeg kom ud paa Trappen og l ste Seddelen stod der "da  Herr Professor Ehlers mit drei Pferden fahren sollte... Nu havde han egentlig givet mig et Navn og ladet mig l be; men jeg t nkte for Vognmesteren er Professor Ehlers lige saa kraftig som Professor Dehlenschl ger. Jeg havde Directorens Tilladelse, det var det Vigtigste. Karlen vilde ikke troe sine egne Dine, da han saa Seddelen. Men da han havde l st den, raabte han til Svogeren "Vorw rts,!" lettede paa Hatten og gik ind. Saaledes droge vi da i Triumf ud af Cassel; og jeg reiste fire Mil incognito, som Professor Ehlers.

Men vi vare dog ganske s rgmodige, og Munterheden i Vognen var forsvunden; thi vi havde ladet vor k ere Normand Flood tilbage i Cassel. Hans Venlighed og Lystighed havde meget opmuntret os paa Veien. Blot af Venst ab var han reist med

os den lange Bei fra Hamborg til Cassel. Men nu maatte han drage over Amsterdam hjem til sit Norge, hvor Kiærligheden vinkte ham. Gud ledsage ham! Jeg fandt i ham et elskværdigt Menneske og en Ven.

Opholdet igaar med Bognen var Harsag i at vi først i Nat Kl. tolv kom til Marburg. Her var alting dødt. Enkelte søvnige Løgter brændte hist og her, i de smaae, smalle Gader med ynkelige Huse. Vi førte hen i det saakaldte bedste Bærtshuus. Men ingen vilde lukke op, uagtet Svogeren blæste i sit Horn, som Heimdal i Ragnarok, Christian som sidder paa Bukken, med et Sværd ved Belte, for at slaae Røverne ihjel, ved den første Mine de gjøre til at plyndre os, sprang ned og hamrede paa Porten, som Markolfus i Ulysses von Ithacien. Det forekom mig livagtigt, som om vi indtog Troja, og jeg ventede hvert Djeblik at den skønne Helena selv skulde have Ueilighed med et Lys i Haanden, og lukke os op. (NB. ikke lukke os op med Lysen*) Men der kom

*) Denne Anmærkning er for den Kritiker, der tager sig saa faderligt af min Opdragelse, hvis han skulde bæare disse Breve med en Revision; thi det gaaer ham med Daanf, ligesom Peer i Jacob v. Lybo med Lydf: Skrive kan han det perfect, men ikke læse det.

ingen. Ei engang en Maritorne gif os imøde, som i Kroen til Don Quixote. — Vi maatte alt-
saa rulle tilbage, giennem det mig forekommende
store Pulterkammer af en By, til Postmesterens
udenfor Byen. Her var et ret godt Værtshuus,
hvor vi spiste Middagsmad Kl. halvtio om Natten.

I Morges Kl. halv sex stode vi op. Der blev
spændt for Vognen, vi drak vor Kaffe, betalte Reg-
ningen, hyllede os i vore Pelse, og vilde just i den
tidlige, kolde, mørke Morgen, ved en brændende Lys-
praas, stige i Vognen og føre videre, da to andre,
ligeledes indhyllede Reisende, kom ned ad den modsat-
te Trappe, i samme Hensigt. Det svage Lys be-
straalte mit Ansigt. Een af de fremmede Perso-
ner studser, stirrer, træder nærmere og raaber: "Ol-
lanflakkerro!.. Jeg skal til at see?" "Olinto dal Bor-
go!.. Den italienske Oversætter af min Correggio.
Er det muligt? — Vi omfavne hinanden, kyskes,
beflage at vi ikke have vidst af denne Sammenkomst
før, saa kunde vi dog spist til Aften sammen.
Jeg beder ham hilse min Kone, mine Børn, og
den ædle Grev Schimmelman. Derpaa stige vi
begge i vore Vogne, kysse paa Fingrene, og fortsæt-
te, som to hinanden øjeblikkeligt mødende Planeter,
vore modsatte Baner.

Frankfurt den 19 Januar.

Jeg har altid med sympathetisk Deeltagelse forestillet mig Noahs Glæde, da han udsendte sin Due af Arken, og den mod Forventning kom tilbage med et Olieblad i Munden. Han havde allerede sluppet Een ud i Forveien, og den kom tomnæbet. Her i Frankfurt har jeg omtrent oplevet det Samme, som Noah. Efter at jeg nemlig siden den 23 Decbr, ikke havde hørt et Ord hiemme fra, (formedelsst min egen Forseelse, med ikke rigtig at bestemme mit Opholdssted) gled jeg, som Noah, langsomt hen i min Ark (Pazaruschaisen) med mine Stalbrødre. Vel havde vi ingen Storm at kæmpe mod, men desmere Mudder; intet Vand at giennempløje med vor Risl, men desmere Sand at giennemælde med vore Hiul. Vi lede, som Du har hørt, Haveri paa en Vognstang, et Hiul og en Hammel. Heri kan Noah ikke engang hamle op med os, thi Skriften melder intet om at hans Ark kom til Skade, før den løb paa Grund mod Bierget. Imidlertid fandt jeg mig rolig og taalmodig i min Skæbne, liig vor Stamfader, indtil vi holdt stille paa det Frankfurter Ararat. Da udsendte jeg en Due i en Leietieners Pignelse, til Fru Pauli, for at faae et Olieblad fra Hiemmet, men han kom tilbage, ligesom hin, uden at have noget i Næbet. Næste Morgen

udsendte jeg ham igien til Herr Boghandler Wil-
mans og da bragte han mig to Breve tilbage. Heri
overgik jeg Noah, thi ham bragte Duen kun eet
Blad. Du seer at jeg altsaa i alting er større end
han, og forholder mig omtrent til Noah, som Gus-
man i Melanipe til Paris. Kan nu nogen ærlig
Siæl fortænke mig i, at da jeg havde deelt min
Stamfaders Besværligheder, jeg ogsaa forlystede
og vederqvægede mig paa samme Viis, som han;
og at jeg glad over min Due, frystede min Drue?
Men det er sandt, den var allerede frystet paa Jo-
hannisberg i Høsten 1811, og kogt til overordentlig
god Viin af Kometens Gldhale, paa samme Tid da dens
Taager knugede mig med Koldfeber og Guulsoet, paa
Christiansholm i Siælland. Men jeg hevnedes mig
ogsaa, fuld af Nag og Misundelse, paa den Viin Ko-
meten havde behandlet saa ypperlig, medens den be-
handlede mig saa slet; og i Selskab med mine Rei-
sebrødre brak jeg Halsen paa et Par Flasker. Du
var udentvivl min Vin bedre end Noahs, (der for-
modentlig som Begynder endnu, var en maadelig
Viinkyper) altsaa var jeg ogsaa heri større end han.
For det syvende og sidste, blev jeg ikke beskænket,
men kun lystig. Altsaa — Men det er sandt, Noah
kiændte endnu ikke Vinens Natur, og var altsaa
uskyldig. Jeg har derimod for en Snees Aar

siden, drukkert mig en Ruus med fuldt Overlæg, for at vide hvordan det var! Heri var altsaa Paris større end jeg.

Du seer jeg er egentlig slet ikke vittig; men anvender kun Andres Vittigheder paa min egen Enfoldighed.

Vi boe atter her i det gode Værtshuus i umrømschen Kaiser, og give altid Reiseren hvad Reiserens er. Det var Skade at vi kom saa sild i Aftes, at vi ikke kunde gaae paa Komedie og se den comiske Skuespiller Wurm fra Berlin, som giver en Gæsterolle.

I Dag spiste vi til Middag med vor Kjøbenhavnske Veninde Fru Pauli, hos en Kjøbmand Herr Petsch. Her var en mærkværdig Spisestue. Den bestaaer nemlig af et ældgammelt Stadsfængsel, som nu er forbunden med et smukt Huus. Hvelvingen er malet blaa som Luften, paa Bæggene flætte sig grønne Buske og Grene. Saaledes træde de indflemmende Mure tilbage og tabe sig i et let Luftperspectiv; og paa samme Sted, hvor for et Par hundrede Aar siden mangen Ulykkelig i Mørke gnavede paa sin Lænke, og fradsede i de røgsorte Mure med sine Negle, ventende Bøddelsøden; der sidde nu smukke, lystige, velhavende Folk ved mange Lys, og blive trakterede i Herlighed og i Glæde.

Den 21de.

Ved Middagsbordet igaar i Værtshuset holdt en ung Herre æsthetiske Forelæsninger, især over den tragiske dramatiske Poesie. Jeg hørte andægtig til, og vovede kun undertiden at komme med en lille beskedent Anmærkning, hvilken med en Slags spottende Medlidenhed blev vist tilbage. Jeg har saa længe været vant til hiemme at lade mig hovmesterere i min egen Kunst, af Folk der ikke forstaae det, at det aldeles ikke var mig en fremmed Tilstand. Jeg gjorde, hvad jeg ved slige Leiligheder pleier at gjøre, jeg taug, og gif da jeg havde spiist. I Dag kiendte man mig ved Bordet; og da var Æstetikeren mere smaattalende og lidt undseelig. Jeg saar heraf at jeg havde giort ham Uret, thi jeg troede at han just havde talet saa høit igaar, for at jeg skulde høre det. Nu mærkede jeg, at han havde yttret sig i al Ustyldighed, og da han paa mit Ridderfors har seet at jeg var en Danske, saa har han maaskee tænkt: Hvad forstaae Bønder sig paa Agurkesallat! —

Der var Bal i Cassino i Aftes; Herr Bogehandler Wilmans havde været saa god at sende os Billetter; B* holder meget af at dandse, og jeg gif med, som Tilskuer. Men der var overmaade heedt, og meget stivt og stramt. De frie Frankfurter og de fornemme Diplomater søbe ikke godt Kaal

sammen. "To Store i en Sæk kan ingenlunde rummes." Diplomaterne ville være de Første, og Frankfurterne, i deres egen Stad, ikke de Sidste. Saaledes leve de da adskilt paa en spændt Fod; og de flakkels Musikanter gjorde sig forgæves Umage med at blæse og gnide Harmoni ind i Lauget, og at opløse denne Dissonanz ved en overtalende Indledningsstone i Selskabelighedens Grundtone.

Istædet for Æstetik havde vi idag Musik til Middag; og det var bedre, skøndt ogsaa af en egen Slags. Tre Sødsfende, en Dreng, en Pige og en Ungkarl sang for os. Alt hvad vi hørte var i rigtig trestemmig Harmoni, og de foredroge alt med de rene Stemmer; men saa sagte som Colusharper, eller rettere sagt Mundharper, hvorpaa man i de senere Tider ogsaa har lagt sig efter at give Concert. I Begyndelsen studsede jeg ved det Sieldne i denne Sang. Jeg beundrede de rene svævende Toner, og denne underlige sagte stigende og synkende Klang rørte mig. Det har overalt bestandig noget Nørende at opdage meer end almindelig Kunst hos Mennesker, der paa en slig, til Tiggeri grændsende Maade, fortjene deres Brød. — Da de havde sunget flere Stykker paa denne Maade, fik jeg Lyst til at høre Menneskestemmer, som Menneskestemmer, til at forstaae Ord forbunden med Tonerne. Erins

dringen om de skønne tydske Folkeviser, jeg paa min forrige Reise ofte havde hørt, vandt mig i Sinde; og da den vakke lille Dreng kom til mig med Pengetallerkenen, lagde jeg et Par Gylden deri, og spurgte ham venligt: Kan I nu ikke ogsaa synge en Vise, som man kan forstaae Ordene af? — Den lille Virtuos betragtede mig med et fornemt, koldt foragteligt Blik, og sagde i det han maalte mig fra Iffe til Gudsaaie: "Saadan skal det just være. Det er just Kunsten! — Her lærte jeg da nu at forstaae mig paa Musik, ligesom igaar paa Poesie. Et fligt table d'hôte har sine sande Fordele, for en Reisende.

Det gaaer med Musikken i de senere Tider, ligesom det i Malertidens Forfald gik med Malerkunsten. Først malede man Billeder i en Kælder, hvorned der faldt enkelte Solstraaler, for ret at faae en barok Overgang af Lys og Skygge. Da det ikke kunde forslaae, var der selv Nogle der malede med Fingrene; da det forekom dem altfor enfoldigt at bruge Penselen meer. — I det man søger ved forbedret Mechanik at give Instrumenterne Mennekestemmens Klarhed, søger man med fordærvet Smag atter at gjøre Mennekestemmen til et Instrument; og jeg tænker vi leve snart den Dag at man læser: Den og den dato vil Herr M. M. Oboe have

den Ære at blæse en Basbravour Arie, med obligat Akkompagnement af Mad. M. M's. Syngestemme. Derpaa gives en Sopranoarie paa Contrabas med mange Triller og Nullader. Det høistærede Publikum bedes at tage saa lange Øren med som muligt, for ret at nyde disse Kunstprodukter, men lade deres Hjerter og Forstand blive hjemme; hvilke kun vilde være til Uleilighed.

Jeg saae et Par Akter af Salieris Kongen af Ormus i Aktes. Det er virkelig en smuk Musik; men Stykket er flaut. En fremmed Sangerinde Mad. Bender har et tæffeligt Foredrag, men en liden Stemme. Efter Komedien var jeg hos Friedrich Schlegel. Han er østerigsk Legationsraad her. Hans Kone er en Datter af Moses Mendelsohn, og formodentlig Forfatterinde til Romanen Florentin, hvori der er meget smukt, hvorvel hun selv nu betragter denne Bog som et Ungdomsforsøg. Med alt det jeg vidste at Schlegel nu ganske var bleven Politiker, og skøndt jeg i mange Henseender differerer fra ham, saa vel i historiske, religiøse, som æsthetiske Meninger, kunde jeg dog ikke nægte mig den Fornøielse, at see og tale igjen med en saa udmærket, talentfuld og kundskabsriig Mand; hvis Skrifter have spillet en vigtig Rolle i min tidligere Ungdom, og deels bidraget til at vildlede, deels

til at undervise og danne mig. — Jeg fandt ogsaa hans Udortes meget forandret, thi jeg kiendte ham ikke igien, skøndt han stod midt i Stuen og smilte mig imøde, saa tyk og feed var han bleven. Han var meget venlig, og mit Hierte aabnede sig for ham, som for en Mand med hvem jeg i en vis Grad sympathiserte, og atter i en vis Grad var aldeles forskiellig fra. Saaledes gik det vel ogsaa ham med mig. Han tracterede mig med røget Kiød, Skinke, Sildefarsalat og ægte Johannisberger. Vi talde sammen om mange Ting, hvori vi omtrent vidste vi kunde være enige. Jeg forelæste ham nogle af mine tydske Emaadigte, som lode til at fornøie ham. Det kom mig for, som om vi vare Forposterne af to krigsførende Magter, der nu i Vaabensstilstand sadde som ærlige Krigskammerater, og drak et Glas sammen paa Grændsen ved en vederqvægelig Kulild. Og som det da ofte skeer, at de, (uagtet hver sværger til sin Gane og strider for den, naar Trompeten falder) slutte personligt Venskab med hinanden; saa skiltes vi ogsaa her ad med værfsidig Velvillie og hiertelige Haandtryk.

Met; den 25 Januar.

Nu ere vi paa fransk Grund, have bonede Gulve, Kaminild og bedre Maaltider end i de tydske Smaastæder. Hvad der især fornøier mig er Kaminilden. Den udbreder en mild Varme i Værelset, som ikke er for stærk. Og det vederqvæger ogsaa meget at see Ilden. Det er en sand Urne; og man behøver kun at sætte sig ned om en Kamin, for at vorde selskabelig stemt og begejstret til Samtale. Kaminilden gjør samme Virkning i Syd, som Theebordet i Nord. At Forstuvæsenet har meget mod denne Indretning, at man ved den ikke er istand til at varme nok i stræng Frost; det kan altsammen gierne være; men det forhindrer den ikke fra at være skønnere end vor, og altsaa at foretrække, hvor Nødtørstigheden ikke forbyder det. Især hader jeg de store tydske Steenovne; disse Bilæggere, hvor man aldeles ingen Ild seer, men hvert Øjeblik faaer Blodet paa Hovedet af for megen Hede. Det morer mig ogsaa at være engang i et Land igien, hvor man taler et fremmed Sprog. Thi Tydsk er mig saa bekendt, det er mit andet Modersmaal.

I Førstningen havde vi gode Veie hid, men alt som vi kom ind i Frankrige blev det værre og værre. Postkarlene med lange Træstøvler, i blaa

Overfjorter og med Bordsugshatte, gaae ganske oversproittede med Landeveiens Søle, Skridt for Skridt, og slaae paa de udmarvede Heste. For at spare Vognen, og i den Tanke at vi saaledes komme hurtigere afsted, have vi besluttet at lade den staae her i Bærtshuset Hotel de Nord, og fahre med Diligencen til Paris. I alle Bærtshuse vides naar Diligencen kommer, og Maden staaer færdig. Paa de sidste Stationer reises Dag og Nat, og det synes vi ville ei allene. Dertil kommer at man gjør fremmede Bekjendtskaber paa denne Maade, og lever med Landets Folk, hvilket er behageligt for Reisende, der ønske at kende Nationernes Charakter. Det koster ogsaa mindre.

Nagtet Metz længe har været fransk, er der dog endnu en Deel Tydsktalende af den lavere Folkelasse. Saa vanskeligt er det at udrødde et Sprog. Et Par Dageiser have vi gjort paa denne Side Rhinen, giennem lutter tydske Byer. Og alle disse Provindser, hvis Folkemængde er meget stor skulde være Franske, fordi man udsagde den Paradox at Rhinen var den naturlige Grændse? Der gives ingen anden naturlig Grændse for en Nation end Sproget. Hverken Flod, Bierge eller Hav adskille Menneffene, men kun Sprogene. Fransk er Den som taler Fransk, Tydsk er

den Tydske, Dansk den Danske. Det er den naturlige Diffinition. Nationerne ere ikke andet end store vidt udbredte forskjellige Familier. Hver Familie har sin Eiendommelighed, sin Maade at tænke og føle paa, det vil sige sit Sprog; thi Sprog er det eneste sandfelige Middel, for vore Tanker og Følelser. — Naar Familierne blive store, adskille de sig. I disse adskilte Familier kan vel undertiden herske Uenighed og Evedragt, men deri forblive alle enige, og at ingen vil miste sin kosteligste Ejendom, hvad de fælles arvede af den fælles Stamfader, og det er Nationalcharacteren. Det er ligesom i en mindre Familie, hvor der vel kan være Fiendtlighed, men dog Enhver er rede til at beskytte Familiens Navn og Ære, hvor det udfræves; og glæder sig ved at finde Præget af Stamherrens Physiognomi i de forskjellige Led af sin Slægt. Deri bestod Napoleons største Forbrydelse, at han ingen Agtelse havde for Nationalcharacter; at han vilde forbinde de forskjelligste Nationer til eenstænkende, eens handlende Provindser af eet Rige. Det er netop denne skionne Forskjellighed, som udgør Europas Fortrin for Asien og Afrika og endnu længe for Amerika; i hvilke Verdensdele man reiser store Strækninger, som paa en Hede, uden at finde Menneskeforskial; da derimod Europas Egne ere at betragte som Agere og

Hanger, hvor forskjellig Frugtbarhed byder den
 rigeste Grøde. Ligesom det da er herligt i Naturen
 at Laurbærtræet, Citronhækken, Vinranken, Egen,
 Bøgen og Granen ere forskjellige, hver efter sit
 Slags; ligesaa herligt er det ogsaa, at Italien, Spa-
 nien, Tydskland, Frankrig, England og Norden ere
 det; og deri skulde egentlig den sande med Wiisdom
 forenede Politik bestaae, at vedligeholde og pleie
 denne skønne Forskiel. Thi Politik er ikke andet
 end den Kunst at vedligeholde Stater i Flor ved Si-
 den af hverandre; skiondt man i Almindelighed for-
 verler den med den lumste og lumpne List, hvor-
 dan den Ene paa bedste Maade kan bedrage og under-
 grave den Anden. Hvorved da Udslaget bliver at
 hvad der skulde vedligeholde, tilintetgior; hvad
 der skulde være Lægemiddel, vorder Gift. Der gi-
 ves ingen anden Fordeel for det Enkelte, end at staae
 i en billig og skøn Harmoni til det Hele. Saa-
 snart det Enkelte vil tilrane sig meer end billigt og
 fornuftigt, gaaer det selv tilgrunde, tidlig eller
 silde. Det er et Vabel, som styrtes af sin egen Vægt.
 Klogskab uden Fornuft er altsaa Daarskab; og Ond-
 skaben maa være saa listig og fin, som den vil i
 den enkelte Handling; fra en høiere Synspunkt
 betragtet er den altid tillige dum. Og det er endda
 en Trøst; det er det eneste, som gjør den værdig til

den Bises Medlidenhed; og Medlidenheden er det enest mulige, skønne, fredelige Forhold, hvori Dyden kan staae til Lasten for Gud.

I gamle Dage vare disse store Familier mere adskilte; og saa stærkt end Nationaliteten viste sig, bestode alle Europas Folkeslag igien af mindre Stammer. Der er intet Spørgsmaal om at denne Deling vilde være den skønneste og bedste, dersom den var ligevægtig; af to Grunde. Først, fordi i Freden en Hauge dyrkes bedre end en Ager. Dernæst fordi i Krigen Smaatræfninger ægge Kraften til Virksomhed i hæftigere Pulseslag end sædvanlig, uden derfor strax at gaae over til dødelige Convulsioner, til Menneskejordskælvo, til Pestkrige, der true hele det cultiverede Europa med Undergang. Det er mærkværdigt, at de østlige og vestlige Riger faldt sammen til store Klumper, medens det midterste Strøg Italien, Tydskland og Skandinavien beholdt sin første Deling. Men kan man derfor sige at disse Nationer bleve mindre nationale, fordi de trofast beholdt deres gamle Former, eller frivilligt forbandt sig med hverandre, medens de spanske, franske, engelske og russiske Stolkonger overvandt Mæsselkongerne, og gjorde sig derved mægtigere? Længt fra at denne Adskillelse skulde vise Svaghed, viser den meget mere Kraft hos Nationerne, til at beholde hvad de havde, og ikke give

efter for de Mægtigere. At siden den Mægtige, med
 sin langt større Hær, kunde øjeblikkeligt overvinde
 de mindre Stater er naturligt. At burde holde
 sammen, ved slige Leiligheder, er Pligt. Men læs
 der os heller ikke glemme, at fra Tydsklands Egne
 er udgaaet en Revolution, til stor Fordeel for Men-
 neskeheden i det Hele, enddog Moderen selv leed,
 i det hun skænkede Verden dette skønne Barn. Det
 var R e f o r m a t i o n e n. Herved adskiltes de tyd-
 ske Stammer i egentlig Forstand, og maatte længe
 adskilles; thi Hjertets Følelser for Gud, ad-
 skille og forbinde endnu mere, end selve Sprogene.
 Det var Følgen af denne Adskillelse, der længe hin-
 drede de tydske Stater i kraftigt nok at træde sam-
 men mod Undertrykkeren, indtil han drev dem til det
 Yderste. Da forbandt Fortvivlelsen og Forbitrelsen,
 hvad Fanatismen før havde adskilt. Nationalaand
 vaagnede paa ny; og for denne skønne Fødsel takker
 Tydskland Buonapartes Herskesyge. — Alt hvad der
 er skeet, har altsaa sine naturlige Grunde, og in-
 gen af disse Grunde ere vanærende for Tydskland.
 Det er ikke muligt for de dygtigste og kraftigste In-
 duvider at virke pludselig s a m m e n, naar Adskillel-
 ser først, i foregaaende Generationer ere skeet. Da
 det blev dem muligt, handlede Folkene med Kraft; og
 der er skeet Heltegiærninger i denne Krig fra tydske

Side, som kan sammenlignes med de ædelste, og meest glimrende i Historien.

At forresten disse Provindser og især Elsasserne ønskede det franske Herredømme, havde to Grunde. Deels udslettes Nationalfølelsen let noget i anden Generation, naar den første alt er kommen under Naget; deels maa der ogsaa være Haab om rolig og fredelig Tilværelse; og saalænge Frankrig var det mægtigere Rige, maatte disse Provindser altid frygte for Overfald og Krige. Men nu er det anderledes. En viis Politik maa altid holde Tydskland mægtigere end Frankrig; da først vorde de lige mægtige; thi Adskillelsen af de tydske Stater, og Sammenholdningen af de franske Provindser, giver at Tydskland trænger til større udvortes Magt, end Frankrige.

Efterat nu altsaa Frankrige er vilst tilbage inden sine Grændser, betræder jeg dette Land med en langt venligere Følelse, end sidst, da Hovmod og Ringeagt, mod alt hvad ikke var fransk, mødte den Reisende, skøndt skult under tom Høfligheds end mere ydmygende Glitter. Frankrige trængte selv til en Ydmygelse, for at forbedres. Det er skeet! De Franske have under Krigen vundet en Menneskefundskaab, rigtig nok endnu meget ufuldstændig, men dog meer end et Folk der ikke forstod andet end

sit eget Sprog, i saa kort Tid kunde haabe. Thi den der kun veed sit eget Sprog, især naar dette er aldeles uskikket til at modtage fremmede Former i Oversættelser, er jo at betragte som den Døve og Starblinde. Kjoer nu ovenikøbet denne Døve, denne Starblinde sig af sine Mangler som af Fortrin, saa er det dog reent utaaleligt. — Dette er ikke mere Tilfældet. Franskmænden foragter ikke længer Tydskeren; han hader ham, og det er et godt Skridt fremad til Høiagtelse. Med Tydskeren gaaer det i visse Maader omvendt; men Foragt, skøndt i og for sig en Last, kan dog undertiden tiene til et Lægemiddel, som Gift, og er ofte det Eneste, der kan bringe den Forsængelige til at skamme sig over sin Uvidenhed og Egensidighed. Hvor meget bliver der endnu ikke hos denne mærkværdige Nation at agte! Hvormegit af hvad der angaaer Livets Begvemmeligheder, den smagfulde Anvendelse af Kunsten paa Dagens Tarv, Lethed i Forretninger og disses Orden og raske Udførelse, — kunne vi endnu lære af dem. Og skøndt endnu de Yngre altid ægge os, med dette sygelige kildne Egoisteri, denne forskruede Forsængelighed, som de kalde point d'honneur og forvekle med Væresfølelsen; hvormegen selvkabelig Godmodighed, og livsphilosophisk Taft, blandet med Bid og rigtigt Blik, kunne ikke

de Ældre lære os, der have forsøgt Livet, og ere komne over de 40 Aar? Hvormeget afflikker ikke denne muntre, raske, sunde Tone, fra det stive Pedanteri, den spidsefindige Vidtløftighed, som vi ofte træffe hos den Lærde og Underviste paa hin Side Rhinen? — Hvert Land altsaa sine Fortrin. Dem ville vi beundre, dem ville vi om muligt nærme os! Det er Nytten af en Reise. — Og saaledes rulle vi da nu hen mod Europas Middelpunkt, det vrimlende Paris, over det nøgne, fridthvide Champagne, med de bedste Forsæt; lige modtagelige for ethvert Indtryk, og lige rede til at glæde os over det Gode, som til at misbillige det Ællette. —

Her i Mek er et Comediehuus og en Garnison. Følgen heraf er, at hele Parkettet er fuldt af Majorer, Capitainer og Lieutenanter; Logerne af Generaler og Oberster; Parterret af Soldater; og de Civile gjøre kun Undtagelser, og stikke af, med deres couleur de loup's Kioler mellem alle Uniformerne, som fluer i Juleaftens Grød. Thi, tvertimod den Parisermaade, hvor ingen Officer gaaer i Uniform, uden i Tienesten, er her Alt i Uniform; og de møde bevæbnede, med Sabler og Kaard, saa man paa ingen Maade kan sige: cedant arma togæ. Dog det er naturligt i en Grændse-

fæstning. Her vilde det være ligesaa urimeligt at forlange Officererne skulde skaffe sig civile Klæder, som i en Universitetsstad at anmode Studenterne om at aflægge deres Phantasidragt, og undertiden dybe Negligé, hvori de gaae over Gaderne, fra den ene Professor til den anden. — Officererne give altsaa som billigt Tønen her, og da Ungdommen i alle Stænder er den meest høirøstede, saa er det da fornemmelig de unge Officerer. At mellem disse nu ikke sielden findes en Deel brutale Klappere, er begribeligt. Thi man forestille sig ikke mere de yngre franske Officerer, som i gamle Dage de unge adelige Parisrhelte, med Puder og Buxler, med Skoe og Strømper, der allerede i Bageskolen have lært deres Boileau' og hvordan man skulde bedømme Corneille, Racine og Voltaire &c. Disse forthovdede bredskuldede raske Martis Sønner ere opdragne i Krigen; de have lært at kæmpe, at udholde Strabatser, at bivouaguere under aaben Himmel paa deres Kapper, men de forstaae dem Pokker ikke paa Kunst og Poesie. Med alt det have de dog lært nogle Glosser, og af deres ældre Teltkammerater modtaget nogle enkelte fixe Ideer, Begreber og Talemaader, som de, med den Franskmænden egne Lethed og Veltalenhed, uden Forlegenhed anvende paa alt hvad der foreskalder.

Theatret er en gammel plump sørgelig Kasse, som, tvertimod et Theaters Natur, har sin Størrelse i Længden og Dybden, istædet for i Bredden. Bænkene ere betrukne i Parkettet med gammelt sort Lær. Man spillede Panurge et smukt Syngespil, og naturligvis meget i den Mexiske Smag; thi her var dygtig megen Janitskarmusik, Trommer, Bækkener og Piber. Dragterne ere chinesiske, og der er mange Optoge. Det er forøvrækkeligt hvad de franske Skuespillere, især af anden Rang, fraale og gestikulere, saasnart Handlingen nærmer sig en lille Riende det Pathetiske. Smidlertid have de dog en Præcision, Tydelighed og Livlighed, som morer uagtet det Overdrevne; i det mindste i Førstningen, saalænge det er nyt.

Jeg har ogsaa været i Cathedrakirken, og blev herlig overrasket ved at finde een af de skønneste gamle tyske Kirker, jeg i mit Liv har seet. Den hæver sig rank, stor og lang i de ædleste Forhold. Den indgyder en høitidelig hellig Følelse, uden at denne i mindste Maade blandes med noget Skummelt og Sørgeligt, som dog tit med de gothiske Kirker er Tilfældet. Den har intet plumpt; alt er let, som om man gif under Skovens Løvhyælvninger; de deiligste Farver opklares af Solen og Dage

lyset, og straaled ned fra Vinduerne. . Stirrer man længe paa disse Farver, saa mærker man først at de udgiøre fletteegnede Helgenbilleder i Blyruder. Men Formen har her lidet-at sige, Farven er Hovedsagen. Det morer at staae for saadan en qvindelig Figur, med blaa og røde Klæder, som Ruderens Blyindsfatning adskiller, og tænke sig: Dette Præbelige Glasbilled stod her for nogle hundrede Aar siden. Det har seet Biskoppen af Metz, og Cardinal Richelieu. I Revolutionstiden da Billedstormerne sloge alt i Stykker n e d e n i Kirken, stod dette skøre Helgenbilled uforkrænket, fordi det sad dem for høit oppe, og fordi de agtede det ei. Det har seet Napoleon gaae forbi i sin blaa Kiol. — Nu er han fordunklet, men det blomstrer endnu med sine friske Farver, og vil saaledes blomstre om et Par hundrede Aar, naar dit Støv længst har blandet sig med Gravens Muld. . . Af disse Phantasier blev jeg pludselig vaft ved en lystig tyrkisk Musik. Hvad er dette? tænkte jeg; tyrkisk Musik i en christelig Kirke? Jeg vendte mig om og blev nu vaer, at man havde en Slags militair Gudstjeneste for, som aldeles lignede en Bagtparade. Medens nogle Compagnier Soldater trak ind i Kirken og stillede sig i Orden, blev der spillet allehaande lystelige Marscher, og nogle Valzer og Dandse, som mindede mig om Balletten Ganden er

løs, og Vasservigerne og Kiædelskikkeren. Jeg saas paa Helgenbilledet, og tænkte: Skal det være Guds-
tjeneste? — Den fromme glasmalte Matrone med
Glorie om Hovedet havde ligesaa blege Kinder som
brogede Klæder, og lod til at indignere sig over
denne frivole Musik. Da tænkte jeg: Ja hellige
Frue! Galt var det i din Tid; og nu er det galt
igien paa en anden Maade. Naar vil dog den Tid
komme, da ægte Hiertensfromhed forbinder sig med
Handskraft, og sund Fornuft med inderlig Begeist-
ring, og Tilbedelse? Da blev jeg et nydeligt lille
Englehoved vaer, i et andet Vindue, og det tyktes mig
som det sagde, "Kiære! Der har altid været fromme
og dygtige Folk i Verden. Sværmerne have altid
sværmet. Lad det ikke bedrøve dig.! — Du har ret,
muntre Engel, tænkte jeg. Men denne Janitskarmu-
sik ved Høialteret vil jeg dog ikke høre længer." Med
denne Beslutning forlod jeg den skønne Kirke.

P a r i s.

Den 1ste Febr.

Endelig, efter to Maaneders Omflakken i den drøve-
lige Vinter, efter et Mürmeldyr's Liv, eller rettere
sagt et Vegetationsliv, (naar du undtager Episoderne
i Hamborg, Cassel og Frankfurt) af næsten tred-

Andstyve Dage, ere vi ankomne til Europas og de to
 sidste Aarhundreders interessanteste Stad. Vi kunne
 paa en Maade sammenligne os med Moses og Isra-
 eliterne, thi du veed han tilbragte ogsaa en
 rum Tid med at føre sit Folk giennem Ørken til
 det forjættede Land. Dette fik han dog ikke selv den
 Fornøielse at see, da han ved Døden afsik, hvil-
 ket han selv beretter os i den femte Bog af sine
 Skrifter. Jeg befinder mig derimod, Gud være
 lovet, frisk og vel. Hvad der siden vi forlode Mek-
 er skeet, lader sig snarere beskrive, end opleve; thi
 vi vare halvfierde Dag derom, og disse halvfierde
 Dage forekom os, uagtet korte Vinterdage, som de
 længste Hundedage vi have oplevet. Du har un-
 dertiden faaet Anchoiser paa Dunker; du har seet
 Muurstene opføres til en Muur, ved at lægges tæt
 ved Siden af hverandre; — saaledes — haud ali-
 ter — sadde vi i Diligencen. Tænk dig en uhyre
 stærk Karet, med store Indretninger til Indpakning,
 oven, for og bag; tænk dig, at der i en saadan Vogn
 mageligt kunne sidde fire, umageligt fem, og at der
 sad sex; tænk dig denne tykhiulede Maskine truk-
 ken af fem, sex, undertiden syv, ja ti mævre Ud-
 gangssøg; og forestil dig saa denne Karetetskasse kry-
 be langsomt hen, den første Dag, over Bakker og
 Dale, som en Myre, seet i Forstørrelsesglas, over en

Due; — saa har du en svag Copie af vor Original. — Vi havde hørt saameget om de deilige franske Veie. Naar vi først ere i Frankrig, tænkte vi, saa har det ingen Nød. Vi foreskifte os at vi vilde komme saa hurtig fort, som en Kugle hen ad en Kuglebane. (Hvorfor ikke som en Kugle giennem et Bøsserør?) Men af den paavre Virkelighed aabnede vore Dine, uagtet Svøm og Træthed ofte igien lufkede dem.

Der har nemlig været Krig i Frankrige, siden jeg var her sidst, og dette har gjort noget urøddeligt i den europæiske Stadsestue. Før stod Frankrige bag sine Hære, som et Duffelskab. Nu seer det ud som et Bærelse, hvori der nylig er holdt Auction. Veien betraadtes før kun af Piger og Qvinder, med nydelige Dandsestoe, (thi Mændene vare i Tyske og Rusland at bruge Jiskuren.) Nu har Artilleriets uvoorne Bevægelser pløiet Landeveiene, medens Marskerne ved Siden af stode upløiede. Naar de engang komme istand igien, blive de vist meget gode; men nu ere de yderst flette den halve Bei, omtrent til Chalons.

Vort Selskab bestod af en ung fransk Madame, hvis Reisetoi var en Netteldugs Kiøle, troer jeg, og en Pels af chamois Taft uden Foer; tvende midaldrende Herrer, som vi siden fik at vide havde

været Officerer, og vi andre tre Mænd, udgjorde ligesom i sin Tid Sadrach, Mesach og Abed Nego Personalet i den gloende Ovn.

Den ene franske Officcer havde megen Medlidenhed med den franske Tilstand, men den anden var Philosoph og sagde: Hvor kunde vi vente andet? Skulde fremmede Magter lade sig flippe som Haar, og lede til Slagterbænken som Lam? De have gjort ved os, hvad vi først have gjort ved dem. Nu er Raden til os. — ”Nu falder Ordenen til dig at hyle!.. siger Loke i Balders Død. Denne Officcer, uagtet indfødt Franskmænd, havde længe været i Østerrig, og roste Wien meget, som han næsten satte ved Siden af Paris, i det han, disputerende med den Anden, ophøjede Wiens Fortrin. — Næste Dag, da den første Officcer var borte, begyndte den Anden, som ogsaa var en godlidende Mand, at fortælle os vidt og bredt sine Eventyr. Han var en Lionesser, var med stor Fare flygtet fra Lion i Revolutionstiden, havde forklædt sig som Bonde, og var kommen bort. Men af Længsel efter sin Moder, var han dog engang hemmelig kommen tilbage, da der just blev gjort Huusundersøgelse. Han havde derfor været nødt til at svinge sig ud af Vinduet og hænge sig fast med Hænderne, ved Steenkarnissen, medens Moderen lukkede Vinduet, og forstredes, at der

ingen Fremmed var. Havde de fundet ham, var han strax bleven guillotineret. Han havde tit været i Krig med Buonaparte; havde seet ham i skyllende Regn ride omkring og commandere, medens Hatten hang ham ned ad Nakken af den megen Rust og Skyllen, som paa en Strandkædet. Han var meget indtaget af B. men tilstod dog, at denne aldrig vilde holde Fred; og saa nødig han vilde, maatte han tilstaae at den store Erobrer var selv Skyld i sit Fald. — Under slige Samtaler kom vi altid videre. St. Menchul er bekiendt af at lave Kalvesfodder saa mere, at man kan spise Benene med. Vi undersøgte det, og det havde sin Rigtighed. Det maae svie til Hundene i denne By, hvor Menneskene gjøre Indgreb i deres Rettigheder. I Verdun spiste vi meget godt. I Chalons var det ikke nær saa godt. Vi havde haabet at være i Paris paa vor Konges Fødselsdag, men det var umuligt, og vi maatte nu, saa godt det lod sig gjøre, høitidelig holde den i Chalons. Vi trakterede vort Reiseselskab med Champagner, og under et Indeligt tre gange gientaget Hurra, mellem de studfende, smilende Franske, (som klinkede og drak med) tømte de tre danske Vandringsemænd Bægrene paa deres elskte, gode Konges Sundhed!

Vore Officerer havde vi mistet, og fik to stumme Personer i Vognen: den Ene med et guult Silketørklæde om Hovedet og stættede Pampusser paa Fødderne; den anden med en Plæt paa det venstre Øie, og med sin Frakke paa Skibet. Han ærgrede sig over at jeg tog min Pels paa, da jeg var gaaet et langt Stykke Vej, var bleven varm og ikke vilde forkiøle mig. Med en vranten Mine sagde han, efter en halv Dags Tausshed: Men, min Herre, hvad bruger de da at gaae med hie mme, naar de trænger til saadan Een her? — Jeg svarede ham: Saaledes gaae vi bestandig klædt i Kjøbenhavn, min Herre, naar vi ere svedt om Vinteren og sætte os i en Vogn. Min Herre er ikke gaaet og er ikke heed. Dog undrer det mig ligesaameget at see Dem med Frakke paa Skibet, som de forbauses ved at see mig med Pels om Livet. — Han meente, det kom af det Franskmændene havde fyrrigere Blod, og kunde bedre udholde Strabatser. (NB. Manden var næsten en Hospitalslem). — Skulde det ikke før komme af det, vi vænne os til stærk Hede naar vi sidde stille ved vore Kaffe og Væne? svarede jeg. Tyf Pels beviser intet, min Herre. Hvalen har varmt Blod, skøndt den svømmer med en Alen tyf Tranpels paa Livet; Gilden har koldt hvidt Blod, og er kun indhyllet i en tynd sølvmore Skavl.

Man kunde jo ligesaa gierne sige at det Kolde søger det Kolde, og det Varme, det Varme. Isen fryser ikke; men Ilden gaar snart ud i Frost. — Vil de dermed sige at Fransmanden er kold? spurgte han. Nei, jeg vil ikke, var mit Svar; jeg vil kun sige, at min Pels paa Krøppen, og deres Frakke paa Skjødets bevise ingenting.. — Tilslidst stank det slet garvede Sæbørneskind mig selv i Næsen. Fransmanden taug, men holdt Lommestørklædet for sin. Jeg lod ham, ligesom Manden i Børsenhalle, vente lidt til Straf for sin Utaalmodighed, og endnu et Kvarteerstid ovenikøbet, for at afbøde sin utidige Brantenhed. Jeg forekom mig selv ligesom Jakob, der havde bundet raage Dyrehuder om sine Hænder og Arme, for at bedrage sin ældre, lindsegraaede Broder; sprang derfor ud af Vognen, tog den af, trak min Kavei paa, og solgte Dyrehuden for to Napoleonsdorer til Conducteuren, hvorved jeg gjorde mig ham til Ven.

De første Nætter havde vi sovet i Værtshusene, nu gik det fort hele sidste Nat. Madamen vilde endelig have det ene Vindue i. Veiret havde forandret sig, det var mildt og stille. Dette forvandlede Temperaturen aldeles i Karetten. Jeg sad og pustede og snappede efter Veiret, som en Maus under en Luftpumpe. Alle tolv Lunger (vi vare

ser Personer) forrettede deres Bælgetræderembede, for at fortære den Smule Suurstof, der endnu var tilbage. Det kunde jeg ikke udholde. Angstens Sved begyndte at sprække frem af min Pande; jeg sprang ud af Fængselet og satte mig foran hos Conducteuren. Og jeg er vis paa at Jonas var ikke gladere, og aandede ikke lettere, da han blev spyet ud af Hvalfiskens Bug, end jeg var paa Rudfæsædet. Saaledes rullede vi nu til Paris, efter at være kommen forbi endeel smukke Udsigter. Men Champagne er et fattigt Kridtland. Den hvide Steen stikker allevegne frem. Alle Husene ere Kridthuse, (men uden Penge). Vinranken seer man overalt paa de steenrige Biergkraaninger. Om Sommeren, naar det er grønt, seer det smukt ud; men om Vinteren opdager man ikke andet, end de tørre afkaarne Ranker, og de regngraae Viinstokke, Bunkke ved Bunkke. Det er denne evige hvide Kalk, der giver Champagnevinen sit bruisende pirrende Skum. Gud veed det er dyrt betalt, og derfor er det billigt at man betaler Champagnevinen dyrt igien.

Saaledes rullede vi da nu i Overgaars Morges ind i Paris. Hvortit havde vi under den kiedsomme lige Dvælsen; raabt med Jean de France: Ah Pierre, plut au Dieu que nous etions dans Paris aussi!

Nu ere vi der, og det kommer mig for ligesom i Dyrehavechoret, i Sanct Hansaftensspillet: Allons allons courage, courage, courage! Skønne Nareteter, Vøier og Spas.. Jeg lever nu atter, efter ni Mars Forløb, i Nærheden af Palais Royal, i Hotel de Bretagne rue de Richelieu No. 25. Jeg seer igien de store latinske Bogstaver paa Husene, hvor f. Ex. det Ord: "RESTAURATION," tit optager en heel Væg. Jeg gaaer forbi lutter store Vinduer og Speile, og seer Gulduhre og Porcellainsvaser, og blanke Støvler, og Emaabøtter med Louisdorer, og Gallanterivarer, og stoppede Kalkuner, og Skinker i Gelee, og Migniaturmalerier, og smukke Kobberstykker med Madonner, og flette ditto med Madammer; og Caffehuse, hvor Folk med Hat paa læse Aviserne; og spadserende Herrer og Damer. Jeg finder atter en lang Række af Biaguere paa Gaden, og Skoepudfere, og Ordensriddere, og Tydskere, og Italienere; og Engellændere med afklippede Haar, der see ud ligesom theologiske Candidater; og en usigelig Mængde Franskmænd, der see ud comme il faut. Jøderne i Frankrige, Spanien, Portugal og Italien ere vanskelige at stille fra Landets Indbyggere, ved første Djeftast.

Theatre françois.

Den første Aften var jeg her, da de spillede *Le philosophe marié* af Regnard, og les suites d'un bal en masque. Det fornøiede mig meget at see den fortræffelige *Fleury* igien. At han var meget for gammel for sin Rolle, glemte man let over det gode Spil. *Fleury* forbinder Godmodighed og Naivitet med Finhed, Forstand, Tydelighed og Ynde. Uden denne Forbindelse bliver den saakaldte høiere franske Comoedie en flau Uting. Hvor kan det more andre end hule Siæle at see galante, pyntede Mennesker, uden Dygtighed og Dyd paa den ene Side, og uden diærve latterlige Daarligheder paa den anden, at converseere hinanden med Correcthed, og med kold spydig. Satire; blot for paa en fin Maade at holde hverandre for Nar? Der er noget af denne nødvendige Bonhommie i de bedste franske Verscomødier; og det er den, forbunden med Verdensvæsenet og det uafhængige smukke Selskabsliv, som give slige Stykker deres Værd. Ei at tale om den Interesse de, som historiske Billeder af en vis Tidsalder, maac beholde for Eftertiden. Der er intet Syrgsmaal om, at det er vanskeligt for Menneskene at leve sammen. Lidenskab og Daarlighed forstyrre hvert Øjeblik den

skionne Ligevægt, og det er saavel fra Sæder-
 nes Side gavnligt, som fra Poesiens Side frugt-
 bringende, at fremstille disse Bildfarelser, hvormed
 hine latterlige Altreuser og Thvestesser fortære deres
 egne Indvolde. — Men saasnart Vigtigheden af
 et saadant Billed bliver lagt paa den pragtfulde
 Indfatning, (som f. Ex. at Handlingen fore-
 gaaer mellem Grever og Baroner) istædet for paa
 det poetiske vittige Lune, hvormed en latterlig
 Handling er fremstillet; da bliver Comoedien
 ikke Comoedie meer; da finder man sig ikke læn-
 ger at staae for et vigtigt Menneskemaleri, men
 i et kiedsommeligt Assemlée, mellem Theekop-
 per og Spilleborde, Vister og Titler. Du veed
 at dette Væsen er mig i Hjertet forhadet. Jeg hol-
 der det for at være noget af det Elendigste i Li-
 vet, at see en Sværm ubetydelige Hverdagsmennes-
 sker, der giver sig en fornem Air, der blot sladdrer
 for at dræbe Tiden, og for hvis enerverte Siæle og
 kolde Hierter Bagtalelsen er den eneste Gudin-
 de. Der er intet Spørgsmaal om, at Moliere og
 de bedste franske Comoedieskrivere have skrevet hine
 Bærker, for at revse denne Fordærvelse. Hvad
 kunde de gjøre ved, at Daarerne bleve ved at
 være Daarer, og at man istædet for i slige Stykker
 at more sig over "fornemme Clauser", morede sig

over "fornemme Flauser;.. og skilte den høiere Comoedie fra den lavere, ikke med Hensyn til poetisk Indhold, til comisk Værd, Fuldendelse i Fremstillingen, Genialitet, Opfindelse, o. s. v. men med Hensyn til Mæskernes Stand og Rang i Staten; hvorved man da paa den barnagtigste Maade blandede Forestilling med Virkelighed, Poesie med Hverdagsliv, og ikke var at betragte stort fornuftigere, end Folk der komme førstegang paa Comoedie i deres Liv, og med Dævels Magt og Vold ville ned paa Theatret, for at hjælpe dem, der saae Prygl i Stykket.

Franskmandene, som for hundrede Aar siden havde langt mere Sands for artige vittige Selskabsforhold i Paris, end for betydningsfulde Menneskeforhold i Verden, som saae mere efter Riolen og Rangen, end efter Manden og hans Værd; maatte naturligviis foretrække hin Comoedie, for den burlesk-, poetiske. Dertil kom at den poetiske Glor i hine Tider tildeels var en Drivehuusglor. Dette maatte naturligviis ikke glemmes. De gældende Meninger maatte ikke bestrides, de herskende Fordomme hyldest, og ikke udrøddes. Saaledes kom da den stakkels Moliere i deres Guld, og saaledes fik de ham forvandlet, fra en genial omreisende Skuespiller med originalt Digterlune; hvilket han viste,

ved at forædle det lystige italienske Theater, til en Livsphilosoph i Alexandriner. Han byttede den eventyrlige Landevei med Tuileriehaugen; det morsomme Torv, med det ængstelige Antichambre; saaledes fik de ham tilstudsset, forædlet og bragt i Rigtighed; og nu var alting godt.

Men ved de senere eventyrlige Uroligheder har den franske Charakter ogsaa faaet et andet Eving. Det var virkelig Uret at ville frakende de Franske Sands for skønne Phantasiforestillinger. Deres nydelige Synge spil, fra Monsignys og Gretrys Tid, bære et aldeles romantisk Præg; og Tusind og een Nat, som Galland oversatte siden, gjorde overordentlig megen Lykke. Deres Smaatheatre, hvor det Burleske understøttet af gode Skuespillere fra Poesiens Side endnu er i sin Barndom, blive hyppig besøgte. Med de elendige Melodramer søge de at skaffe deres Phantasi en Næring, som den ikke finder paa den mere dannede Wei. De saakaldte gode Smagsapostler klage Guds jammerligt i deres Journaler over Smagens Fordærv; og det er ikke længe siden jeg læste i een, "at den Tid vel snart kom i Frankrig, da Schiller og Calderone vilde fortrænge Racine og Voltaire." Kan man forlange meer? — Man maa heller ikke paa nogen Maade troe, at man i Frankrig

nu har en barnagtig Beundring for Rang og Titler. Paa ingen Maade. Det betyder intet i Selskabet. Enhver ordentlig klædt Mand, som fører sig ordentlig op er Monsieur, hvad han saa er. De have lært at tænke og føle sundt, thi Ulykken er en god Læremester; og Den der ikke faaer Dinene op under saadanne Begivenheder, den som ikke faaer Smag paa sælsomme Forestillinger under saadanne Eventyr, faaer dem aldrig. Sandelig, de have lært, at det Eventyrlige ikke blot er en Drøm for Børn i Phantasiën; men at det virker med Verdenskraft paa Nationerne i Livet. — Hine Conversationsstykker agter altsaa den fornuftige Mand for hvad de ere: Smukke Sprogøvelser, Billeder af en forsvunden, ubetydeligere Tid; og, ere de af Moliere — da for Produkter af en stor poetisk Mand; hvilket de sandelig ere. — Men de Franske ere aldeles ikke mere tilsluttede for et ægte poetisk Stof; og lad der engang fremtræde en sand Digter, der forstaaer at forvandle Boulevardernes Thespisbærme til en ægte Masse, saa er jeg vis paa, at han vil vinde stort Bifald og mange Laurbær; og alle Journalisternes Skældsord og Snak vil ikke hielppe meer, end Grøernes Kvæk i Kiæret, da Storken kom.

Gjættel hine Stykker ere let og vel verificerede, saa lider jeg dog i det Hele taget ikke Alexandriner, ei engang i Comoedien. Hele Skuespillerens Kunst gaaer ud paa at udslette disse Takter. Hvad skulle de da til? De skulle lægge Baand paa Digteren, siger man. Som om der ikke var Baand nok paa den menneskelige Aand, naar den vil hæve sig til noget Stort. De skulle bringe ham til at renske Sproget, at være korrekt. — Renske Sproget kan han vel ogsaa naar han skriver Prosa. Den franske Prosa er for det meste upaaklagelig; men hvad Korrektheden angaaer, saa er der meget ved den i Poesien at bemærke. De Franske gjøre Korrektthed i Sproget til en Hovedbetingelse, en Hovedskjønhed i Poesie, og det er den ikke. Denne Skjønhed er kun underordnet, afhængig, og faaer sin Lov af andre høiere Skjønheder. Disse bestaae deels i Personernes Character, deels i Digterens Lune. I Grunden gaaer det korrekte Sprog ud paa at alle Mennesker skulle tale eens. Dette forhindrer Charactertegning og Physiognomi, og man seer altsaa, at for meget af denne regelbestemte Rethorik tilintetgjør den forskellige og naturlige Poesies Skjønhed og Væsen. Deri bestaaer just Smagen (Følelsen for at vælge det Skønne bedst) at man anvender det Almindelige

paa det Enkelte; det vil sige, naar der tales om Sprog, at man forbinder Regel med Idiotisme. Man maa holde sig ligesaa vidt fra Farveløshed og Almindelighed, som fra Utydelighed og Sprogfordreelse. At skrive sit Sprog korrekt kan man lære en Skoledreng paa ti Aar. Dette Sprog ere at sammenligne med Cirkler og Linier, de kunne slaas af enhver Passer, med enhver Lineal. Men Poetsens Sprog er en Frihaandtegning, dertil hører Dømmekraft, Valg, Phantasi og en i mange Aar øvet Kunst. — Jeg kan altsaa ikke sige, at den franske Comedie har vundet, ved at tvinge sig ind i denne syngende, monotone Gensformighed, hvor Hjemstichen hvert Øjeblik brækker Linien, og giver Anledning til at sige Anthiteser; og hvor de vittige Modsetninger bestandig fortrænge det fritbevægelige, bøielige Lune. — Denne Form maa altsaa mere skænktes en respectus parentelæ, fordi Fædrene med Genie nu engang have valgt den, end betragtes som Norm for vordende Børn.

At de Franske ikke føle dette, kommer uden tvivl af det uhyggelige Tilfælde, at en upoetisk Digter, som Diderot, kom med en anden Overdrivelse, der var ligesaa flau, som den anden var pedantisk. Hvo seer ikke langt heller en vittig

Berscomœdie, selv af en underordnet Comœdiefæriver i dette Fag, end sige matte drames larmoyants.

Ulykken er altsaa, at der ingen stor Digter endnu har bevæget sig ret i disse Enemærker, siden Moliere. Derfor troe de at det andet er bedre, siden han gik over dertil; og fordi altid de prosaiske Compositioner siden den Tid ere af underordnede Forfattere, falde de til den Bidsfarelse at troe Faget er underordnet. Vor Holberg har beviist det Modsatte.

En endnu større Skuespillerinde end Fleury Skuespiller, er Mademoiselle Mars, fuld af Liv, Gracie, Naivitet og Ynde; skøn paa Scenen hvorvel alt over de unge Aar. Naar jeg hører hende og Fleury sige Bers, kommer det mig for, som om de pustede Liv og Aand i de franske Alexandrineres Næse. — Den Tydelighed hvormed man taler i theatre françois er rosværdig. Skuespilleren gaaer altid langt ud i Proscenium, for at de svageste Nuancer af Stemmen, de flygtigste Ansigtstræk kunne bemærkes; hvilket er langt bedre, end at holde sig bestandig i Baggrunden, for den ulyksalige Sandsynligheds Skyld, at man skal tænke sig en Bæg mellem dem og Tilskuerne. Hvorved man da

berøves den Fornøielse at høre og se, hvad der foregaaer, hvilket er en stor Mangel i et Skuespil.

Fru Stael Holstein.

Vi have været hos vor Minister General Waltersdorff, som modtog os venligt, og indbød os til Middag hos sig. Her traf jeg min gamle Bekendt Legationssecretair Vogt, og fik at vide at Capitain Abrahamson er endnu i Paris. Jeg har truffet ham siden, og glæder mig meget ved denne talentsfulde og tjenstvillige Landsmands Omgang.

Jeg har ogsaa været hos Baronesse Stael Holstein. Hun boer i Rue royale, een af de smukkeste Gader i Paris, og, som jeg tænkte, i et stort Pallads. — Medens jeg gik op ad Trappen randt mig de Dage i Tanker, da jeg første Gang var i Paris, da hun boede ude paa Landet i auberge en ville, og ikke turde komme til Hovedstaden. Nu var hun da i Havnen for sine Dusk. — Tjeneren, som skulde melde mig, modtog mit Navn, hvilket han naturligviis ganske fordreiet indbragte til Fruen. Han kom igien og sagde: Hun kiendte ingen af dette Navn, og jeg var just ved at skrive med Blyant paa en Seddel, thi som sædvanlig

havde jeg glemmt at tage Visitbilletter med, da jeg saae en ung Dame i Morgenkiole og med Kysehat, gaae mig langsomt forbi i en Afstand, og betragte mig nœie. Da jeg skulde til at see var det Hertuginde af Broglie, Frue Staels Datter, som jeg kiendte igien fra sin Barndom. Hun beklagede, da jeg havde sagt hende mit Navn, at hendes Moder ikke strax kunde tage imod mig, da hun ikke var paaflædt, og gif ogsaa ind. Kort derpaa kom Tjeneren, der havde indbragt mit Kort, tilbage, og skulde hilse fra Madamen, om jeg vilde komme i Aften mellem otte og ni. Det var altsaa en Soirée, og jeg fik ikke i Forveien talt allene med min gamle Veninde, i hvis Huus jeg for ni Aar siden havde tilbragt fem Maaneder i Copet. — Om Aftenen klædte jeg mig altsaa i Skoe og Strømper, og gif derhen. Jeg fandt endeel stierkede Mænd, giennem hvilke jeg maatte arbeide mig, for at finde Fru v. Stael paa Sofaen ved Kaminen, hvor hun sad, som sædvanlig, med sin Turban paa Hovedet, og modtog mig med en Spøg, som om vi havde seet hinanden igaar. Hun forestilte mig for Alexander Humbolt med hvem jeg for ti Aar siden har talt i Berlin. Jeg opdagede ogsaa August von Schlegel i Mængden, og talde med ham, men kun kort. Conversationen var ikke fri og almindelig;

der var noget stivt og stille; og det veed du jeg forstaaer mig ikke paa. Fru Stael indbød mig til at spise hos sig næste Mandag.

Jeg beredte mig at komme til den bestemte Spisetid Kl. sex, men da Christian Tiener havde givet mig V's Skoe, og lukket mine egne inde, varede det noget længe, inden jeg kom paa Benene, saa Klokken var henimod syv da jeg kom til Frue v. Stael, for at spise til Middag med hende. Hun sad ved et lille rundt Bord, med sin Datter Hertuginde, og to andre ældre Damer. En Plads stod ledig for mig. Jeg gjorde min Undskyldning, fortalte mit Uheld, skyndte mig at indhente de Spisende, som allerede vare ved Fiske, og gjorde mig Umage for ei at være undseelig med at snakke Fransk. Vi talde om adskillige Ting. Fru Stael gjorde mig en Compliment fordi jeg havde gjort mig bekendt i Nord, og jeg sagde: hvad er Norden mod Norden? Hvormed jeg da meente Kredsen for hendes Celebritet. Vi talde om Fr. Schlegels Bog over Historien, hvilken vi begge ikke lod til at sympathisere med, uanseet det Gode der er i, fordi vi fandt det mod Historiens Hensigt, at bevise hvad man vil have beviist, ved at udhæve enkelte Træk,

og sætte de andre i Skyggen. Hun spurgte mig om Fru Brun, og det fornøjede hende at høre, hun var sund og frisk. Om Werner, Poeten, talde vi ogsaa, og vare begge enige i at Fromheden var gaaet vel vidt med vor gode Ven, og at Tydskken har Ret, naar han siger: "Gar zu viel ist ungesund." — Hun havde endnu ikke læst Correggio, men fandt det underligt, at jeg havde valgt et Stof hvor Helten dør under Bægten af en Pengepung. Jeg svarede, jeg havde just faaet Lyst til at skrive Stykket for dette Træks Skyld; at jeg havde behandlet det som en Allegori, da Kunstneren for det meste er fattig, og synker under Næringsforger. Dette udtrykte jeg under Samtalen ikke saa rigtig paa Fransk, og sagde: under Pengebyrden; hvilket gav hende Anledning til i Spøg at sige: Mais mon Dieu, comment peut on tomber sous ce qu'on n'a pas? Jeg svarede: Ce n'est pas l'argent, sous lequel il tombe c'est le *cuivre*. Og nu lod hun til at forstaae min Mening. — Hun raadte mig til at gaae hen og see Voltaires *Zancrede*, som blev spillet denne Aften. Jeg adlød hendes Raad, men følte mig ikke synderlig opbygget. Den gode Lafond skraaler overordentlig, og han forekommer mig affektet, overspændt og unaturlig. Dette kaldes her *tragisk Pathos*, og jo høiere Een skraaler, jo stærkere klapper Parterens

ret. Den mandig dybe Alvor, dette Tragoediens værdigste Smykke, kiender man ikke meget til. Man er i den franske Tragoedie hovmodig istædet for stor, rasende istædet for begejstret, forsængelig istædet for naiv, og bornert i sine Fordomme, istædet for viis og menneskelig.

Theatre des Varietés.

Jeg har atter her glædet mig over Brunet, denne Livsphilosoph i Narrefappe, meer end Diogenes var det i sin Tønde. Han var aldeles den gamle. Det kom mig for, som om jeg havde seet ham Aftenen forhen; og uden tvivl har han ogsaa i dette Mellemrum af ti Aar spillet næsten hver Aften. Han er yderst vittig i at agere dum; dog vilde Bittigheden kun lidet hjælpe, hvis han ikke var naiv, og havde et comisk Udvortes, som kommer ham saameget til Hielp. Jeg veed ingen bedre at sammenligne ham med, end vor Jbsen i gamle Dage, naar han spillede Peter i Menneskehad og Anger; kun er Brunet meget bedre. Han frembringer den største Pudseerlighed, med sit Piano. Aldrig accentuerer han en Spas, men lader den næsten slippe halvsagte, ligesom uforvarende af Munden, og dette gjør en stor Virkning. Thi en

comist Skuespillers Lune maa man belure; der maa aldeles glemmes at det siges for at gjøre Virkning. Det gaaer den comiske Følelse, som en Nattevandrer: i det Øjeblik dens Navn nævnes, vaagner den af sin Drøm. Stykkerne paa Brunets Theater ere for det meste løselig henfastede Skizzer, men ofte med gode comiske Situationer, beregnede paa Opførelsen.

En anden Skuespiller ved dette Theater, Potier, har ikke blot udmærket sig meget, siden jeg var her sidst, men endogsaa reent taget Lugen fra Brunet; og hele Paris er nu enig i langt at foretrække ham. Potier var for faae Aar siden Tiener hos en bemidlet Herre, som yndede Skuespillet. Engang ved Bordet kom Herren til at tale med sine Gæster om Brunet, og hvad der var spillet sidst. Potier, som vartede op, havde ogsaa været der. Herren erindrede sig et meget comist Træk, som de alle ønskede at see gientaget. Nu traadte Tjeneren frem, og bad om Tilladelse at maatte spille Scenen for Hersekabet. Man studser, smiler, tvivler, har Medlidenhed; men er dog curiøs for at see, hvordan det sælle Skrog vil komme ud af det, og tillader ham at profituere sig med et mislykket Forsøg, som den bedste Straf for hans Nærværelse. Men hvor forundrede bleve de, da Potier til Fuldkommenhed efter-

gjorde dem Brunet og alle de andre Skuespillere, Ja forespillede dem det hele Stykke. Næste Dag sagde Herren til sin Tiener: Hør engang! Det er uidentvivl en Feiltagelse at du er kommen i dette Libert. Jeg vil holde dig tre Aar ved Theatret for min Regning; bliver du da hvad du synes at love, skal det være mig kjær; hvis ikke, kan du træde i min Tieneste igien. Potier takkede mangfoldig; og nu er han ikke blot anseet for en god Skuespiller ved dette Theater, men endogsaa for den Bedste; og det vil vel ikke vare længe, før han træder ind med i Directionen, som Deeltager i Ejendommen.

Thi de franske Theatre ere aldeles republikansk indrettede. Directionen bestaaer af de bedste Skuespillere, de som udgiøre Theatrets moraliske, eller rettere sagt, æsthetiske Person. De dele Hovedindtægten, betale de underordnede Skuespillere og indrette alting, som de finde for godt. Denne Indretning er god, hvor der er flere Theatre, som holde hverandre Stangen; hvor der kun er Et, troer jeg en saadan Indretning vilde være forkastelig; da Entrepreneurerne let kunde fristes til blot at gjøre sig Tingen saa lucrativ som mulig, ved at hylde den almindeligste Smag paa den mageligste, meest

oekonomiske Maade; hvorpaa man ogsaa flere Steder har Beviis. Hvad nu Potier angaaer, saa finder jeg at det er et ganske fortræffelig comist Talent, med megen mere Forskiællighed og objektiv Fremstillelsesevne end Brunet. Brunets Personlighed er derimod meget mere dyb, sielden og forunderlig, og man bliver uagtet det Gensformige aldrig fied af at see ham. Dette kommer af det, at han ikke bliver fied af at være den Maske, han er. Han spiller altid med Liv og Lune; og hvor der er Liv og Lune, der kan ikke vækkes Ligegyldighed og Riedsommelighed. Man seer Brunet ligesaa gierne igien, som man idag igien-spiser Drefisd, skøndt man fik det igaar.

Potier har i disse Dage udmærket sig, med at spille i et nyt Stykke: Le solliciteur. En tynd sulten Stakkel, der aldrig lader Haabet fare, altid staaer i Morgemakket, aldrig kan faae Audiens. Endelig kommer han ind til Ministeren, ved forklædt som Rok at bringe Chokoladen; men tager feil af sin egen og en Andens Ansøgning, som han har i samme Bomme. Han glæder sig over at have faaet Løfte paa Opfyldelsen, men opdager før silde, at det er for en anden. Det latterlig Rattesmidige, det toffet Haabefulde, og det lurvet Fornemme, giver han til højeste Fuldkommenhed.

Mit udvortes Liv her er temmelig eensformigt. Om Formiddagen skriver og læser jeg, arbejder en Times Tid med B*; gaaer ud at see Cet og Andet med ham; vi spadserer i Tuilerihaugen, de elysæiske Markker etc. Om Middagen spise vi for det meste hos Bery i Palais royal; gaae i Kaffehusene og læse Aviserne; derfra paa Comoedie. Det er den sædvanlige Gang i vor daglige Levemaade.

Jeg har atter været hos Fru v. Stael, og gjort Bekendtskab med Chateaubriand. Men vor Samtale var om ligegyldige Ting og ikke meget lang. Han kiender naturligviis slet intet til mig, og jeg, oprigtig talt, ikke meget til ham. Imidlertid høiagter jeg ham blot for hans Uttale, som een af Frankrigs bedste Skribenter i denne Tidsalder, og hvis jeg kiendte ham næiere, vilde det sikkert glæde mig at tale undertiden med denne udmærkede Mand.

Vor Minister General Waltersdorf viser os al Godhed. Vi have været til et Middagsmaaltid hos ham og seet vor Dronnings Broder Prinds Frederik af Hessen; en venlig, kunstabsriig Herre, som elsker sit Norden høit. Da jeg efter Maaltidet stod og talde med ham ved Kaminen, og Liqueuren kom, tog han et Glas og sagde: Tillad at jeg drikker en Skaal med dem: Vor Dronning! Denne drak

jeg af Hjertensgrund, og bad ham skrive hendes Majestæt til, at han havde gjort mig den Ære at klinker hendes Skaal med mig, hvilket han lovede.

Carnavalet har ikke meget at sige i Paris, hvor der er Carnaval hver Dag. Man seer imellem en Dreng eller Ungkarl løbe med Maske for Ansigtet, med en rødhaaret Paryk, med langkroget Vidst i Masket; rød Trøje, graae Hat og gule Buxer.

Vi ventede forgæves igaar at den fede Ore skulde komme. Slagterlauget fæder nemlig den største Stud, Paris kan overkomme, til Carnavals-tiden, hvorpaa den trækkes omkring i Hovedgaderne og til Tuilerierne, krandsset med Blomster og med forgyldte Horn. Slagtersvendene ere udklædte som Bildmænd, med Stridskøller; paa Orens Ryg sidder en lille Amor, med Piiil og Bue. Toget oplives af lystig Musik. Man sagde: der blev ikke noget af denne Gang, at Kongen ikke yndede det, og at man ikke vilde faae den fede Ore at see.

Oedipe og Iphigenie.

I Comoedien forleden havde de Monsieur de Pourceaugnac af Moliere, til Fastelavnsmandagstykke.

te. Der var en forfærdelig Menneſteſtimmel, og jeg maatte endelig med naturligviis. Da jeg ingen Parterrebillet kunde faae, gif jeg i Parkettet.

J Forveien gav man den efter Løier ligende Pøbel Iphigenie en Aulide af Racine. — Jeg gaaer altid med Bøgerne i Lommen i Theatre-françois. Iphigenie en Aulide laa ſom billigt i den høire Frakkelomme, Monsieur de Pourceaugnac i den venſtre. De forligtes ret godt paa Beien, naar jeg undtager at de, ved Lommedinglingen, et Par Gange ſtødte Hovederne mod hinanden; hvilket jo ikke var deres Skyld. — Jeg havde ſtørſte Lyst til at blive rørt i Racines Iphigenie; men det lykkedes mig ikke; og hvad der var det Beſynderligſte, jeg ſaae ikke et rørt Menneſke, og hørte ikke de ſmeltede Tilſkuere at applaudere Digterens Følelſer med en uhyre Næſeſnyden, hvilket pleier at være Følgen af rørende Scener. — Skulde du troe, jeg er endnu ſaadan en Barbar, at jeg finder Racines Iphigenie miſlykket? Forleden var jeg henne at ſee Voltaires Odyſſe, og fandt den ligedan.

Jeg raiſonnerer nemlig i min Enfoldighed ſaa: De franſke Tragoedieſkrivere have med ſtørſte Uengſtelighed iagttaget Tidens, Stedets og Handlingens Eenhed; ja endog Eensformighed; men der ere tre andre Eenheder, de i deres ivrige

Stræben efter den gode Smag have glemt: Dette er Tidsalderens, Menneſtenaturens og Charakterernes Eenhed. — Med megen Accurateſſe vide de altid at holde deres Helte indelukte, (ſom Smagens Fanger) paa et og ſamme Sted, i de behørige tre, eller i det høieſte fir og tyve Timer. Derimod tage de aldeles ikke i Betænkning, at ſpringe med ſtørſte Lethed over med Characterſkildring og Sæder fra Athenen til Paris, i en evig Anacronismus af en halvtredietuſinde Aar; — og dette Spring vide de dog med en beſynderlig Færdighed at forbinde med Tidens Eenhed. Der kunde være den, ſom ſagde: Hvad er et Spring af Shakeſpeare i Rummet af et hundrede Mil, mod dette Spring i Tiden og Sæderne, af et Par tyſind Aar? Hvem ſpringer nu værſt? Hvad er ſmagløſeſt? Enden at opfordre Tilſkuernes Phantaſi til at følge med Handlingen, ſom i et epiſk Digt; hvilket under Læſningen af en Roman ſkeer med den ſtørſte Lethed, og vel altsaa ogsaa maa kunne ſkee, naar man ſidder paa en Bænk i Theatret; — eller at opfordre dem til at glemme Historien, Tidsalderens Væſen, og til at troe noget foregaaer, ſom aldeles ikke efter Naturen kan foregaae med den Tænkemaade, i de Omſtændigheder? Det forekommer mig, ſom om Niels Klim var kommen et Sted i Underverdenen, hvor

Damerne ingen Arme havde; og hvor man dog var forpligtet til at kysse dem paa Haanden.

Naar man læser Odis hos Sophokles, føler man sig henrevet af den stærkeste Pathos. Man seer et Billed med Enfold og Barnlighed i høitidelige Omrids, af en uhyre Begivenhed, grundet paa en Mands personlige Feil; forbunden med Folkesagn og Folketro, og forstærket derved. Saaledes stiger Handlingen Skridt for Skridt med overordentlig Kraft. Odyrs Hæstighed, hvormed han farer op uden Skaansel mod andre, som han har mistænkt, bringer dem atter til ikke at skaane ham. Men naar han endelig opdager sin Ulykke, og kommer ind, blind ved sin egen Haand, for ei at see sin Moder og sin Hustru; naar der med den meest poetiske Begeistring, fremstilles os Billedet af Jocastes græffelige Død, da røres vi stærkt, ved disse overordentlige Kæmpebørns Maseri i en heroiskidyllisk Tidsalder. Vi finde det sandsynligt, at Heroer fra de ældste Tider, hvor Legemets Kræfter og de vældigste Lidenstaber herskede, kunde fremvirke disse Omvæltninger; og vi have omtrent samme Følelse ved at dvæle ved dette Menneskemaleri af det ældste Hedenstid, som naar vi i en stillere, mindre convulsivisk Tid, sidde i Skyggen af et kratbevokset mosgroet Klippestykke

i Dalen, hvilket et Jordstælv, for Aarhundreder siden, har nedvæltet.

Voltaires Odis er ingen Helt, er ingen Mand, der skildres at være selv Skyld i sin Ulykke, ved den vrede Gilsindethed. Guddommen, den evige Almagt er allene Skyld i hans Uheld; og han skammer sig ikke ved at sige:

J'étais, *malgré-moi*, dans mon aveuglement
D'un pouvoir inconnu l'esclave et l'instrument.
Voilà tous mes forfaits; je n'en connais point
d'autres.

Impitoyables dieux; *mes crimes sont les vôtres.*
Et vous m'en punissez! —

Dette er nu saa overtroisk som muligt, hvor den skyldige, forfængelige Odis troer at kunne rendse sig aldeles for Selvskyld; hvor derimod det gælder Præsterne, der gaaer Naturen hos Voltaire over Opugtelsen, og der hedder det om dem, med Hensyn til hiint Folkesagn (som Odis dog antager)

Nos prêtres ne sont point ce qu'un vain peuple
pense;

Notre crédulité fait toute leur science.

Dette siger rigtig nok Jocaste, der ikke er en hellensk Ræmpeviv, men en fransk Dame fra Ludvig den 14des Tid, og som ogsaa derfor i sine ledige Timer er forelsket i Philoktet, og gjør ham Cour:

Si Jocaste avec vous n'a pu se voir unie,
Il est juste, avant tout, qu'elle s'en justifie.
Je vous aimais seigneur ; une suprême loi
Toujour, *malgré-moi même*, a disposé de moi.

Odip har altsaa malgré-soi flaaet Manden
ihjel i Hidsighed, da han traf ham i Huulveien;
og Jocaste malgré-ellemême — gjør Philoktet flaae
Kiærlighedserklæringer, efter at hun er givet med Odip.
Paa den stigende, med hver Scene vorende Inter-
esse hos Sophokles, er der i Voltaires forbedre-
de Stykke, ikke at tænke.

Efter at de have gaaet og snakket fem Akter
igiennem, gaaer Odip meget sømmelig ud, *sans adieu*,
for at stikke sine Dine ud, og kommer ikke meer. Iste-
det for den græsselig skionne Beskrivelse hos Sopho-
kles om Jocastes Død i Sengesnoren, kommer den
ypperste Præst ind til hende, hilser meget flittig fra
Guderne, og tillader hende at leve. Men hun for-
staaer Tingen bedre end Himlen, og dør med en
selvflog Anthites:

Le grand-prêtre:

Tel est l'ordre du ciel, *dont la fureur se lasse*;
Comme il veut, aux mortels il fait justice ou
grâce;
Ses traits sont épuisés sur ce malheureux fils.
Vivez, il vous pardonne.

Jocaste:

Et moi — je me punis.

(Elle se frappe.)

(Hun rækker sig.

See Kierl. uden Strømper).

Imidlertid er Voltaire dog særdeles vel tilfreds med sit Arbejde, og taler i Fortalen meget nedslappende om Sophokles, men ogsaa meget haanligt. Il n'avait pas perfectionné son art, puisqu'il ne savait même pas préparer les évènements, ni cacher sous le voile le plus mince la catastrophe de ses pieces." Og siden: — Je ne suis point étonné que, *malgré tant d'imperfections*, Sophocle ait surpris l'admiration de son siècle: l'harmonie de ses vers et le *pathétique qui regne dans son style* ont pu séduire les Athéniens, qui, avec tout leur esprit et toute leur politesse, ne pouvaient avoir une juste idée de la perfection d'un art, qui était encore dans son enfance.

Heraf lære vi, at det Pathetiske, som vi før troede skyldte Følelserne og Tankerne, forbunden med det Sande i Situationen sin Tilværelse, allene kan herke i Stilen. Hvorfor ikke i Orthographien?

Jeg gjorde lignende Anmærkninger under Opførelsen af Racines Iphigenie. Jeg tænkte: "Naar en Fader skal beslutte at opoffre sin Datter til Døden, saa

maa han fremstilles drevet dertil af den stærkeste Overtro. Skeer det, og vi see hvorledes han selv lider, saa kunne vi midt i hans Handling, saa gyselig den er, have Medlidenhed med ham. Men saa maae vi ogsaa see, hvorledes det foger og gærrer i ham; vi maae see, at han med et faderligt, sønderknust Hjerter gør det, fordi han holder det for sin Pligt. — Saaledes har jeg prøvet at skildre Hakon Jarl, og Udfaldet har viist at denne gyselige Scene vakte Medlidenhedens Følelser, saavel med Faderen, som med Barnet. Det samme har jeg altid følt for Abraham, naar han troer at høre Herrens Befaling, og i største Fortvivlelse, men med from Hengivenhed, offerer sit Barn; hvilket Gud lønner ham, ved at lade ham finde en Bædder, han kan offere, istedetfor Sønnen. Efter Fabelen behandler Diana omtrent Agamemnon ligeledes, og Euripides har fulgt dette Sagn. Men det har Racine forbedret; og Forbedringen bestod nemlig i *l'heureux personnage d'Eriphile* — sans lequel — siger Racine — je n'aurois jamais osé entreprendre cette tragédie. Quelle apparence que j'eusse souillé la scene par le meurtre horrible d'une personne aussi vertueuse et aussi aimable, qu'il falloit représenter Iphigénie? Et quelle apparence encore de dénouer ma tragédie par le secours

d'une déesse, et d'une machine, et par une métamorphose, qui pouvoit bien trouver quelque créance du temps d'Euripide, mais qui seroit trop absurde, et trop incroyable parmi nous?

Jeg kan ikke sige, at Racine egentlig imponerte mig med dette Raisonnement, ligesaa grundigt, som det Voltairiske. At han ikke begreb den Mythologiske Poesies evig sande Fortieneste, og det skønne Brug man bestandig kan gjøre deraf, som en sindrig Fabel, som en rørende Allegori, undrede mig ikke meget hos en Digter i en sliq Tidsalder; men af den Digter, der havde Ord for at skildre det menneskelige Hierte, havde jeg ikke ventet et sliq Stykke. Vil han ikke skildre Iphigenie hedsfærrørende, paa en allegorisk og naiv Maade, tænkte jeg, saa kan han jo gjøre det moralsk, philosophisk, christeligt rørende, som et Billed af den lidende Uskyld, hvilket det gode Forsyn aldrig glemmer.

Men ingen af Delene. Jeg veed slet ikke hvad Stort eller Skøntmenneskeligt der i dette Stykke viser sig, som man skal interessere sig for. Agamemnon træder strax frem med sin Confident Urcas, der holder ham en lang Forelæsning, og med al mulig underdanig Respekt opregner ham alle hans honneurs, anmærker derpaa beskedent: — mais,

parmi tant'honneurs, vous êtes homme *enfin*. Derpaa spørger han: quels malheurs dans *ce billet tracé*, vous arrachent, Seigneur, les pleurs que vous versez? Agamemnon har nemlig skrevet en Billet til Klytemnestra, at hun skal komme. I et Shakespearst Stykke vilde man ikke bryde sig om den Costumeurigtighed, at Agamemnon i en Tidssalder hvor man hverken kunde læse eller skrive, sender sin Kone en Billet. Men i hos de *correcte* franske Tragikere — undres man over slikt. Agamemnon fortæller derpaa vidt og bredt sin Fortrolige at han „vaincu par Ulysse, de sa fille, *en pleurant*, ordonnoit le supplice. For at faae Moderen til at komme, var en lille Lumpenhed nødvendig, og han tilstaaer selv:

D'Achille, qui l'aimait *j'empruntai* le langage;
J'écrivis en Argos, pour hâter ce voyage.

Han har nemlig emprunteret Achills Navn, ligesom Johan von Ehrenpreis emprunterer Madses Strømper.

Forresten er Agamemnon meget bedrøvet over denne fatale Historie; og siger han:
Sa jeunesse, *mon sang*, n'est pas ce que je plains;
Je plains *mille vertus* &c.

For nu at see at redde sig ud af disse Omstændigheder, har han allerede skrevet et Brev, i sit eget

Navn, hvori han beder dem at blive borte. Han haaber de have faaet det; thi siger han:

Si ma fille une fois met le pied dans l'Aulide
Elle est morte....

Rigtig nok kunde der gives mange Maader for en Konge som Agamemnon til at redde sin Datter endnu. Men han veed ikke hvad han skal tage sig til. Moderen er han især bange for, at hun skal skrige ham Dreng fulde, og han beder derfor Arcas:
D'une mère en fureur, épargne-moi les cris.

Siden kommer Achil meget opblæst og hidsig hele Veien; istædet for at være den raske homeriske Ungersvend, snakker han i lige saa fiint løbende Alexandriner, som de andre. Forresten er han høflig som en Fransmand, og da Agamemnon roser hans Mod, yttre han med falsk Beskedenhed:

Seigneur, honorez moins une *foible* conquête.

Agamemnon taler om L'heureux personnage d'Eriphile: hvilken Achil har faaet med som Slave inde og mener i Anledning af hende at

— son silence même *accusant* sa noblesse,

Nous dit qu'elle nous cache une *illustre* princesse.

Til Oraclet sætter forresten Achil ingen Lid, men mener:

L'honneur parle, it suffit; ce sont là nos oracles.

Du kommer Ulysses, og da han mærker at Agamemnon er paa vei til atter at sadle om, holder han ham atter en lang Præken, og yttreer blandt andet: *Gardez - vous de réduire un peuple furieux.*

Agamemnon mener det er en let Sag, at skjære en bred Rem af en Andens Ryg og anmærker: Ah seigneur! qu'éloigné du malheur qui m'opprime,

Votre cœur aisément se montre magnanime.

Samtidigt, vedbliver han:

J'ai donné ma parole;

Et, si ma fille vient, je consens qu'on l'immole.

Derved bliver det altsaa, og han ender Aften med den Beslutning, (da Ulysses atter har forestillet ham, alt hvad han vilde tabe i Berømmelse og udsætte sig for hos Folket):

Je cede, et laisse aux dieux opprimer l'innocence.

Kan man tænke sig noget mere uffelt? Det er ikke overtro i Guds frygt, men Forsængelighed, Feighed, Charakteerløshed, der bringer dette svage Dyr til at slagte sin Datter, efterat han ved at efterskrive en anden Mands Haand, først have loffet hende hid. Og det falde de Heroisme, som man skal beundre! Det falde de tragisk!

I anden Aft kommer "L'heureux personnage d'Eriphile, uden hvilken Racine ikke havde

vovet at skrive sin Iphigenie. Denne Bipersont, der skal raade Bod paa hvad Poeten kalder *une machine*, og som dog ikke selv er andet, har en Confidente igien, med hvem hun har en lang Samtale, hvoraf man da mærker at hun er forelsket i Achil, uagtet han har gjort hende til Krigsfange; og at hun altsaa misunder Iphigenie sin Lykke. Hun taler ogsaa om sit Blod, som hun har Førmødning om er nobelt. *J'allois, en reprenant et mon nom et mon rang, des plus grands rois en moi reconnoître le sang.* Forresten flatterede hun sig sans cesse, qu'un silence éternel cacheroit sa foiblesse. Men der blev ikke noget af. — Endelig kommer Prindsesse Iphigenie, med de tusinde Guldkommenheder, denne personne, som vi (af Fortalen) lære er saa vertueuse og aimable. I Stykket mærke vi ikke videre, end at hun bliver bedrøvet over at hun skal offres, at hun er meget galant og høflig mod sine Forældre, og jaloux paa Eriphile, naar hun i hende mærker en Rivalinde. Efter længe at have været skilt fra sin Fader, siger hun til ham, da han vil gaae fra hende ligesom hun kommer: *Seigneur! — mon respect a fait place aux transports de la reine: un moment à mon tour ne vous puis-je arreter? —* Jeg vilde fortvivle ved at have et saadan Barn, der hilste mig efter lang Fra-

værelse med flige afskyelige Komplimenter; men Agamemnon finder sig deri, og siger: Et bien ma fille embrassez votre pere. Og han er da heller ikke stærkere Kiærlighed værd. (Ikke at tale om: at barnlig Kiærlighed er noget Lavt og Borgerligt, som ikke passer sig i den høiere franske Tragoedie.) Hun beder ham dog: Oubliez votre rang à ma vue! Hun ønsker at være tilstæde ved Offringen, og han siger: Vous y serez ma fille! (denne Simpliciteet finde Franskmændene overordentlig sublim.) — Du faaer Klytemnestra sat paa Iphigenie. Hun har modtaget Agamemnons Brev, og deraf faaet Leilighed til at anmærke: notre gloire est offensée, pour votre hymen Achille a changé de pensée. Det er altsaa den anden smukke Streg Kong Agamemnon spiller: Først efterskriver han Achils Haand for at lokke sin Datter hjem til Døden; siden for at faa hende til at blive borte, lyver han Achil paa, og siger han har slaaet op med hende. Saa finder jeg det dog langt honettere, naar de i Homer skælde hinanden ud i Hidsighed, og det hedder: Drukkenbødt, med Hundens Blik og med Hiortens Mod. I Homer tale de undertiden raat, men oftest flogt og altid dygtigt. Hos Racine maac de være udvortes flæbne og polerede; indvortes kunne de være saa blomraadne, som de ville. — Nu bliver da Moderen furios

paa Achil og raaber: Ma fille, c'est à nous de
montrer *qui nous sommes*, et de ne voir en lui
que le dernier des hommes. Eriphile er for-
undret over denne forandrede Stemning, og til-
staar: Madame, *à ce discours je ne puis rien com-*
prendre. Den huldfulge Iphigenie farer derimod op
mod Eriphile og raaber: Oui, vous l'aimez perfide!
Deri seer jeg dog endnu intet troløst, at hun blot
elsker ham.

Naar Eriphile er ene med Achil, mærker hun
dog hun har taget fejl, og at han elsker Iphigenie
endnu. Men hun trøster sig ved, at Iphigenies
"bonheur n'est pas encore tranquille. — Je sau-
rai profiter de cette intelligence.

I tredje Akt har Agamemnon en Scene med
sin Kone, og seer at skaffe hende bort paa en skikkelig
Maade, for ikke at høre den Skrigen. "Laissez —
siger han — de vos femmes suivie, à cet hymen,
sans vous, marcher Iphigenie. Klytemnestra fatter
Misstanke, og vil blive; men nu tager Agamemnon
Mod til sig og bestemmer: Madame je le *veux*, et je
vous le *commande*. Obeissez! I den Nød kommer
Achil til hende og Iphigenie, og giver, paa Iphige-
nies Bøn Eriphile fri. Men nu fremtræder Arcas,
til hvis "zele og prudence, Agamemnon enfoldigviis
har betroet sig, og forraader sin Herres Hemmelig-

hed med de Ord: Il l'attend à l'autel pour la sacrifier. Hvorpaa Klytemnestra anmærker: Je ne *m'étonne plus* de cet ordre cruel, qui m'avoit interdit l'approche de l'autel. — Sandt nok, her er ikke Steder til Forundring, men meget meer til Forfærdelse. Hvor matte Udtryk! Hun omfavner Achils Knæ og beder ham i smukke Vers beskytte sin Datter. Achil er ganske forlegen over denne Medladdenhed, og siger: *Une reine à mes pieds se vient humilier?* Han er naturligviis meget opbragt ved at høre Agamemnons Streger, og siger: Il faut que le cruel qui m'a pu mepriser, apprenne de *quel nom* il osoit abuser. Det er altsaa ikke saa meget Kiærlighed til Iphigenie og Iver for at redde hende, (men der vilde ogsaa være smaae Motiver i en fransk Tragoedie) det er Brede, og fornærmet point d'honneur, der besjæler ham. Iphigenie beder ham ikke glemme, det er hendes Fader; til sin Moder siger hun: *Madame, retenez un amant furieux!* Saaledes lader han sig da endnu overtale, til at prøve, om Agamemnon vil gjøre Godt med det Gode. "Enfin vous le voulez, il faut donc vous complaire. Donnez lui, *l'une et l'autre* un conseil salutaire. — I fjerde Akt har l'heureux personnage d'Eriphile og hendes Confidente atter en Kammerpigescene sammen i Fortrolighed. Doris: Jamais di-

tes vous, vos yeux de son bonheur ne furent plus jaloux. Qui le croira Madame? Et quel coeur si farouche — *Eriphile*: Jamais rien de plus vrai n'est sorti de ma bouche. Hvor plat! Overalt, Stilen i det hele Stykke, (som overalt i de fleste af disse Tragoedier) saa peen, poleret og galant den er, indeholder meget faae høie Tanker, og næsten ingen store udmærkede Billeder, saa lidt som den begeistret udtrykker stærke Følelser. Det er en van der Werft'sk Mignaturpeenhed; man kan, som paa de Seibolt'ske Portrætter, see Farverne gienem et Forstørrelsesglas, uden at opdage Smaaseil, og Penselstrøg; men desto flere Hovedmangler har det Hele. Og den der venter sig raphaelske eller michelangeloske Frestkomalerier (hvilke dog Tragoedien skulde have) — den forregner sig.

Da Familien atter er samlet, og Moderen spørger Faderen om hvor Offeret er, taler Iphigenie smukke Vers, men yttre ingen naturlig Følelse.

"Mon pere

Cessez de vous troubler, vous n'etes point trahi.

Quand vous commanderez, vous serez obéi. — —

Et respectant le coup par vous-même ordonné.

Je vous rends tout le sang, que vous m'avez donné.

— Mais à mon triste sort, vous le savez seig-

neur

Une mere, *un amant*, attachoient leur bonheur —
Il sait votre dessein; *jugez de ses alarmes* —

Det er altsaa Hovedsagen (hvis hun mener
hvad hun siger).

Agamemnon svarer:

— Du coup qui vous attend vous mourez moins
que moi.

Montrez, en expirant, de qui vous êtes née.
Faites rougir ces dieux, qui vous ont condamnée.

En meget smuk Mand farresten. Kan man
tænke sig noget Glettere? Den svage folde Niding
forsikrer hende rolig, at han dør meer end hun,
ved denne Leilighed. Han trøster hende med Hovmod,
og viser Foragt for Guderne, i det han adlyder dem
paa den skrækkeligste Maade. Herved giver han
da tydelig tilkiende, at det ikke er af Frygt for
dem, men for Folket, at han opoffer sit
Barn, for ei at opoffre sin Throne. I Sandhed
heroiske Motiver. Det kalder jeg at bringe det Usom-
melige, det Lave ind i Tragoedien, naar man
fremstiller det Ule som Edelt. En Charakter som
Agamemnons er ei engang høi nok for Comoedien,
hans Laster ere jammerlige og oprørende, og
de skildres os som store, og rørende. Det er
en almindelig svag Hverdagscarakter; og hans hele
Anstrøg af tragisk Værdighed bestaaer kun i at han

taler pent, siger Seigneur og Madame, og at han er en Fyrste. Men den historiske Efterretning er ikke nok, han maa træde poetisk frem som Drot, hvis vi som saadan skulle ansee ham. — At Moderen atter tager Datteren i Forsvar, er naturligt. Hun skænder atter dygtig paa Agamemnon, og man seer at der mellem disse Ægtefolk er den koldeste og bitreste Forstaaelse, som kun Breden giver Ild. — Overalt Breden, Forsængeligheden, der ophidser til Raseri og Skrig, det er hvad her kaldes tragisk. Humanitet har i Tragoedien intet at gjøre. Menneskeligheden maa ingen Helte frembringe, den hører til det inferiøre genre, høit til Dramet, til Melodramet! Naturlig Godhiertighed, dierv Kraft, vilde kaldes comique; det har i disse hidsig skrællende Blodscener intet at gjøre. En kold Intrigue, udtalt i pyntelige Vers, forbereder med Pomp en Hensrettelse. Og, naar det kun ikke skeer paa Theatret, saa er det ædelt; om end Handlingens Bevæggrunde ere hentede fra de ureneste Kilder. Naar derimod Shakespeare, med den høieste Menneskelighed, skildrer os rørende, store uhyre Ulykker og Hjertesforvildelser, men lader en Person komme ind paa Theatret, som ikke er velklædt, som ikke har et vist Nummer i Rangforordningen — det er lavt, barbarisk, slet Smag, utragisk, etc.

Agamemnon lader sig nu atter dreie, ei af Faderfølelse, men af Charakterløshed. Først prøver han at modstaae, og naar Achil siger:

Ah je sais trop le sort que vous lui réservez.

Ervarer han, ligesom Corfis Troels i Barselstuen: Pourquoi le demander, puisque vous le savez? — Je veux moins de valeur, et plus d'obéissance.

Men snart har han spilt sine Trumfer ud, og nu hedder det:

Ne rougissons plus d'une juste pitié

Quelle vive —

Har han da før rødmet af en retfærdig Medlidenhed? Evertimod, han har havt en ond Samvittighed, fordi han ingen Medlidenhed havde. — Saaledes kunde da endnu alting gaae godt, hvis ikke l'heureux personnage d'Eriphile endte Akten med den Forsikring, at hun vilde hævnne sig, ved at opdage Iphigenies Flugt. — Dette kunde hun nu ikke, hvis Agamemnon havde brugt den Forsigtighed, at tale om denne yderst vigtige Sag med sin Kone og Datter i Centrum og ikke i Gleres Nærværelse. Men det forstaaer sig, det kunde ikke stikke sig at Prindsessen flygter, uden det for hendes Stand anstændige Følge. Og havde Eriphile ikke faaet Hemmeligheden at vide, saa havde Stykket heller ingen femte Akt faaet.

I femte Akt er Iphigenie endnu lige misfor-
nøiet. Achil er som billigt bleven opbragt paa Aga-
memnon, fordi han har efterskrevet hans Haand,
og løiet ham paa. De ere komne i Klammeri; og
dette Klammeri maa nu give Stof til at Handlin-
gen stiger og at Knuden strammes, (som den i det
mindste skulde, i femte Akt).

"Achille — (siger Iphigenie) trop ardant, l'a peut-
offencer (?)

Mais le roi, qui le hait, veut que je le haïsse

Imidlertid kommer Achil, og vil have hende
afsted med sig:

Venez Madame! — il faut me suivre.

Men hun svarer sømmelig koldt:

Ou seroit le respect, et le devoir suprême.... —

Ma gloire vous serez moins chère que ma vie?

Heraf seer man at Iphigenie ikke blot er
aimable og vertueusse, men ogsaa glorieusse.

Med disse evige Kiævlerier og Uforsigtigheder
er endelig Historien kommet ud blandt Folk, og Fol-
ket gjør Opstand under Calchas, for at faae Prind-
sessen dræbt; hvilket da nu ogsaa vilde være Til-
fældet; hvis ikke et lykkeligt Tilfælde opklarede at
hele Drakelet grunder sig paa et Ordspil. Med
Iphigenie har man altid meent Prindsessen; men,
der er flere brogede Røer end Præstens: Der er to.

Criphile er ogsaa en Iphigenie uden at vide det, en Prindsesse af Blodet; og nu faaer hun da sin Løn. Dette traf meget heldigt. Den stakkels Agamemnon var atter i yderste Forlegenhed, og har i denne Nød, ligesom en Nonne, taget Sløret. Arcas fortæller nemlig:

Le triste Agamemnon

Pour détourner ses yeux des meurtres qu'il pre-
sage

Ou — *pour cacher ses pleurs, — s'est voilé le visage!*

Da nu alting er løbet saa lykkelig af, kommer Ulysses, og ender Stykket med en prægtig Beskrivelse om hvorledes det er gaaet; hvorved han da forsoner sig med Familien. Soldaterne, siger han, (selv er han ikke saadan en Gæf at troe sligt) have meent at see Diana i Skyerne, og hun har bragt deres Nøgelse og deres Ønsker til Himlen. Agamemnon og Achil ere blevene gode Venner, et — tous deux d'intelligence, sont prêts à confirmer leur auguste alliance.

Derved er Klytemnestra tilfreds, og ender Stykket med at takke — ikke Guderne (hun meente vel der var intet at takke for) men Achil for hans Belgiærninger; skøndt jeg ikke indseer hvad han egentlig har gjort vel imod hende med.

Her har du en sandfærdig og ærlig Fremstilling af Stykkets Motiver, uden Fordreielse, eller Tilfætning. Og nu spørger jeg: hvad er dette for et Stykke? Fremstiller det, som Aristoteles vil, en stor og vigtig Handling? Paa ingen Maade. Thi Bestemmelsen af Iphigenies Død er vel vigtig; men det er endnu ingen tragisk Handling. Handlingen her bestaaer kun i en ængstelig vidt udsundet Intrigue. Det er ikke en Prøve fra Guderne, for at forsøge Agamemnons Tillid til dem, der venligt vender sig til Lykke, (ligesom i Abrahams Historie) just som han vilde adlyde. Det er heller ingen genialst Fremstilling af en vigtig Charakter, der kæmper med sin Overtro og sin Faderkiærlighed. Det er et svagt Hverdagsmenneske, som giver efter for Opinionen, vakler hvert Øjeblik, er kold, omfindtlig og egenkiærlig. Paa Charaktertegning i egentlig Forstand kan man i den franske Tragoedie aldrig gjøre Regning. Men faaer man ikke Charakter, saa skulde man dog i det mindste see en skøn Fabel, og interessante, beundrings- eller i det mindste forundringsværdige Lidenstaber. Her see vi kun overspændt Point d'honneur, Ranghovmod, Brede og Skinsyge. Alle, indtil Guderne, spille maaedelige Roller og Iphigenie en ubetydelig, da hun blot staaer rhetorisk og lidende, uden at

handle, og uden at vise nogen særdeles Elskværdighed i en frappant Situation. Hvor kold føler man sig: hvor ugunddommeligt at lade *Mythen* opløses med at opløse Misforståelsen af et *Navn*. Enhver mytologisk Fabel maa correspondere med Naturen, med en *Tanke*; det er det som gør den *skøn*. Men dette siger intet! Hvad nyde vi da her? Hvad er *Stykket*? En fordærvet Fabel af den græske Historie, fordi den er blandet med fransk Politesse. *Barbari* og *Politesse* er en afstøvelig Forening; Begges Dyder: *Kraften* og *Blidheden* opoffres derved; og istedet for at Digteren skulde udtage *Kiæren* en af begge Tidsaldre, og give os den, nydes vi her med *Skallerne*. Thi vi see Græker uden *Diæres* hed og *Natur*, og Riddere uden *Omhed* og *Guds* frugt. Det Eneste hvad der da bliver tilbage at tale noget om er *Sproget*. Og jeg tilstaaer at det er reent, velklingende, korrekt; at *Takterne* have deres rette *Fald*, at *Rimene* ere rigtige og *klange* fulde. Men jeg kan ikke kalde dette en poetisk *Diction*. *Diction* lader sig ikke skille fra *Charakter* og *Handling*; *Form* ikke fra *Materie*. Hvad er *Form* andet, end *Materiens* *Ekkefelse*? *Hin* *Ekkefelse* maa altsaa bestemmes efter denne. Der maa, som jeg før har anmærket, gøres stor Forskiel paa den poetiske og rhetoriske *Beltalenhed*. Rhetori-

ken gaaer efter almindelige Regler, Poesien retter sig efter Bæsenet der taler: ikke for at vise grammatiske, eller rhetoriske Indsigt, men for at yttre Charakter og Følelse. Det er kun for saavidt dette meer, at man kan kalde Stilen poetisk skøn.

Fra denne Side indseer man let, har Stilen i Iphigenie ingen stor Fortieneste; de tale alle eens; ofte p l a t, have alle een Maade at udtrykke sig paa. — Hos Grækerne finde vi just heller ingen stærk Physiognomi i Taleforskjælligheden, men saa hæver den ægte P a t h o s sig med dristige Sprog vendinger; Naturen træder frem i stærke Billeder og Tanker, hvilket vi i de fleste franske Tragoedier aldeles savne. Jeg bliver altsaa ved min Paastand: Uagtet de enkelte smukke Steder: — som: tout dort, et l'armée, et les vents, et Neptune og som: —
la rame inutile

Fatigua vainement une mer immobile &c.;

Stilen minder mere om en v a n d e r W e r k t, som p e n s l e r, end om een af de store Mestere, som m a l e r. Og hvad ere disse enkelte Blomster, der træffes hist og her som Hedeurter paa Heden, mod de poetiske Skønheder, som vi finde hos Grækenlands, Englands, Tydsklands og Spaniens største Digtere? —

Tilgiv, at jeg har opholdt mig ved et Skuespil som Boisjermain kalder et chef-d'oeuvre de la scene françoise, og La Harpe "le modele de l'action théâtrale la plus belle, dans sa contexture et dans toutes ses parties; ja hvori han mener at Racine har overgaaet sig selv. — Forresten er der mange Franskmænd, der tænke som jeg. Racine har og skrevet bedre Stykker end Iphigenie. Britannicus er langt bedre; i Athalie er han en ædel Digter. Men derfor ærgrede man ham ogsaa ihjel, og sagde: han havde tabt sig, og var sunket fra sin Høide. —

Første Akt, og Begyndelsen af anden i Corneilles Cid er ogsaa ægte tragisk, og virkelig poetisk. Den hele Cyclus af Scener, hvor Fædrene opbringes og fornærme hinanden, hvor den Gamle opfordrer sin Søn til Hævnen, hvor Sønnen, i et lyriske Udbrud, udtæller sin Fortvivlelse, svævende mellem Kiærlighed til sin Brud og til sin Fader, er skøn. Men de andre halvfjerde Akter i Cid ere intet. Handlingen er endt i Midten af anden Akt; og den unaturlige Spænding af Chimene, hvor hun snart viser Don Rodrigro sin Omhed, snart vil have ham paa Skafottet, fordi han i en Duel har dræbt sin Faders Vremorder; er høist affektet og unaturlig. Skulde Handlingen gaae videre, saa maatte

te Chimene forandre sig; saa blev det episk, som i Herders mesterlige Behandling af de Eidske Romanzer, hvis hulde Naivetet stikker stærkt af, til Corneilles Overspændthed.

Nu har du faaet nok denne Gang, om de franske Tragoedier. — Med Spillet af dem er jeg endnu mindre tilfreds end med Poesien. De skrige og rase uophørligt. Selv Talma. Det er ikke at nægte at Talma besidde stort Genie, udvortes Værdighed, og en overordentlig Natur til at udtrykke Lidenstaber. Men han er altid furios og hovmodig. Det Gode, det Edle stikker sielden frem. Men hertil gives ham ogsaa sielden Anledning. I Omarbejdelsen af Hamlet og Philoktet, saa franske disse Stykker end ere bleve, viser han den melankolske rørende, dybere Natur; der træder ogsaa det Menneskelige mere frem.

De comiske Skuespillere have behaget mig meget; og dersom ikke Brevet allerede denne Gang var saa langt, skulde jeg skrive om dem; men nu maa jeg afbryde. Det er alt en lille Bog og det maa ikke ligge længer.

Vandringen til Parys.

Forleden var Veiret smukt, det var Søndag, og jeg besluttede at gaae til St. Cloud. B. havde ikke

Lyst til at vandre saa langt. Jeg gik ud igiennem Tuilerihaugen, mellem en Mængde Herrer og Damer. Det er sieldent her, at træffe smukke Fruentimmeransigter. Pariserinderne ere velkæbte, især have de smukke Been. De klæde sig meget smagfuldt, men deres Ansigtstræk ere i det hele taget grove; hvid Hund og røde Kinder er en Sieldenhed; dog forstaae de meget vel at give sig Friished med Sminke, Kniplinger, Rosenbaand, og pomade glindsende Haarlokker. — Skændt det var reent at gaac, stode Kærlinger og Smaadrenge med Koste (paa de Steder hvor der er snarset; naar det har regnet) skræbde lidt paa Jorden med Kostene, og bade om noget, fordi de havde gjort Beien reen. Andre tilbode netsammenbundne Violetter. Jeg købte mig en lille Voldust; og det kom mig for, som om Primavera hilsende mig førstegang i Maret 1817, med denne milde Duft. Jeg gik fra Tuileriehaugen, over Ludvig den Femtendes Plads, og stod et Øjeblik paa det Sted, hvor Louis Capet, Marie Antoinette, og deres Morder Robespierre havde deelt samme Skæbne. Men, saa gyselige Mord her end ere begaaede, har Stedet dog intet gyseligt. Det er en deilig aaben, munter Plads, med bestandig Menneskevrimmel. Man maa sætte sig historisk tilbage i det Gyselige; og det gjør omtrent samme

Virkning, som naar man læser derom. — En usset Steile paa Marken, hvor en ubetydelig Cynder har været lagt, ryster uendelig mere; skøndt der intet er tilbage af h a m. Det er Ensomheden, det Afvises, det græsselige T i d e n s H i u l paa sin Stang, der frembringer den skumle Veemod; den høitidelige Skræk. Forleden var jeg paa Grevepladsen, men følte heller intet mere Mystende der, end naar jeg gik paa Møfelds Plads, forbi hans Skamstøtte. Paa Møfeldsplads have Gleskesiderne fordrevet Skammen, og paa Grevepladsen sidde utallige "Amagerkoner" og sælge Gullerødder. At der paa dette Sted er flydt Tusindes Blod, forekommer Een som et urimeligt Eventyr. Dette har ret gjort mig indlysende, hvorledes hin uhyre Grumhed har kunnet yttre sig. Læg mærke til: den har altid kun hersket i de ret store Steder: Rom, Constantinopel, Paris &c. Der seer man hvor yderst, ogsaa moralsk vigtigt det sand selige Udtryk er. Det er ikke h v a d der skeer, men M a a d e n det skeer paa, som virker paa Menneskets Hjerte, og hans Forestillinger. Havde den fordømte mekaniske Lethed ikke været; var ikke Henrettelsen med Guillotinen bleven et M a n u f a c t u r a r b e i d e; men var Skarpretteren blevet i sin gamle Værdighed, i sin røde Kaabe, med sit skarpe Sværd, saa havde det ikke gaaet saa vidt. Det er

Indtrykkets Lethed og Svaghed, der gjør grim;
Grumheden gjør Rædselscenerne hyppige; og ere de
først hyppige, da seer Mennesket med samme Lige-
gyldighed et Menneske dræbe, som en Hiulbør vælte.

Jeg har en vis Maade, ved slige Leiligheder,
at skaffe mig et sandseligt Indtryk paa, som altid
gør en egen Virkning paa min Følelse. Jeg gaaer
nemlig hen til et stærkt Postament, eller til et Huus,
fæster Diet paa en i Muren udmærket stor Steen;
betragter dens Omrids nøie, og siger derpaa ved mig
selv: Denne Steen sad just saadan, paa dette
Sted i Muren, da Marie Antoinette blev hals-
hugget derhenne; og Folk kravlede op ad Muren paa
hinanden her, for ret at see hendes Død. — Denne
Maade bruger jeg ogsaa med Karlsvognen, med
Orion, naar jeg tænker paa Jesus, Socrates, paa
Carl den Store, Moses eller Noah i Arken; og det
fildrer mig, at de tre Stierner i Orions Belte fuld-
kommen tindre i samme Skraaning om Heltens
Midie, som i Patriarkerne's Tider. — Jeg har
ogsaa lagt Mærke til, at jeg er sielden melanfolsk
naar det er stierneklart, og naar Solen skinner.
Men naar jeg istedet for de evige Stierner, altfor
længe maa see paa de ephemeriske Skyer, der med
deres kolde Taage dække det hellige skionne Lys, da
bliver jeg snevet om Hjertet og nedslaet.

Alt som jeg, giennem de Elysæiske Marker, nærmede mig Udgangen til Barrieret, og blev alene, tænkte jeg mere paa Eder. Jeg forestilte mig, at jeg gik i Søndermarken med Lotte og Johannes, eller ned i Alleen, for at møde dig. Tit vender jeg mig om, naar ingen er tilstæde, og raaber: Naar Lotte! Hans! Skynder Jer noget, hvor blive I af. Saa strækker jeg mine Hænder ud efter dem; men naar der da ingen smaae Næver kommer, og tage fat om mine Fingre, bliver jeg bedrøvet. — Jeg gik rast afsted. Oftere var jeg gaaet denne Vej for ti Aar siden; men man glemmer let i ti Aar Steder, som man kun har seet nogle Gange i sit Liv. — Udenfor Barrieret er en overmaade stor Ureport, opført for Napoleon af ham selv, af vældige Kvaderstene; men den er kun bleven halvfærdig, og staaer nu kun som en mærkelig Ruin, der opfylder Veien med Gruus. Jeg fandt dette Billede sindrigt, og gik videre. — Den hvide Kalksteen spiller ogsaa en stor Rolle i Paris og i Omegnen, og frembringer ingen god Virkning for Synet. Den gjør Veien hvid, Støvlerne hvide, den blinder Diet; Bygningerne ere saa overordentlig blege, hvor de ikke ere maledes; og maledes er selv kun hist og her i Paris den underste Etage. Husene, naar enkelte Bygninger undtages, ere langt fra at være

smukke; de ere overmaade høie og smalle; Vinduerne ligge indenfor Muren, og gjøre Bygningerne huuløietmelankolske. Nyttige, men hæslige Brandmure strutte op paa hver Side af Taget, og berøve Huset sin Anseelse. Naar man fra et høit Sted betragter en Gade i Paris, seer den ud som lutter uordentlige Fjeldstykker, som store Klipper Kridt, med en snever Kløft i Midten. Det er først naar man kommer ind i Gaderne, saa man ingen Oversigt har, at Synet paa en behagelig Maade indskrænkes af de brillante Kramboder, der næsten ere at ansee som lutter Glashuse med glimrende Kostbarheder. Hyppigt finder man ogsaa det underste Stokværk anstrøget med en hvirvlet Farve. Utallige Indskrivter gjøre næsten hvert Huus neden under til et Tittelblad med Vignet. Men ovenover, naar man hæver Blikket, finder man det blege Kridthuus, med indhulede Vinduer og Jerntralværker.

Imidlertid er det dog denne hvide Steen, (i Mængde funden under Tierget, ved en stor Flod med et Par Smaaber), der var Aarsagen til det uhyre Paris. Den er let at hugge, og har den gode Egenskab, at den hårder sig med Tiderne. Saaledes have Pariserne, et ældgammelt celtisk Folk fundet den, og bygget en By paa den største De, som nu hedder la cité. Deres By kaldte de

Luthezi, og *Romerne*, da de opdagede den *Lutetia Parisiorum*. *Frankerne*, som vare meget for Korthed, kaldte den kort og godt *Paris*; og her seer du *Navnets Oprindelse*. Vil du vide lidt meer af *Paris's Historie*? Velan! Jeg skal fortælle dig den, mens jeg spadserer til *Passy*.

Cabienus, den romerske Feldtherre, under-
tvang *Pariserne* efter en rasende Modstand. I
Forveien havde de allerede underkastet sig *Julius*
Cæsar, der var gaaet tilbage til *Rom*. De havde
brændt alle deres Huse i denne Krig. *Cæsar* byg-
gede en ny Stad paa de gamle Ruiner; og nu
blev *Druidernes* blodige Gudsdyrkelse forkastet, og
de romerske Guder og Gudinder indførte. *Jupiter*
fik et Tempel i *la Cité*, *Mars* eet paa *Monte Mar-*
tre. *Merkur* havde eet i Midten af Byen paa
Bierget Leucotitius, nu kaldet *Sainte - Genevieve*.
I fem hundrede Aar besadde *Romerne Paris*, i
hvilken Tid den udvidedes meget, og fik, hvad den
nu mangler, men hvad *Romerne* altid sørgede for:
en Vandledning. Nogle Keisere opholdt dem her;
Constantin og *Constans* besøgte *Paris*. *Julian* var
der et Par Vintre, og kaldte det sit kiære *Lutetia*.
Valentinian gav det flere Love. — I Aaret 250
prædikede *St. Denis* førstegang her, og døde
Martyr døden, paa det efter ham kaldte *Bierg Mont*

martre. Flere Helgene udmærkede sig: Saint-Marcel, Saint-Landry. — Hvor de første Bisper holdt deres Gudsdyrkelse, veed man ikke, men i Valentinians Tid blev der, hvor Notre Dame nu staaer, bygget en lille Kirke, for den hellige Stephanus. — Franterne indtog Paris Aar 486; og to og tyve Aar derefter grundede Clodvig der sit Rige. I hans Tid døde den hellige Genevieve (ikke den Tieske) som udmærkede sig ved sin Fromhed, og reddede Byen fra Attila, og fra Hungersnøden. Da Clodvig var døbt, byggede han en Kirke for den hellige Genevieve. Childebert opførte den første Domkirke Notre Dame. Den fromme Dagobert gjorde Geistligheden store Gaver, og stiftede et Abbedie for St Denis. Under dette Merovingiske Dynastie ophørte det latinske Sprog at blive almindeligt, og hvad de Franske urigtig kalde det Celtiske begyndte, da det jo ikke kan sige andet, end det Franskiske, nemlig det Tydske. I denne barbariske Epoche gik meget af den gode romerske Civilindretning tilgrunde. Feudalvæsenet begyndte, dog leed Staden Paris selv ikke meget, og Borgerne beholdt deres Rettigheder. Men Uvidenhedens Mørke rugede tykt over Landet. — Karl den Store, en ægte Tydske, var meget sysselsat med sine Erobringer, og lader ikke til at have gjort meget af Paris, han fore-

trak Achen i sit Fædreland, hvor han meest opholdt sig. Men hans Kiærlighed for Videnskaberne ophjalp atter det latinske Sprog, Dialektikken og Theologien. Under hans svage Eftermænd blev Paris udstykket til Privateiendom for de Store. Løffet did af denne Byes Rigdomme, plyndrede vore ærede Forfædre Normannerne den førstegang 845; 856 lagde de den i Aske, og ødelagde den atter 872. Disse Nederlag have ganske næsten tilintetgjort alle romerske Mindesmærker. Forgæves indskrænkede Pariserne sig til en snever Kreds og forskandsede dem, under de svage Konger. De frygtelige Normanner komme atter og beleirede Paris 885. Karl den Skaldede kunde ikke forsvare Staden; men den tappre Grev Eudo nødte Normannerne til at ophæve Beleiringen efter to Mars Forløb. Karl maatte afstaae Kronen til Eudo, men den blev ikke arvelig i dennes Æt, før under Hugo Capet, hans Sønnesøn, valgt til Konge 987. — De følgende Konger af dette Dynasti gjorde en heeldeel for Byen: for at ophielpe Videnskaberne, gave de Studenterne samme Rettighed som Cleresiet. Udmærkede Lærde: en Pierre Lombard, Guillaume de Champeaux, og den berømte ulykkelige Abbeillard havde forsamlet 20,000 Lærlinge allevegne fra Europas Kanter. Paa Bierget St. Genevieve blev der opført en stor

Bygning, som fik sine egne Love og Privilegier, blev kaldet Universitetet, og fik en Rector til Overshoved. — Nu vorte Byens Størrelse. Den nordlige Deel mod Seinen blev kaldet: la ville; Syden l'université, eller Pays latin, og Midten la cité. Philip August forskønnede Byen. Endes de Gulligjorde Begyndelsen med Notre Dame, som den nu er, 1663. Nu byggedes ogsaa Taarnet til Louvre. Gadernes Brolægning begyndte 1184. Da Philip gik paa Korstog, lod han af Frygt for Engellænderne Forstæderne omringe med en Muur, 7, 8 Fod tyk, forsvaret af 500 Taarne, og forsynet med en dyb Grav. Hovedstaden skylder ogsaa Ludvig den Hellige en stor Deel af sine Indretninger, med Hensyn til Geistlighed og Rettergang. Han stiftede Hospitalet des Quinze Vingts. — Under Kong Johans Fangenskab i England, blev Paris førstegang plaget af Borgertvist. Carl den Onde, Konge af Navarra og Engländerne vare Skyld deri, mene de Franske. Steffen Marcel, Ridsmændenes Formand truede Kronprindsen; de tro Undersaatter bleve myrdede for hans Dine; han flygtede fra Paris, og kom igien med en Hær.

I det Djeblik, da Marcel vilde overgive Staden i Engellændernes Hænder, blev han myrdet af

Pariserne. Kronprindsen trak ind i Byen, straffede Hovedmændene, tilgav Mængden.

Carl den Viſe byggede Baſtillen, til Stadens Forsvar, og for deri at glemme den kongelige Skat. Han forsynede Byen med en Muur mod Norden, for Engellænderne. Men det hjalp ikke. Under Carl den Syvende indtog Engellænderne Paris, og Staden leed af Pest og Hungersnød; dog havde den alt under Ludvig XI 300,000 Indbyggere. 1470 blev Bogtrykkeriet indført og Brevpostvæsenet opfundet. Ludvig den XII var en Fader for Staden, satte Grændser for de juridiske Chikaner, for Geistlighedens Udsvævelser, og Universitetsfrihedens Misbrug. Frands I elskede Kunster og Videnskaber, som han havde faaet Smag for i Italien. Han stiftede College royal, hvor man nød fri Underviisning i Videnskaber og Sprogene. Romersk og græsk Smag begyndte under ham at vise sig i Bygningerne. Herlige italienske Malerier, især af Lionardo da Vinci, forskønnede hans Palladser. Men paa disse korte skønne Fredsyttringer fulgte blodige Religionss, Borgerkrige og Mord, under de svage og veltystige sidste Konger af Vallois. Paris svæmmede i Blod, efter at have gjort Oprør mod sin retmæssige Fyrste; græffelige Borgerkrige, flere Beleiringer, atter Hungersnød. Imidlertid blev dog

Tuilierierne bygget (paa Grunden af et Teglbænk deri, hvoraf det har sit Navn) under Carl IX, 1564; Pont Neuf 1578; og et Edikt af Henrik II, forbød at Paris ikke maatte overskride en Kredss af 1414 Tønder Land (arpens); da han frygtede Byen skulde blive for stor. — De uhyre Summer som Spanien sendte til Paris, for at underholde den hellige Ligue, udbredte Vellevnet mellem de Store; medens Armoden vansmægtede og Almuen var et Offer for fremmede Fiender, rasende Prælater og oprørske Herremænd. — I denne Nød drog Henrik den IV ind i Paris den 21 Marts 1594, og blev Folkets Overvinder og Fader. Han byggede Gaderne Dauphiné, Christine og Anjou, fuldendte Pont Neuf; og mange flere Gader og Bygninger takke ham for deres Tilværelse. Efter Cardinal Richelieus Død, droge de Store ind fra deres gamle Slotte til Hovedstaden, og byggede dem i Faubourg St. Germain prægtige Palladser: Palais de Luxembourg, Sorbonne. Jardin de plantes blev af en kongelig Hauge indrettet til dette Brug 1635. Den første Grund til Palais Royal blev lagt 1629. Henrik den Fjerdes Støtte blev nu opsat paa Pont Neuf, Louis XIII's midt paa Place royale. 1622 blev Paris et Erkebispedømme. Nu kom Ludvig den XIV brillante Tidsalder, i hvilken Hovedstaden ogsaa overordentlig udvidedes med Gar-

der, Tørve, Bygninger, Kirker, Hospitaler, Glas- og Tapetfabrikker. Denne Konge udvidede den til 3,228 arpens; Byen Chaillot blev forenet med den som Forstad; og Lygter paa Gaderne indførtes 1667. — Ludvig den XV var ligesaa ivrig i at forskønne Staden, — Den udvidedes under ham til 3,919 arpens. Palais de Bourbon, l'école militaire, den nye Kirke St. Genevieve. Ludvig den XV, Plads, med sin Collonade, blev bygget 1754; les champs Elysées bleve plantede, o. s. v. Ogsaa Ludvig den XVI byggede et Par Kirker, og reparerede flere Bygninger.

La fontaine des innocens blev til; Theatre françois et italien; det i Gaden Faydeau, Operahuset, og Skuespilhusene i Boulevardeerne. Kongens Have blev større, Palais Royal en Samlingsplads for de brillanteste Kramboder &c. Siden 1788 indslutter en Kreds af 9,858 arpens Paris. 1789 begyndte Revolutionen og frembragte kun Ruiner. Bastillen blev nedrevet, alle Monumenter truedes, Barriererne bleve sønderbrudte, Kongestøtterne fuldkastede, alle Kirker fordærvede og berøvede deres Ejendomme; Palaierne, Bærtshuse, Klosterne forstyrredes og forvandledes til uhyre Fængsler. Dog grundedes i denne Tid Conservatoire des arts et métiers, Musée des monu-

ments françois og Musée d'histoire naturelle. At Napoleon anvendte endeel af sine ranede Rigdomme paa at forskønne sin gode Stad Paris og for at smigre Pariserne og sin Hovmod, er naturligt. Han var især med at opbygge Louvre efter en pragtig Plan, og vilde forbinde den, ved Galleri og Sidebygninger med Tuilerierne; men dette Arbeid er standset, og kommer vel seent til Udførelse. Musæet opfyldte han med Italiens, Hollands og Sydsjællands Mesterværker, og alle de bedste græske Statuer. Men nu har Enhver igien faaet Sit; og der er nok tilovers. Han byggede to skønne Jernbroer. Femten nye Kilder reiste sig og udgød deres Vandstraaler. Stærke Haller hvælvede sig til Giemmer for Viin, Bildt og Færkræ. Mange nyttige Indretninger skedte; ældre Bygninger forskønnedes og indrettedes til offentlig Brug. Ny Gader bygtes, f. Ex. Rivoli; kort 102 Millioner anvendtes i tolv Aar; hvilket vilde været beundringsværdigt og fortienstligt i hvi Grad, hvis ikke disse Penge havde kostet Frankrig 20 Aars uafsladelig Blodsudgydelse, og været et plumpst Rov fra fremmede Lande. —

Her har du en kort Oversigt af Paris i Tiden, hvilken maa tiene dig til Erstatning for den, jeg havde i Rummet, paa min Vandring over Høien ved Seinen til St. Cloud. — Jeg kom omtrent i

ovenstaaende Betragtninger til en By (naar jeg siger By her, saa mener jeg en Stad, større og langt bedre bygget end Næskilde, men uden Kirke). Jeg gad ikke spørge om Byens Navn midt inde i Byen; det forekom mig saa latterligt, og jeg tænkte: det maa enten allerede være St. Cloud, eller Passy. Jeg saa en Mængde Plakater opslagne paa Husene, og gav mig nu til at studere dem, ligesom de lærde ofte studere Historien. De gjøre det nemlig ikke for Charakterernes og Handlingernes Skyld, men for at faae en enkelt Notiz, hvis Findning der, er dem chronologisk vigtig. Saaledes studerede jeg nu Stadsens Politieplakater for Geographiens Skyld. Jeg erindrede mig hvor ofte jeg hjemme havde læst: "Overpræsident samt Borgemeistre og Raad, 2c., og saa nedenunder "Kjøbenhavn, 2c. Det var denne Under- eller Overskrift jeg med en sand Myrupsk eller Wedelsimonsenssk Iver søgte i mine veistavede Manuscripter. — Men — det hjalp ikke! — Jeg fandt ikke andet end Maisons à vendre — etc. Der stod Beskrivelser paa Huse og Bærelser meget nøiagtig. Men Navnet paa den By, hvori jeg stod, forekom intet Sted. Det forudsatte man, som Enhver bekiendt. Jeg gik videre, og ærgrede mig over de hyppige store Overskrifter paa hvirvlet Grund med sorte romerske Bogstaver, der

gave mig Underretning om enhver enkelt Borgers Næringsvei, og som opfordrede til der at skaffe sig enhver Fornødenhed; undtagen den jeg havde.

Da jeg var gaaet Hovedgaden (der er meget lang) igiennem, vidste jeg perfect hvor jeg kunde faae Klæder, Skoe, visse Bærelser, Mad og Drikke, Tjenestefolk som gjorde deres Skyldighed; men hvor jeg var vidste jeg ikke. Det forekom mig tilsidst, som en forhejret By, uden Navn, blot opfundet af min egen ørkesløse Phantasie. Jeg betragtede Borgerne paa Gaden som Skygger, der kun gave sig den uskyldige profaiske, ja undertiden enfoldige Mine, for at giække mig; og jeg aandede først let igien, da jeg atter stod paa Marken, paa hin Side.

Men da jeg nu her, i den spæde fremspirende Martsnatur, opløstede mine Dine, da fyldte de sig pludselig med Taarer; thi de standsede ved en lav overfluelig Muur, hvis høie Hauge bag ved viste mig alle sine store Lindegange. — O det er jo Passy! raabte jeg; her er jo gamle Dreiers Lyststed; hvor jeg saa ofte for ti Aar siden kom ud, og tilbragte glade Timer med ham og Guillaume, og Brøndsted og Roes! Hvor vi spillede Bolt i Græsset efter Maaltidet! — De store Træer bevægede deres endnu nøgne Grene, som om de vilde hilse mig; og de hvide Stenurner paa Haugemuren smilte blegt i

Solen, som om de vilde sige: Dreier, Guillaume og Roes ligge allerede i Gravens Urner. Gaf herfra Vandreren, her er intet Hvilested mere for dig. Forlad disse Egne og vær lykkelig! — Da tænkte jeg i det jeg gik: Gud velsigne dig min gode gamle Vært, for din faderlige Venlighed! Og dig min skakkels Guillaume for din broderlige Tienstvillighed. Nu skal jeg dog i Nærheden af det Sted, hvor Gæstfriheden havde sit Sæde, drikke Ederes Skaal. Og derpaa gik jeg hen til en Traiteur, ikke langt fra Dreiers Hauge, uden for den (nu ikke meer) forherede By; lod mig give et Bærelse med Solskin, en Aeggekage og en halv Flaske Vin; klinkede derpaa med Glasset paa Flasken, raabte: Gud glæde deres Siæle! Var rørt, spiste og drak med god Appetit, følte mig glad og begejstret i det deilige Veir; tænkte paa Eder, haabede snart at see Eder igien; og gik hjem.

Da jeg vandrede tilbage giennem Passy, kunde jeg ikke nok forundre mig over min forrige Blindhed. Nu kunde jeg meget godt see, det var Passy. Nu kunde jeg prægtig finde Veir tilbage. Men jeg besluttede dog, at hvis jeg engang blev Borgemeester, da skulde Stæders og Byers Navne staae med store Frakturbogstaver over Stadsportene. Thi havde jeg nu her ved Indtrædelsen, ligesom Chilian i Ulysses von Ithacien seet de Ord: "Dette skal være

Passy. — saa havde jeg jo slet ikke havt nødig saa langsommeligt at østne mig. Men saa havde Dreiers Hauge heller ikke saa poetisk overrasket mig. Naar vi altsaa overveie Alting, saa har jeg atter her, som Studenstrup, mere vundet, end tabt paa denne Reise.

Paa Hiemveien havde jeg mine egne Tanker; jeg tænkte: man faaer ofte det Uvigtige, for det Vigtige. Historiefriverne glemme tit at fortælle Ting som de troe Alle vide, og det bliver Aarsagen til, at om nogle Aar, ingen veed det. — Er det dog ikke forskrækkeligt, at vi takke en eneste lille Nesplik i en Comedie, for den Esterretning, hvad Sprog det Folk taledes, som næst Romerne var det mægtigste paa den Tid? At Karthaginenserne vare Rishmænd, vidste vi; men havde Plautus ikke været, saa havde vi aldrig faaet at vide, (hvad man rigtignok kunde formode) at de vare Ebræer. Alle store Righmandstater nærme sig noget til dette Folkeslag; og det formoder jeg er ogsaa Aarsagen, hvorfor Engellændernes Navne for det meste alle ere tagne af det gamle Testament.

Skiondt jeg nu herligt kunde gaae paa egen Haand et langt Stykke over Broen ind til Paris, var det dog atter et Spørgsmaal: Hvilken Veier den korteste til Palais Royal? — Et Spørgsmaal

som den Første den bedste let havde besvaret mig. Men det gif mig som Riffelsen, der ikke vilde lære Mathematik, men opfinde Alting selv. Jeg saae en stor luesforgylt Kirkekuppel hæve sig høit i Sky, og tænkte: hvad kan du bedre, end frygte Gud og følge Landeveien? — Den luesforgylt Kirke førte mig langt om længe til det store Invalidhus. Her saae jeg endeel unge ærværdige Krigere, der bleve trillede om i Stole, andre humpede hen paa Træbeen i Solstien. Der var dog ogsaa endeel Eldre deriblandt. En Soldat maa giøre hvad hans General siger; Tapperheden er altid en god Egenskab; og den raske Kraft, der pludselig standses, i det Modværge gjør Kæmpen til Krøbling, fortjener Agtelse og Medlidenhed, i hvad Hensigt saa Krigen har været ført. Med ærbødig Beemod traadte jeg derfor ind i de melankolske Haller, hvor Verdens stolte Overvindere nu tilbragte deres sidste Dage, som gamle Bartoukiæringer. Der lod ellers til at være sørget godt for dem. Jeg traadte ind i det store Røskæen; 3 à 400 smaa Pølser bleve just taget op af Gryderne, og lagt dampende paa det reentfurede Egebord. En overordentlig Holgerdanskes Kobberfædel stod den fogte Artemus. Nusterlik og Genas Helte skulde nemlig have Pølse med Erter i Dag. Jeg blev rørt over at den uhyre Kobberbolle var slet for

tinnet. Derimod var Kirkekuppelen udenfor meget omhyggeligt ægte forgyldt. Og jeg kom til at tænke paa Vessels Ord med en Smule Forandring saaledes: "Fransmand i Dødens Rige, fra en forfængelig Natur du ei kan vige.."

Efter endnu at have forvildet mig noget omkring i Gaderne, kom jeg hjem. Og her har du en nøiagtig Beskrivelse af en heel Dags Reise.

Den søerfarne Einbads anden Reise til St. Cloud.

At den, som har seilet flere Somre paa Esrum's Sø; fra Corsøer til Nyborg; fra Nyborg til Corsøer; fra Kjøbenhavn til Kiel; fra Thorsing til Langeland; fra Bordinborg til Falsler, fra Falsler til Lolland, fra Lolland til Holsteen, og det sidste midt om Vinteren; — at han er søerfarende, vil dog vel kun Ondskaben nægte. At min Reise fra Paris til St. Cloud næstegang mere var en Sø- end en Landreise; vil du ikke nægte, naar du har læst Reisen.

Denne Reise foregik i Overgaars. Efterat jeg en fiorten Dages Tid havde siddet inde og skrevet i Regnveir, blev Himlen atter blaa, Luften luun, og jeg fik Lyst til at see mig om. Overkrigs-

commissair Fischer vor Landsmand, der besørger vore
Hielpetroupers Pleie, kom tidlig ind til mig, Kl. ti.
med B*, og spurgte om jeg vilde kjøre med til
St. Cloud, Meudon, Bellevue, og endeel andre
Steder? — Jeg svarede: Saa sagte, saa sagte!
Vil De bide til Kl. eet, saa kjører jeg med Dem til St.
Cloud, saa at vi kunne være i Paris Kl. syv igien; men
ikke videre den Dag; thi jeg kan ikke fatte saameget
paa een gang; og naar jeg skal fare altfor vidt
omkring, bliver et saadant Tog mig en Anstræn-
gelse og ingen Fornøielse. — Fischer opholder sig kun
kort Tid her, maa nytte Tiden, og kunde ikke
slaae af, og gjøre det ringere. B* kjørte altsaa
med ham, i en Vogn comme il faut, og jeg
blev hjemme. Da Klokken var Et, og jeg ikke
gad skrevet meer, skinte Solen ind i Værelset til
mig, som om den vilde sige: Naar, skal du ikke
ogsaa lidt ud? — Jo, svarede jeg; tog min Hat, og
gik hen ved Tuilerierne, ved Pont Neuf, hvor de
smaae Equipager holde, som man i det smagfulde
Paris giver et meget uanstændigt Navn. Det er
nogle Gumpeskærrer paa to Hiul; men i hvilke
der kan sidde sex Mennesker; og indvendig ere de
omtrent tapeserede som vore Hyrefareter. I en saa-
dan Vogn kan man kjøre til Versailles for 30 Sous.

Neppes var jeg kommen derhen, førend ti Hærefude-
Fæskarle komme stjørtende imod mig, som Gedeham-
se om en Være, og raabte alle med høi Røst, i
det de toge mig fat i Rabatterne, om jeg vilde føre
ud til Versailles? Jeg svarede at jeg nok vilde til
Versailles, men jeg vilde ikke skraales død, og
endnu mindre sønderlides levende. Derpaa, for
at undgaae videre Molest, steg jeg op i eet af disse
Fartøier, efterat Kudskene havde forsikket mig at
vi skulde føre strax paa Djebliffet. Men vi vare,
mærkede jeg, endnu kun tre, og vi skulde være sex.
Det hjalp ikke at der snart komme To til. Karlen
vilde endnu have Een proppet i Vognen. Vi for-
sikrede ham, at vi ikke bleve der, hvis der kom
Een til, og spurgte: Hvad vinder du ved at faae Een,
naar du mister Fem? Men han havde nu engang sat
sig det i Hovedet, blev arrig, og var taabelig nok
til at lade os spadserere ud. Herved vandt vi meget,
thi vi kom i en langt bedre Vogn, fik bedre Heste og
honettere Kudsk; og nu førte vi afsted. Men —
o Under! — vi vare ikke ført langt, før hele
Pariseregnen forvandlede sig til en stor Sø. Sei-
nen havde nemlig været meget impertinent, og over-
steget sine Bredder. Vi førte længe i Vand, og
mødte paa Veien adskillige Baade, der komme roende;
saa jeg halv begyndte at blive bange, og tænkte paa

Rudstien Rislebrønd i Fouqués Undine. Imidlertid varede det dog ikke længe, før vi vare paa det høje Bakkeland, hvor der var ganske tørt. Det er en stor Lykke, at der ved slige Gloder ere Høie; og laa det meste af Paris ikke temmelig høit, saa vilde det tit see galere ud end det gjør. — Det er en endnu større Lykke for os i Kjøbenhavn, at Østersøen ikke har slige Nykker. Den behøvede kun at stige nogle Alen over Toldboden, saa var det meste af Kjøbenhavn oversvømmet, og alle Mennesker maatte stimle hen paa Smedebakken. — Det var deiligt Veir, men Kl. var allerede to, og jeg fandt det lidt for sildt at tage til Versailles idag; lod derfor Rudstien holde paa et beqvemt Sted, hvorfra jeg kunde gaae til St. Cloud. I Haugen vare de underste Egne ogsaa fulde af Vand. Jeg saae en lille bitte Pige der sad under et Træ, hvor der var to Gange; jeg spurgte hende: Hvilken Bei er den bedste at gaae? Hun svarede: Det er det samme hvilken Bei de gaaer, min Herre, de ere lige gode; men igiennem den derhenne kan de ikke komme frem for Vand; derfor bliver det nok bedst, de gaaer den anden. — Jeg takkede hende, og fandt mig vel derved. Der var endnu intet Løv paa Træerne, men Græsset begyndte hist og her at pippe grønt frem. De smaa Larvbuske, (klippede i samme Form som

vaadt Sand, Børn komme i Fingerbøl), stode ved Gangene. Det morede mig at see hvorledes den frihedshigende Natur spottede de stive hæslige Former, hvori man vilde tvinge den: Thi man saae tydeligt, at til den Side hvor de vare stærkest klippede, vilde de vore; og der hvor man vilde have de skulde fylde Formen ud, var der huult. — Jeg tænkte maaskee at finde B* og F* i St. Cloud, men bedrog mig. See Slottet brød jeg mig ikke om; jeg har været der før, og det var mig ikke om smukdecorerte Værelser at gjøre, men om en deilig blaa solvarm Foraarsdag; i Guds fri Luft. Da jeg havde spadseret gif jeg i et Gæstgiverhuus, der laae mod Solen, og holdt et tarveligt men velsmagende Maaltid. Jeg havde taget Rousseaus Heloise med, var træt, og satte mig paa to Stole i Solen med Bogen. Men den smagte mig ikke saa godt som første Gang jeg læste den; skjøndt der ogsaa dengang var meget som misbagede mig. Hvilken Forskiel paa Heloise og Werther! I Werther strider Heltens Følelse med et helligt Sacrament — her mod Rangforordningen. — Jeg har ikke læst dybt ind i Bogen endnu denne gang, men seer tydeligt, at Indholden fornemmelig bestaaer i Skildring af underknet Sandselighed, som udarter til spidsfindige Reflexioner om Kiærlighed. St. Preux

er intet godhiertigt ærligt sundt Menneske, der elsker; han er en forelsket Sophist, og han forfører virkelig Julie med sin dydige Snak, og med det Spil af Opmærksomhed, som han ikke har isinde for Alvor, men som han ængster den forelskede Pige med. Julie er uagtet sin Uskyldighed meget erfaren i Kiærligheds Sager. Han skammer sig ikke ved at skrive til hende: *Je frémirais de porter la main sur tes chastes attraits, plus que du plus vil inceste.* Men Julie tilstaaer ogsaa for sin Legesøster Clara, om den gamle Gouvernante: *que la bonne femme était peu prudente avec nous; qu'elle nous faisait, sans nécessité, les confidences les plus indiscrettes de mille choses, que de jeunes filles se passeraient bien de savoir.* — Romanen begynder med at Julie, efter et lille frømtet Kiævlery, tilstaaer: *je t'adore en dépit de moi-même.* Imidlertid er hun dog meget veltilfreds med sin Klogskab for Clara, og skriver hende til: *Crois, ma chère, qu'il y a bien des filles plus simples, qui sont moins honnêtes que nous; nous le sommes parce que nous voulons l'être; et quoi qu'on en puisse dire, c'est le moyen de l'être plus sûrement.* — Og det see vi da ogsaa om kort Tid. — Det som især støder i Rousseaus Heloise, er ikke de Bildfarelser der ere skildrede; thi der er ingen Bildfarelse af det menne-

Kelige Hierte, som ikke er en Gienstand for Poesien. Men vi see, at Forfatteren deler denne Bildfar-
 velse, at han selv er den sygelige spidsfindige omsind-
 lige St. Preux, og at Julie, saaledes som han
 skildrer hende, er hans Ideal. Saa er dog den
 kraftige, vel mørke, men genialste ærlige Werther
 en anderledes Karl. Og Lotte er uskyldig; er en
 sund simpel smuk yndig Pige, som ikke kan gjøre
 det mindste ved at Werther bliver ulykkelig. En
 Forlovelse og et Egteskab er en hellig Ting, hvor-
 for man maa have Erbødighed, og som nødven-
 dig forarsager Werthers Ulykke. I Heloise er
 det evige Fatum den uhyre Ting at Julie er Bar-
 nesse. Det er ikke et paa guddommelige og men-
 neskelige Love grundet Forhold, det er en egen-
 sindig Faders Hovmod der gjør Udslaget. Og det har
 noget pinligt og ærgerligt for en sund Siæl, at læse
 om den uselige St. Preux, hvordan han krymper
 sig som en Orm; og vel engang imellem giver sig en
 rast Mine, men strax bliver Stakkel igien. Kunde
 de ikke løbe bort med hinanden, arbeide og see at
 komme ud af det? Vee det Barn, som overtræder
 hvad det skylder sine Forældre; men ogsaa Vee de
 Forældre, som af Forsængelighed og Hovmod gjøre
 deres Børn ulykkelige. Hvad have de at fordre?
 Hvad skylder man dem? — Om alle de spidsfindige

Paradoxer, og om det smukke Brev St. Preux skriver Julie til fra Paris vil jeg ikke tale. — Hvad der i Bogen er godt, og hvad der har gjort dens Lykke, er Skildringen af Forelskelsen; thi forelsket kunde Rousseau være, og det forstod han at male. Men hans Forelskelse har for det meste Præget af den underkuede Sandselighed, og et svagt slapt Naturel. Det er hverken italiensk sund Sangvinitet eller nordisk dyb Følelse; men en lunken Mellemting. Dog stiger Skildringen undertiden af de Forelskedes Bedrøvelse og Ulykke til sand rørende Poesie; og Julies Død, naar Clara kaster Eløret over hende, er saare skøn. Fra Sprogets og de mange enkelte Ideers Side, der dengang vare nye, har vist ogsaa denne Bog megen Fortieneste; og der er intet Spørgsmaal om, at den altid vil blive en høist mærkværdig Uttring af et følsomt og veltalende, men spidsfindigt, forfængeligt Genie; hvis Rigdom af enkelte gode Tanker oftest udarte til Paradoxer, Sværmeri og Bitterheder.

Efter Maaltidet, var jeg atter i Haugen. To godhiertige gamle runfne Mænd, som skuffede Gangene og smilte til mig med sande uskyldige Gartneransigter, gav jeg hver Noget. De bleve ganske bestyrte da jeg trykkede dem de smaa Sølvstykker i Hænderne, og troede jeg vilde gjøre dem

Fortræd; men da de saae Pengene, takkede de hjer-
teligt. — Da jeg kom ned til St. Cloud var der
ingen Vogn færdig til at køre. Kl. var kun 5 og
det var det deiligste Veir af Verden. Jeg gav mig
altsaa til at gaae tilføds, og for at have noget
at more mig med paa Veien, reciterte jeg sagte ved
mig selv mit hele Frederiksbergdigt; som satte mig
saa aldeles tilbage til Eder. Det var ikke "mine",
Tanker og Forestillinger, der morede mig; men det
var mine "Tanker og Forestillinger", som
havde modtaget en udvortes Skikkelse; og derfor
ikke mindre var mig kære og vigtige. — Da jeg kom
forbi Passy begyndte allerede Vandet at spærre mig
Gangen; og jeg var ikke kommet over (thi hele Veien
var allerede blevet en Canal) hvis ikke nogle Karle
havde lagt Bretter og sat med en Baad over de uover-
kommelige Steder. Nu skulde jeg give Drikkepenge;
men havde ingen flere Smaapenge hos mig, og
maatte altsaa i disse Folks Dine formodentlig gælde
for en Gnier, fordi jeg havde givet de gamle Gart-
nere mine sidste Dagskillinger. Da jeg kom ind i Pa-
ris havde ogsaa Seinen her oversvømmet adskillige af
de nederste Gader. Det maa være meget skadeligt
for Kælderne. Jeg maatte gaae en lang Omvei, og
var overmaade træt. Paa Broen Pont Neuf stod
Folk og saae efter et Maal nede ved een af Bropil-

lerne, hvor høit Seinen var steget. Den er rigtig nok for mange Aar siden, 1745, steget endnu høiere; men ogsaa dennegang ansaaes Tilfældet som meget sieldent. Saaledes kom jeg endelig hjem. Og nu spørger jeg, om ikke denne Reise var en Søreise?

Noget Mere om det franske Skuespil. Lartusse.

Jeg har sidstegang yttret min Mening om den franske Tragoedie, eller rettere sagt: Stadfæstelsen, ved næiere Undersøgelse, af min gamle. For nogentid siden da de havde Andromaque, vilde jeg endnu engang probere min Lykke; men det var mig for suurt. Jeg kunde ikke holde disse rasende Skraalerier-ud, hvormed en kold Intrigue paa en unaturlig Maade freeg sig frem, i det den krøb. Jeg gik bort. I den sidste Scene, — da jeg havde været henne at spise en Portion Frugtiis, for at kiole den Hede, hvori (ikke Spillet) men Tilskuernes Mængde havde sat mig, — kom jeg tilbage, for at see Talma rase; og jeg maa tilstaae, han raste virkelig. Dette vil sige meget. Thi de andre lade kun som de rase. Min Barbeer, en indfødt Æsthetiker, (som alle Franskmænd) forsikkrede mig Dagen efter, mens han fik Sæben til at skumme, at Talma ofte greb

sig saaledes an, at han ikke havde en tør Traad paa Kroppen, ja at hans Støvler selv undertiden vare fulde af Vand. Jeg forundrede mig saameget mere derover, da jegielden har seet ham med Støvler, men næsten altid med Snøresaalser. Dog det maa vel være i Hamlet, og andre for det franske Theater bearbejdede Halvstøvlestykker. Forresten er Talma et ganske fortrinligt tragisk Genie; han er opdraget i England; og vilde vist spille herligt i den Shakespear'ske Tragoedie, hvis Skiæbnen havde forundt ham det. —

Lige saa lidet som den franske Tragoedie smager mig, saa meget beundrer jeg derimod de gode comiske Skuespillere i Theatre françois. Forleden havde de Moliere's Tartuffe, og skøndt den desværre blev spillet af Doublanterne gif jeg dog derhen, da jeg holder dette Stykke for et af Digterens bedste. Moliere har mindre end vor Holberg vidst at forene Bittighed med comisk Fabel. Enden nærme hans Stykker sig altfor meget den boileauske Satire, og bliver næsten ikke meget andet, end en sliq Satire dialogiseret (som le misantrope) eller ogsaa han vel meget nærmer sig den gamle italienske Farce. Min stadige Mening er, at en Farce, (naar man ved den forstaaer et burlesk Lystspil) kan hæve sig til den høieste poetiske Fortieneste. Saaledes staae mange Shakespear'ske, Holberg'ske, Ari-

stophanske og Molieriske Stykker. Men jo mere Stykkets Indhold blot viser sig i Aftreurnes Løier og ikke i Digterens og Skuespillerens Lune, jo mere bliver det hvad man med Rette kalder et Sjællebostykke. Moliere er ikke altid fri for denne Feil, og det er naturligt, da han med sit store Genie har hævet sig ud af denne dengang giængse Smag. Der er ogsaa, uagtet alt Lune, en vis Gensformighed i nogle af hans Stykker; saaledes bliver endogsaa det evige Plaisanteri over Lægekunstens Utilstrækkelighed kiedsommeligt, da det altfor hyppig gientages i hans Comoedier. Tartuffe, den Gierrige, de lærde Damer, den borgerlige Adelsmand, de latterlig pæne Jomfruer o. fl. har han derimod fortræffelig vidst at forbinde de to Ingredienser; og i Don Juan har han selv udmærket sig i den romantiske Charactercomoedie.

Den Gierrige er en spøgfuld Charactertegning, som har Satire og Lune nok; Tartuffe er en Satire, som har spøgfuld Charactertegning nok, til at blive begge, hvad de skulde: Comoedie; nemlig et muntert Spil af Menneskelivet. Der er intet Spørgsmaal om, at ogsaa Satiren, dialogisk vel brugt, kan yttre sig lyrisk i Comoedien; Wiendt det er mere poetisk endnu, naar den naivt og Kiælmst Kiuler sig bag Masken af Situationer

og Charakterer. Der bliver sagt herlige Ting i Tartuffe. For Ex. naar Dorine yttre om Hykleren:
 Ceux de qui la conduite offre le plus à rire
 Sont toujours sur autrui les premiers à médire:
 Ils ne manquent jamais de saisir promptement
 L'apparente lueur du moindre attachement;
 D'en semer la nouvelle avec beaucoup de joie,
 Et d'y donner le tour qu'ils veulent qu'on y croie:
 Des actions d'autrui, teintes de leurs couleurs,
 Ils pensent dans le monde autoriser les leurs;
 Et, sous le faux espoir de quelque ressemblance,
 Aux intrigues qu'ils ont donner de l'innocence,
 Ou faire ailleurs tomber quelques traits partagés.
De ce blâme public dont ils sont trop chargés.

Den rimede Alexandrin, som ofte i Lystspilene, efter min Følelse, berøver Fremstillelsen sin naturlige Ynde, gjør i Tartuffe en sand poetisk Virkning; fordi Hovedsagen i dette Stykke er at fremstille hans Charakter; og hans Charakter er netop at overfærnise sin Lumpenhed med fromme Udtryk og forsigtige Vendinger. Det brillante Udortes, som hans hule Indre skal have, trænger just til denne Verspragt; og saaledes kan man da sige, at i dette Stykke Form og Materie, aldeles stemme overeens. — Overmaade mesterligt er

den dumme Finhed persifleret, hvormed Skæls-
men troer at nærme sig Maalet.

L'amour qui nous attache aux beautés éternelles
N'étouffe pas en nous l'amour des temporelles :
Nos sens facilement peuvent être charmés
Des ouvrages parfaits que le ciel a formés.
Et je n'ai pu vous voir, parfaite créature,
Sans admirer en vous l'auteur de la nature ;
Et d'un ardent amour sentir mon coeur atteint,
Au plus beau des portraits où lui-même s'est
peint.

Saaledes nærmer Hyfleren sig sin Belgjorers
Kone, som han vil forføre; og naar hun siden, for at
bestiæmme ham, (i hendes Mand's hemmelige Nær-
værelse) spørger: hvor en saa from Mand kan giøre
slige Forslag? er han strax rede med følgende Belta-
lenhed :

Je puis vous dissiper ces craintes ridicules,
Madame, et je sais l'art de lever les scrupules.
Le ciel défend, de vrai, certains contentements;
Mais on trouve avec lui des accomodements.
Selon divers besoins, il est une science
D'étendre les liens de notre conscience,
Et de rectifier le mal de l'action
Avec la pureté de notre intention.
De ces secrets, madame, on saura vous instruire;

Vous n'avez seulement qu'à vous laisser conduire.
Contentez mon désir, et n'ayez point d'effroi;
Je vous réponds de tout, et prends le mal sur
moi.

Hvor aldeles er ikke her Verset det væsent-
lige? Hvo som troede at kunne give en Idee om
denne Charakter ved at opløse de snedige, brillante
Versvendinger i Prosa, viiste derved at han ingen
ret Følelse havde for hvad Molieres Genie her har
virket. Thi det er just det prægtige, hule, falske,
sminkede Ydre, som spottes og satyriseres. Den
franske Elegans bruges netop her ironisk, for at
satyrisere over den franske Elegans. Men det er vist
noget som de fæste Franskmænd ikke have mærket.

Stykket har endnu den Skønhed, at det ved
Heltens Charakter og hvad der virker paa ham,
faaer sin Knude strammet; thi først kryber Tartuffe
og da han seer det ikke hjælper, bliver han ufor-
skammet, hvilket giver det Hele en ny overraskende
Vending. Men ligesom Moliere lignede Alexander
i at han var ligesaa stor en Digter, som Alexander
var Helt, saa lignede han ham ogsaa endnu deri, at
han heller overskar sine Knuder, end løste dem. —
I Tartuffe gaaer det dog saa an, med den betroede
Kasse af en Ben. At den femte Akt er en Apotheo-
se for Ludvig den Fjortende, smager just heller ikke.

Her gaaer Moliere selv en Smule over i Tartuffes Charakter, og bliver, om ei en Hykler, saa dog en Emigrer. Men hvad skulde han gjøre? Det var den almindelige Tone, og han maatte synge med de Fugle han var iblandt.

Den bitter-satiriske Colorit Stykket faaer ved Tartuffe, har Moliere søgt at formilde, ved Orgons comiske Tillid til hans Fromhed. Scenen med Kammerpigen, naar Orgon kommer hjem og spørger, og hvor han, (skøndt Dorine fortæller at Madamen har været upasselig, Tartuffe derimod spiist og drukket saa han maatte sprække) altid raaber: *le pauvre homme!* er ubetalelig.

Det havde maaskee været Naturen og Sandheden nærmere, hvis Moliere i denne Charakter mere havde fremstillet den verdslige Hovmod og Herskesyge, end Belysten, som sielden forbinder sig med saa megen kold Snuhed. Belysten har uagtet sin Slethed, formedelst det varmere Temperament, noget mere, skøndt rigtignok kun øjeblikkeligt, (og derfor just gyseligt) godhertigt. Men ved Prælaterne turde han ikke røre videre. Han maatte see at give sin Satire en Bending, der ikke passede sig paa det han just vilde angribe; og deraf kom det vel. Ikke at tale om, at Franskmændene aldrig ere fornøiede, naar et Stykke ikke

indeholder noget, der i det mindste nærmer sig til Rærlighedsintriguen.

Figaros Givtermaal.

Alf dette Stykke har jeg seet en ganske fortræffelig Forestilling; og jeg har sagt (skøndt ikke forklaret) alt med eet Ord, naar jeg lægger til: Jeg har seet Mademoiselle Mars spille Suzanne. Det er ret beklageligt at det er saa vanskeligt, ja næsten umuligt, at beskrive hvordan en god Skuespiller har spillet. Mademoiselle Mars er Paris's Afgud, og hun fortjener det. Den Eneste der paa en Maade kommer hende nær, er Fleury; men han er lille, næsten hæslig, har et middelmaadigt Organ, og er mere, som det lader, en fortræffelig Copie af det franske Theaters bedste Tid, end et originalt Genie. Mademoiselle Mars derimod er et sandt Genie, som med en skøn og tydelig Talestemme forbinder et deiligt Udvortes. Naar man seer hende paa Theatret skulde man ikke sige, hun havde en Datter paa femten Aar. Hun har al sin Tid levet i Forbindelse med en Mand, som hun ikke vilde gifte sig med, for at han i sine Forhold ikke skulde lide af de Fordomme, det oplyste Paris endnu bestandig har imod hendes Stand; og

hun har været ham tro, paastaae de, som fiende hende. Hun er ligesaa agtet for sin Character, som for sit Talent. Og hvorledes kan det ogsaa nogensinde adskilles? Bringer ikke enhver Kunstner sine personlige Fortrin og Mangler over i sin Kunst? Denne Mangel, denne Roué-Character, som Beaumarchais saa tydeligt viser i sine Stykker, især i Figaros Bryllup, veed Mad. Mars med den uskyldigste Gratie at — tilintetgjøre næsten. Der er intet Spørgsmaal om, at Susanne, saaledes som Beaumarchais har tegnet hende, er langt fra at være en uskyldig Mø; hun er en snedig, velerfaren, intriguant Kammerpige, der ikke skammer sig ved at spørge Figaro ganske impertinent, om alt Hornene fløer ham i Panden? Men alt dette veed Mademoiselle Mars at overfare paa den yndigste Maade; og Susanne bliver i hendes Hænder, en sød, vittig uskyldig lille Pige. — Ogsaa Chenard spiller Figaro meget godt, og forstaaer med en levende Bonhommie, med en udmærket Smidighed, saavel aandelig som legemlig, med en munter Lystighed, at idealisere sin Rolle. Den yngre Baptiste, en comisk Skuespiller, gav Don Bridoisson fortræffeligt. En saadan dum Dommer forekommer ofte i den gamle Comoedie, allerede hos Palaprat, og er aldeles ingen ny Opfindelse af Beaumarchais;

men Baptiste forstaaer at give ham et Originaltræk, ved det taabeligt Familiære, han affekterer mod Greven, og det Tossset fornemme mod Figaro; Kiøndt begge Dele med en ond Samvittighed, da han dog hemmeligt aner om sig selv, at han er et Fæ. Ogsaa Bacile blev givet godt, og mindte mig om et prægtigt Portræt af van Deick. Grevinden Mamselle Volnais var maadelig; og Greven, som Damas spillede, var slet. — Hvormeget savnede jeg her vore Nofinger, Mand og Kone. — Den lille Helvedesengel Cherubin blev spillet af den coquette Mademoiselle Bourgoïn, der i det virkelige Liv virkelig er en Fandens Tøs. — Den som ynder fransk Kritik, og er saa skarblind at han ingen Umoralitet kan see i dette Stykke; havde godt af, at læse hvad la Harpe i sine Cours de la Litterature taler derom.

Han siger nemlig iblandt meget andet, som vilde blive for vidtløftigt at anføre følgende om Cherubin. "Beaumarchais opfandt en smuk Person, ved at opfinde den smukke Cherubin, og det saameget meer, da denne Pigerolle altid maa spilles af en smuk Pige. En meget naiv Rolle, der for første gang viste paa Theatret: dette første Instinkt af en mandbar Yngling paa tretten, fiorten Aar. "En ung Naturens Lærling, hvis Hierte slaaer med de første, hæftige Slag; en

Udspil fuld af Liv og Gld... Saaledes anbefales han ogs i Fortalen, og siden efter i Stykket. "Forfatteren har valgt det Djeblik — siger han — hvor hans Page begynder at interessere, uden at bringe Noget til at rødme; hvad han føler uskyldigt, bringer han ogsaa andre til at føle... Jeg tilstaaer at dette Djeblik har noget Kildrende. Interesse? Uskyldigt? det er et andet Spørgsmaal. Saa meget er vist, at man hidindtil ikke har rovet at fremstille paa Scenen denne Interesse, som i sig Alder af vort Røn ikke er andet, end den første Tilbøielighed for det Andet. Man havde følt, at i denne aldeles physiske Tilbøielighed, var endnu aldeles intet moralsk, og altsaa aldeles intet anstændigt. Derimod havde man vel troet at kunne uden Usømmelighed fremstille meget unge Piger, med deres første unge Tilbøieligheder; af den meget gode Grund, at det aldeles unge Mandfolks første Tilbøielighed kun er at nyde, men den unge Piges at behage og elske. Dersom der er noget ret Uskyldigt i Kiærligheden, saa findes denne Uskyld uidentvivl hos en Mø paa tretten fjorten Aar. Beaumarchais, som ret vel kiendte denne Forstiel, har ladet i sin Fortale, som om han glemte den; men i Stykket selv har den meget levende spævet ham for

Dine. Den uskyldige Page forstaaer meget godt at lukke sig inde med Fanchette, at gaae allene med Susanne, for at omfavne hende; og naar han ikke gjør andet end Romanzer for Grevinden, saa er det fordi hun er saa imponant. Han har en saadan Elskefornødenhed, at han selv taler om det med den gamle Jomfru Marcelline. "Er det ikke et Fruentimmer? En Pige?.. Det er hans egne Ord, og de ere tydelige. Det er klart at ingen uden et Fruentimmer kan lære ham, hvad han brænder efter at vide. Men at han ikke veed saa lidet endda allerede, seer man af den forsigtige Beskedenhed, han lover, med Hensyn til alt hvad han veed. Dersom Grevinden selv holdt ham for et Barn, saa blev hun ikke saa forfækket saa bevæget over ham, selv naar hun var langt fra ham. Dersom Greven holdt ham for et Barn, saa blev han ikke saa skinsyg; saa holdt han sig ikke op over denne forfækkelse og Rørthed, saa blev han ikke saa opbragt, at han vilde dræbe dette Barn, fordi det var indelukket med Grevinden. Hvad havde han vel sagt, hvis han havde seet Toilettescenen? Pagen for sin Gudmoders Fødder, som tørte hans Taarer af med sit Lommetørklæde; hendes Kammerpige, som gjør Fruen opmærksom paa: Hvor han er smuk!

Hvor han har en hvid Arm! Den er min
Tro hvidere end min.„ Alle disse Riælerier fra
Eusannes, al denne Omhed fra Grevindens Side,
den fortryllende Page mellem disse to fortryllende
Fruentimmer, — der ere ifærd med at flæde ham af og
paa, — har ikke bidraget lidet, til at skaffe Figaro fuldt
Huis. Hvad nu Sæmmeligheden angaaer —
Vil man vide Forfatterens egen Hiertensmening,
uagtet al den Dydsaffektation, hvormed han beraaber
sig paa den? Det kan man dømme bedst om af den
Spot, som han blander sine Deflamationer med. Han
skildrer ironisk den fordærvede Tidsalder, "for hvis
Indflydelse han ikke haaber at kunne
bevare Uskyldigheden;„ og denne Tidsalder er
netop vor, vil han at man skal troe. Han bliver
ved i samme Tone: "Har jeg ikke seet vore
Damer i Logerne være dødelig forelske-
de i min Page? Hvad vilde de ham da? Na
ingenting.„ Denne spottende Apologie er ikke
ilde fra en vis Side; den udtrykker det, som For-
fatteren ikke vovede at sige reent ud: Hvad beklage
I Eder over? Det flæder Eder smukt at være saa
strænge i Eders Dom, I som ere saa fælsomme
i Logerne. Fordømmer ikke den Forfatter, som
har opvartet Eder efter Eders Smag. For nærvæ-
rende Tid kan man drive Uansændigheden saa vidt

som muligt, naar den kun yttre sig paa en pæn Maade. Man forlanger ikke andet af Lasten, end at den skal være takkelig og vittig; og hvad kunde jeg da foretage bedre, end at vise den saa forførelig som mueligt, fremspirende i denne første nysgierrige Ungdomsuvidenhed, som vi ere saa tilbøjelige til at tage for Ufskyld? „

Nogle Dage derefter nød jeg den hele Figaro endnu mere heelt igiennem idealisert, end Susanne ved Mademoiselle Mars; nemlig ved Mozarts Musik i Theatre italien. Hvad der hos Beaumarchais blot er Vittighed og Persiflage bliver her Poesie. Mozarts Figaro ligner det rafaelske Malerie i Stanzerne, hvor Kunstneren har været nødt til at male et Billed omkring et Vindue; men ved sin mesterlige Behandling vidste han selv at gindre Brug af dette uvedkommende Vindue, saa det forvandledes til et Alter.

Forresten være det langt fra mig, at frakende Figaros Giftermaal Fortieneste. Fra Situationernes, Intriguens og Vittighedens Side er det ypperligt. Men Barberen af Sevilla er dog et langt bedre Stykke. Beaumarchais Arbeide er meget morsomt, men det udtrykker aldeles hans eget Væsen. Figaro er ganske han selv; den samme intrigante, fædige Person. Hans Talent bestod i denne vittige

Spot, og i Fremstillingen af hans egen Character. Hans alvorlige Dramer ere flauere end Diderots; og i Comedien er jeg vis paa, at han aldrig havde digtet noget, der overgik Fremstillingen af hans eget Væsen: "Beaumarchais's Figaro."

Den botaniske Have.

Igaar var det skønneste Veir, og jeg var med W* og F* i Jardin des plantes. Blomsterne vare endnu ikke fremkomne, men dog enkelte. Den grønne Cedar fra Libanon der ligner en Bøg med Granblade, udbredte sin høitidelige Skygge paa Høien. Vi saae de spids-snudede Ulve; Hyænerne med de lumpne ubarmhertigdomme Globlik. Den gamle Løve saae ud som en General fra Ludvig den 14des Tid med Allongeparryf. Bjørnen Bruun gif nede i en dyb Gaard, og havde et Træ at krybe op ad. Det er en Tølper. Forleden steeg der en Karl ned til ham, for at tage en Sølvdaler han syntes der laae; da kom Bruun ham meget venstabelig imøde, og trykte ham saa inderligt til sit Bryst, at Karlen maatte opgive sin Aand. Jeg saae endeel philosophiske Ugler, hvis Visdom skuede Lyset, ligesom Sophisternes; endeel Orne der

hakkede i blodigt Riid; (om det var de forrige Franske, skal jeg lade være usagt). Dapegøierne havde giort deres Toilette, og lignede gamle hæslige Damer, der have overhængt deres flette Skabning med de prægtigste Klæder, og udmeiet dem saa det var en Lyst; de vare forkræffelig dumme. Der var ogsaa deilige Fasaner. Til dem fløi Spurvvene ind og ud giennem Tralværket; og det var rørende at see, hvorledes de smaae Fugle kunde gjøre sig frie igien, hvad Djeblik de vilde; men de store maatte blive derinde. Hos Lovinden laae en impertinent lille Hund, som saae forsængelig spændt og storagtig ud, medens Lovinden gabede fornemt og kiedede sig. Vi saae en ærværdig Elefant. Der var langhalsede Strudser, langbørstede Pindsvin; kort det var som i Noahs Ark. Abekattene spillede Bajas og Harlekins Rollerne i et stinkende Efterspil. De dumme Væster bilde dem ordentlig ind, at de høre med til Løve og Tigerfamilien, fordi der ogsaa er Jerntralværk for dem.

Reisen til Versailles og St. Denis.

Det gaaer os Mennesker, naar vi paa Livets Reise søge at opdage en ny, hidtil endnu aldrig seet Sommer, som det gif Columbus, da han opdagede Amerika. Vi stode først paa nogle nydelige Smaa-

er i Marts og April, inden vi naae Juni og Juli faste Lend. Elige nydelige varme solbestraalte Vaarver (omgivet af Storm, Regn og Kuld) have vi ogsaa her mødt. — Paa den første Rejse opdagede jeg et gammelt Slot, (ingen Ridderborg) Versailles. Af dette prægtige Slot var Forgylde-ningen i Ordets egentligste Forstand, gaaet; men nu forgylder man det igien, alt hvad man kan. Det er virkelig magnifikt. Ludvig den Tiortende har med Flid valgt et Sted til Slottet og Haugen, for hvilket vor Herre slet intet havde gjort, paa det han selv allene kunde have Magten og Æren deraf. Egnen var en Mose; — den er forvandlet til den fasteste Grund. Der var intet Vand; — men Ludvig forstod ved kunstige Ledninger at skaffe sig Vand saavel som Poesie; og hvor man gaaer, kan man nu faae Vandet til at sprøite ud af middelmaadig dannede Malmtritoner og Dreader, saa høit det skal være. Ingen Underofficer kan tvinge Soldaterknoide til at staae i ligere Rækker, end Gartnersaxen her Hæfkerne i Haugen. Imidlertid faaer det Hele ved sin Vidtløftighed, Kostbarhed, Orden og Reenlighed, noget Imposant og Behageligt. I Slottet selv er herlige Haller. Platfonderne ere atter smukt opmaalede, og det har noget seeagtigt, at gaae igiennem alle de gyldne Sale, med høie hvælvede brogede

Lofte. Ludvig den Fiortende maa, ligesom Kragen og Marcis have været en stor Elsker af sit eget Navn og sit eget Billed; thi hvor man saa staaer Diet hen, i hvilken Sal man træder, staaer Ludvig Fiortende i Harnisk med Allongeparuk. Ja i den store Sal staaer han i enhver Hvælving under Loftet, altsaa vist næsten hundrede Gange. Disse Malerier indeholde de vigtigste Optrin af hans Seiervindinger. Jeg stod allene i den lange Sal, og kunde ret forestille mig, hvorledes det her havde vrimslet af Herrer og Damer, med store Kioleskjøder, brede Fiskebeensskjorter, Parykker og Toupeer. Jeg forestilte mig ogsaa hvilket syndigt Levnet her har været ført i Krogene. — Her stod den store Racine, skælvende og bævende, da Ludvig gik forbi uden at hilse ham; gik hjem og døde. — Gud være hans Siæl naadig!

Slottet er nu næsten færdigt igien, paa Møblerne var. Paa Theatret var jeg ogsaa; men her stod alting Hulter til Bulter. Gamle Malerier og Portrætter vare slæbte frem, og fyldte op, som i et Bulterkammer; og midt imellem disse stod jeg. — Det forekom mig som en satirisk Scene, indrettet med Glid saaledes af Palaisforvalteren, der viste mig om. Jeg vendte mig derfor til ham og sagde: Ja det er forfækkeligt, hvorledes Smagen er gaaet

tilbage. — Nei min Herre, sagde han: Disse gamle Malerier og Portrætter høre ikke her hid; vi have kun sat dem hen ad interim. — Lad dem kun staae, svarede jeg; — det bliver dog ikke godt med eders Theater, før I bringe disse Helte paa Skuepladsen. (Det var for det meste Billeder af Middelalderen og den moderne Historie). — Ved at gaar meget omkring, var jeg bleven varm, nu skulde vi i Orangeriet. Dette er en lang Hvalving i nederste Sidesbygning. Vinduerne vare lukkede; vi gik giennem en lang mørk Kælder, hvor der netop var saameget Lys, at jeg kunde opdage Orangetræerne i firantede Træfasser; de havde rundtflippede Toppe, hvilke rigtig nok alle vare grønne. — Jeg havde paa Tungen at spørge: Hvad have disse Træer forbrudt? thi det forekom mig, som om jeg gik giennem en Bastille, eller et fransk Academie, hvor Naturen blev holdt under Optugtelsen. Men i det samme tænkte jeg paa, hvor smukt det om Sommeren saae ud, naar de stode ude i Luften og bare Frugt. Saaledes havde jeg seet dem 1807 og 8. Nu forsonede jeg mig med Indretningen, og tænkte: det er en Slags Vintersøvn; man maa betragte disse Oranger som en Troup Skuespillere, der læse over paa deres Roller, i det Lystspil de skulle agere paa Sommervarmens Fødselsdag.

Dette var nu Versaillesstouren. Nogle Dage derefter tænkte jeg: Du har ingen af Majestæterne truffet paa Lystflottet, du maae engang besøge dem i deres Winterresidens, der ere de ganske bestemt hjemme. — Med disse Tanker steg jeg i en Karm og førte en smuk Dag til St. Denis, da B* gjorde en langt længere Tour med J* og A* i en standsmæssig Vogn. Vi havde aftalt at samles i St. Denis, hvor vi vilde spise, naar vi havde seet de kongelige Begravelser. — De andre reisste allerede om Morgenens Kl. 7, da de vilde betragte en halv Snees Slotte og Indretninger. Jeg sad hjemme og arbejdede paa min Tragoedie til Kl. 1. Saa gik jeg hen i Faubourg St. Denis og indskibede mig, som sagt. Denne Egn er ikke saa smuk, som hin udad til St. Cloud og Versailles. Det blæste ogsaa lidt. Smukke Alleeer havde her været; men dem havde Tydskerne og Engelsmændene taget til Brænde under Krigen. Desuden kunde det ikke hjælpe mig om de ogsaa havde staaet endnu, thi de vare dog ikke udsprungne. Som jeg nu tog ud til Kirkegaardssiden af Paris, hvor Alting tydede paa, hvad der havde været, hævdede lidt efter lidt St. Denis sit ærværdige Spir, og mindte mig om vort gamle Roeskilde.

Jeg erindrede ikke Begravelsesernes Historie, og bildte mig ind at jeg skulde faae en heeldeel at see, ligesom i Roeskilde, eller Westminster. — Med disse Tanker traadte jeg ind ad den gamle gothiske Kirke-dør; men istedet for de Dødes Grave, blev jeg i den store lysegule Steenhvælving ikke andet vacr, end en eneste levende Graver, som stod med Hænder paa, fordi det ikke gik an at gaae med Hat i Kirken. Han gik op og ned, og ventede formentlig paa nogle Kunder; det vil sige levende, som kunde lade sig vise om og give ham Drikkepenge. Jeg spurgte om jeg kunde faae de kongelige Begravelser at see; men han afflog det med megen Vigtighed, og sagde at det ikke lod sig gjøre uden speciel Tilladelse. Dette gjorde mig ondt, og jeg troede allerede at have gjort en forgæves Reise; da han i det samme lettede mit Hjerte med at tilføie, at der heller intet var at see, uden Ludvig den Sextendes og hans Families Kister. — Men min Gud raabte jeg, hvor er da alle Mervingerne, Karlingerne, Valois'erne og Bourbonnerne blevene af? — Her var ingen andre begravede end Mervingerne, svarede han — "Ja ja, sagde jeg, lad os da see dem, de ere de bedste! (NB. jeg meente ikke at Mervingerne havde været de bedste Konger, men at jeg helst vilde see deres Begravelser, fordi de vare de ældste)

Der er ikke meer at see paa dem, sagde Graveren. Det kan jeg tænke, svarede jeg; men deres Grave! — "Finde ikke mere Sted; thi i Revolutionen bleve de tilintetgjorte, og Robespierre lod alle deres Been tage ud, og grave ned henne paa Kirkegaarden der, hvor den Bøtte staaer. — Her aabnede han en Sidedør, til en lille grøn Kirkegaard. Jeg: Ligge de da der endnu? Graveren: Nei, siden har man bragt dem ind i Kirken igien. Jeg: Det vil sige alle Benene sammen; thi det var vel ikke let at finde Chlodvigs ud fra Chilperiks, Meroving's fra Dagoberts, og Clodions fra Pharamunds? Graveren: De kan troe det var en artig Bumske! Jeg: Og om man end, som ved Abderitorne, havde givet dem et Smæk over Benene, saa havde dog vist Enhver glemt. at trække sine egne til sig. Ja jeg gad nok seet saadan en Hiulbør fuld af flere Marhundreders Kongeaske! Den Tanke: Af Jord est du kommen, til Jord skal du blive, vilde ved et saadant Eyn ret blevet indlysende. — Nu fortalte Graveren mig med megen Routine Kirkens Historie. Choret er bygget i det ellefte Marhundrede, med runde uforholdsmæssige Piller. Kirken selv har Ludvig den Hellige opført; og Døren og Indgangen er endnu fra Carl den Stores Tid. Fra Begyndelsen af det niende Mar-

hundrede? Død og Kritte! — Men det vilde kun lidt forslaae. Neden under Choret var den gamle Kirke, et lavt Kapel, bygget af Dagobert i det Syvende. — Herre du milde Gud, bring mig dog derned! — Nu bragte Graveren mig ned i et Kapel, som i flere Aarhundreder har været tildækket med Gruus og Steen, indtil man endelig fandt det igien. En Kirke fra det syvende Aarhundrede er ingen ringe Ting. — Men det er underligt nok! Det morer Phantasien at komme ret langt tilbage i Tiden og bestæftige sig med fremmede Gienstande; det er behageligt at trænge ind i den dunkle Middelalder; men herved møder et Særsyn: Alt som man kommer dybere ind i Middelalderen, nærmer man sig igien den lysere modernere Rommertid; og derved svækkes det Hemmelighedsfulde. Dagoberts lille Kirke saae mere ud, som den fordærvede Smag af den antike Bygningskunst, end som den første selvopfundne Romantiske; og som antik bliver den da igien meget ung. Imidlertid har man ikke mange Mindesmærker fra det syvende Aarhundrede udenfor Italien og Grækenland; og det morede mig at gaae i dette lille lave Kapel, hvorpaa nu den store Kirke stod, og som le bon Roi Dagobert — (der forresten min Siæl var en stor Hallunk) havde ladet bygge. Nogle gamle Ligstene laae hist og her fra det ellevte og tolvte

Harhundrede. De saae ældre ud, og forestilte et Par Konger: Childerik eller Chilperik. Det kom mig virkelig for, som om disse stive hvide Steenbilleder vare L i g, og det morede mig at troe, de l i g n e d e de virkelige Konger. Et Par udridsede Figurer vare fra det siette Harhundrede, og vidnede ogsaa om den fordærvede Constantinopolitanske Smag. — Siden saae jeg en Forsamlingsstue for Geistligheden ved Kirken, som er smuk, og prydet med de bedste Billeder af de nyeste franske Malere.

Da jeg kom ud af Kirken var A* B* og J* endnu ikke komne. Jeg holdt altsaa mit lille Maaltid paa egen Haand, drak min Kaffe, fortalte med megen Gravitet en Franskmand, hvad jeg nylig havde hørt af Graveren; og han fik stor Respekt for min Oldkundskab; formodentlig fordi han selv intet vidste af sit Fædrelands gamle Historie. Han vilde til at snakke om Napoleon; men jeg dreiede af, saa vi ikke kom længer end til Karl den Store. Da jeg havde drukket min Kaffe, førte jeg hjem. — Mine ærede Landsmænd havde, som jeg vel tænkte, taget dem for meget over; saa de havde maattet opsætte St. Denisreisen til en anden Gang.

Den stille Uge i Paris.

Svarer omtrent til Dyrehavstiden hos os. Rigtignok spilles der ikke Comoedie paa de fire store Theatre, hele Ugen igiennem; og ikke paa de Smaa Skærtorsdag og Langfredag; men saa har Lucifer sørget for det paa en langt bedre Maade. — I gamle Dage var der et Capel uden for Byen, for den hellige Jomfru. Til dette Capel gik alle Byens Fornemste, Kongen og Dronningen iberegne-
 nede, i Procession, gjorde fromme Bønner, og gik tilbage igien. Med Tiden syntes man det var vel langt at gaae den Vej; man meente man kunde gierne bede til den hellige Jomfru, fordi man fik det. Endelig forfinede man Ideen saa vidt, at man op-
 fandt: man kunde gierne fiske derud, uden at bede. Og derved blev det. Paa Askeonsdag, Skærtorsdag og Langfredag altsaa, fisker alt hvad der har eller kan leie Hest og Vogn. Toget begyn-
 der i Boulevarden, gaar over Ludvig den Femtendes Plads, giennem de elysæiske Marker ud af Bar-
 rieriet til Bois de Boulogne; hvor mange staae af og spadserer, og derfra drage tilbage igien. Tænk dig nu hele den uhyre Pariser beau monde! Alle de prægtige Equipager rullende Skridt for Skridt, med deilig pyntede Damer, som sidde til Skue. Tænk

dig, paa begge Sider af de to Rader Vogne, myldrende Menneskerækker, som naar det i skient Veir er allerfuldest i Frederiksbergs Allee. Tænk dig inde mellem Vognrækkerne, midt paa Landeveien, utallige Herrer til Hest, frem og tilbage, med deres Ridesnægte. Forestil dig en utrolig Mængde fattige Folk, som leie Stole ud, hvorved dannes et siddende Parterre i tre fire Rader paa hver Side, som fra Kiøbenhavn til Frederiksberg. Kagesælgere, Stokkesælgere, Kunstnere, Harlekinner. — Man kan ikke nægte at det Hele er et elegant og levende Syn. Kun er det reent forheret, at det skeer i den stille Uge! Og Langfredag er den allerbrillanteste og lystigste Dag. I disse Dage kappes Pariserdamerne om at pynte sig, og opfinde skønne Klædedragter. Kunstnere, Malere og Skræddere ere tilstæde som Dommere; og nu bliver valgt hvad man finder smukkest. Dette bliver da den ny Mode, som om kort Tid breder sig ud over Europa. Hvad der bidrager til at gjøre det morsomt, er den yderst løierlige Forskiellighed der hersker. Enhver kan naturligviis føre. Nu kommer der snart en prægtig lakeret Vogn med sminkede Knipplings- og Solhattedamer; derpaa knager en elendig Hyrevogn, med et Knippe Hø under Buxken, fuld af Poisarder med Kapper og Korsklæder; derpaa seiler en engelsk Vogn, med Kudsk, hvis trefantede Hat,

formet som en ligesidet Triangel, sidder ham med
 Spidsen lige over Næsetippen. Saa kommer Hertug-
 inden af Berry med en Hob hielmede Gardere. Saa
 Mamsel Bourgoin, Skuespillerinde i Theatre fran-
 cois, med Sløer paa, af Devotion, for at man ikke
 skal mærke hun bliver gammel nu. — Det maa man
 tilstaae, de franske Damer klæde dem med megen
 Smag. De gaae deiligt paa deres smaae nysselige
 Fødder, med filerede, eller broderede Silkestrøm-
 per, og ligne hert aldeles ikke Paafluglen, paa hvem
 Venene er det svageste Sted. Et hyppigt Antal
 Gens d'armes er der for at holde Orden. Disse
 Folk ere ikke andet end Politibetiente til
 Hest; et Slags Flaggermuns. — Saaledes
 tilbringer man her den stille Uge.

Dog er der ogsaa Gudstieneste. Jeg gik lidt ind i
 Kirken St. Roque i Aften, og der var fuldt Hus.
 Men jeg mærkede ingen synderlig Andagt. En Præst
 stod og hylede paa Prækestolen, skreg og slog i den,
 og var yderst opbragt. Han talde, ikke som en Fader
 eller en Ven til sine Børn og sine Lærlinge; men
 som en Fangesfoged, der skændte paa Canailler og
 Gavthve. Vi vilde gierne allesammen været ud-
 igien; men Dørene vare under Prædiken lukkede i
 Laas, saa man maatte høre ham ud. Det fik slet
 ingen Ende, og jeg var færdig at bande ham ned i

Helvede lige fra Prædikestolen. Jeg havde ikke den mindste Funke religiøs Følelse, ved denne hellige Spæren paa Sti; om de andre havde det, skal jeg lade være usagt. Endelig slap vi ud. — Der har du et Billed af en Pariser Langfredag.

Skiærtorsdag — Potage à la turque.

Jeg gaaer undertiden Krebsgang i mine Breve. Paa stærk cronologisk Orden er der ikke taget Hensyn. Saaledes vil jeg da nu fortælle, hvorledes jeg nær var kommet til at faste Skiærtorsdag, og det af bare Hedenskab. Jeg var nemlig henne i Long champ — saaledes kaldes forhen nævnte Rixretog — saa længe, at jeg ikke kunde komme til Bery i Palais Royal. — B* spiser om Middagen i et Hotel hvor der er sluttet Selskab, og der er jeg undertiden med; men da det mere morer mig at gaae omkring, og ham at fortsætte Bekiendtskabet, saa bliver han endnu der, og var ogsaa her ude at spadserere med nogle Venner af Huset. — Da Klokken var over fem gik jeg hen i en Restauration i Boulevarden, eller Bolværket, (som Christian meget rigtig kalder det) hos Monsieur le Riche. Hos de Rige pleier man at dinere godt; og jeg kan heller ikke klage i det Hele. Men hør nu! Det første mine Dines Direction

falder paa i det store Madkøt, er Potage à la turque. Nu veed du jeg er stærk i at spise Suppe, og troer jeg ikke Holger Danske har været det meer, uagtet den uhyre Tallerken og Sleb, som man en Tidlang glemte efter ham paa Kunstammeret. Alle mulige Supper, (det vil sige Riødsupper) høre altsaa til mit Fag, og er det paa en Maade min Pligt at studere. Jeg havde allerede her gjort adskillige Suppebekiendtskaber, som Potage à la tortue &c. — Potage à la turque? det flang mig saa kraftigt. Jeg var meget hungrig, og ingen Blomst kan i Sommertørken trænge mere til Vand, end jeg trængte til Suppe. Jeg forlanger altsaa Potage à la turque. Garçonnen siger: Bien Monsieur. — Der kommer andre Gæster ind, som forlange Potage à la julienne, aux choux, aux ris, aux vermicelles &c. — De faae deres Supper længe førend jeg min. Endelig kommer Tjeneren ind med en Sølv tallerken, hvorpaa der staaer en i Overkop dannet Portion kogte gule Risengryn, gandske tørre, som en haard Røge. Jeg tænkte: det er til at komme i den stærke Suppe. Man spiser jo ogsaa Ris til Karri, &c. Jeg venter. Intet meer! Endelig bliver jeg utaalmodig og raaber: Eh bien? le potage? — Garçon: le *voilà*, Monsieur. — Jeg: Comment? C'est du Potage ça? Garçon: Oui Monsieur! Jeg: Diab-

le! C'est du Ris cuit, pas autre chose. Garçon: Monsieur ne connaît pas ce plat? Jeg: Non, et je ne ferai jamais sa connoissance. Prenez le! Je le payerai, mais je ne le mange pas. Garçon: Eh bien Monsieur, que desirez vous donc? Jeg: Donnez moi une julienne. Garçon: Bien Monsieur. — Han kom med en Julienne, og henrykt over at see den dampe raabte jeg: Ah c'est une autre affaire: voila une soupe chretienne! — Sligt lærer hvert ugudeligt Skarn, ikke at spise tyrkisk Suppe paa Skærtorsdag; men kan han ikke faae ni Slags Raal, saa spise han i det mindste Potage aux choux, eller à la julienne.

Billedgalleriet.

Endskiøndt F*, som skal have dette med, reiser i Morgen formodentlig, maa jeg dog see at faae nogle Ord sagt om Billedgalleriet; som nu ogsaa er lukket i disse Dage. Uden for Døren staaer en Schweizer, og jeg havde min Ulykke i Førstningen ved at komme ind for ham. Snart var det en Dag, hvor der ikke var aabent; snart skulde man have sit Pas med. Engang da jeg havde Passet med, sagde han: Monsieur le chevalier, ce n'est pas necessaire, mais la galerie n'est pas ouverte au-

jourd'hui. — En anden Gang da jeg holdt Passet i Haanden, vilde han læse det. — Jeg tænkte ligesom Harlekin hos Holberg: Den Pluk man frugter paa Marken er behageligst ic. og gik endelig ubehindret ind i Kunstens Underverden, uden at Cerberus længer forhindrede mig.

Opgangen til Galleriet fra Musæet er meget smuk. Det første vigtige Maleri man træffer i en af Forsalene er Brylluppet i Canaan af Paul Veronese. Et Billed saa stort som Bæggen i en stor Sal. Hvad der udmærker det foruden sin gode Colorit og det muntre Levende det har, er den Mængde virkelige Portrætter det indeholder. Der sidder Soliman den Anden hos en Dronning af England; Hertug Alfons sidder i Forgrunden, og en bekiendt Hofnar med Biælder i Ørerne staaer bag ham. Der er vist over et halvhundrede fortræffelige Portrætter i Legemstørrelse, af berømte Mennesker. Paul staaer selv foran som Musikant og spiller Bas. Han har ikke smigret sig, thi han seer ud som Een der har stærk Snue. Christus sidder i Midten, og det Stivtidsalike i hans Ansigt vidner om, at det intet Portræt er. — I denne Sal hænger endeel Stykker af Le Brun, der ere ligesaa store som Paul Veroneses, men ikke nær af saa stort Værd. Denne gode Le Brun, som de Franske holde for een af deres bedste

Malere, staaer i mine Dine under adskillige af deres andre. Han har ikke sit Navn for intet, thi Hovedtrønen i hans Colorit er brunn. Han maler gierne Liig, Opstandelser fra det Døde, Halte og Kroblinge. Dog vil jeg tilstaae at eet og andet historisk Billed af ham har Værdi, naar man ikke sammenligner det med store Mestres. — Strax i den lange Sal, opdager man to gode franske Malere til begge Sider: Le Sueur, og Bernet. — Le Sueur er egentlig en melankolskcatolsk Romanmaler. Han maa ikke sammenlignes med de store Italiener, han har ikke nær de gamle Tydskers Kraft, Dybde og Grundighed; men han er dog interessant; og jeg har samme Følelse, naar jeg seer den lange Række af hans hellige Brunos Historie, som naar jeg læser Sigwart en Klosterroman: Et fromt, sygeligt Sind, med Troskab og Naturlighed, udmærket for sin Tid. Den hellige Brunos Historie har han malet for et Kloster, og denne Cyclus bestaaer af to og tyve Billeder, der hænge ved Siden af hverandre. Alle i halv naturlig Størrelse, runde foroven, som Altærtavler, med smukke Rammer. Her døer Doctor Raymond og ængstes af Satán, fordi han har forblindet Verden med hyklet Dyd. St. Bruno er nærværende derved. — Siden fordømmes Raymond og reiser sig forfærdet paa Liigbaaren. — St.

Bruno prædiker Theologie paa Høiskolen i Rheims. Han overtaler sine Disciple til at forlade Verden og at gaae som Eremitter i Skoven. — Han og hans Disciple give al deres Formue til de Fattige. — Lader bygge et Kloster i Skoven. — Stifter Chartreuserordenen, som confirmeres af Paven. — Der kommer en Mand med et Brev til ham i Skoven fra Paven hans Discipel. — Han afslaaer hos Paven at blive Erkebisp. Roger Greve af Sicilien finder ham i Calabrien, hvor han er draget i Orken, for at stifte et nyt Kloster, og hvor han ligger og beder i et afsidets Klat. Endelig kommer Brunos Død: han er udstrakt paa en haard Løibænk efter sin Ordens Strænghed. — Man kunde gierne, som sagt, skrive en Roman efter disse Billeder, og det Hele har, uagtet Coloriten er noget mat, en vis stille dybsindig Naturlighed, som rører, behager, og vækker Eftertanken. Forresten indeholder den bestandige Gientagelse af Munke med hypocondre Ansigter og hvide Hættekapper noget Gensformigt.

Har man ikke længer Lyst, med Bruno og le Sueur til at slaac sig fra Verden, men vil til Verden igien, til Stæder, Handel, Menneskevrimmel: saa behager man blot at træde lige over for paa den anden Side i Salen. Der hænger ligesaamange Bernetske Prospecter af de største franske Stæder.

Disse ere malede med sieldent Liv og Natur; den eneste Mangel de have, ligger ikke i Kunsten, men i Tingen selv nemlig: det Strimmelagtige og det Eensformige. Imidlertid har jeg ofte moret mig med paa en saa magelig Maade at see Toulons, Marseille, Bagnone, Bordeaux, Rochelle &c. med deres Havne og Skibe, og med utallige Matroser og store Fragtballer i Forgrunden; og pyntede Damer med Poscher og Sæt fra 1750 og 60. — Hvor Bernet er sin egen Herre er han mere poetisk. Et Par skønne Maanestjensstykker hænger der af ham; især eet hvor Maanens Lys og et luende Baal i Forgrunden stikke skönt af til hinanden. Men Claude Lorrains var dog hans Mester; og det er forunderligt at see, hvorledes denne Mand har forstaaet at fange de nedgaaende eller opstigende Solstraaler, og at male Solskinnets Virkninger paa grønligt bølgende Vand, Huse, og skønne romerske Ruiner.

Herfra kommer man til Nicolas Poussin, der uden Modsigelse var en stor Maler, Frankrig har Være af, men som ogsaa dannede sig aldeles i Italien. — Det vilde blive for vidtløftigt at opregne alle hans skønne historiske Stykker og herlige Landskaber. Især er han yndig, hvor han forbinder disse Egenskaber; og det gør han ofte. Saaledes

mindeſ jeg et Billed, der foreſtiller den lille Moſes funden af Pharaos Datter i Nilen; det er ganſke ypperligt. For det meſte maler han bibeliſke Gienſtandene: Abraham ſender ſin Svend ud efter en Huſtru til Iſaak. — Iſraelitterne finde Manna i Orſen, og ſtride i Hungersnøden derom. Et udtryksfuldt Billed! Nogle have fundet meget, andre intet; ogſaa her er Lykke og Miſforhold af Formuen allerede; unge Menneſker bringe deres Forraad til gamle Forældre o. ſ. v. Paa et andet Billed træffes Philifterne af Peſten. — Salomons Dom. — Ogſaa mange chriſtelige Stykker har Pouſſin malet. Sielden ere diſſe Billeder i naturlig Størrelſe, men i mindre Format, og det finder jeg ogſaa i det Hele at være bedſt. Der hører ſtor Kraft, til at male ſtore Stykker. Jo mindre Kraft en Kunſtner har, jo meer kan han ſkiule ſig under det Nydelige, (hviſ han notabene kan male) men jo mere viſer Armoden ſig, ſom den udſtrækkes i Alenmaal. Dette ſkulde mange af vore nyere Herrer betænke. Pouſſin manglede langt fra ikke Genie; men har dog følt, at han bedre kunde male Knæſtykker, og har for det meſte holdt ſig dertil. En Beſkedenhed af en ſtor Mand, ſom kunde være meget belærende. Fra Pouſſin kommer man til Rubens. Rubens maatte male ſtort, dertil drev hans ubændige Natur og hans rige Indbildnings-

Kraft. Naagtet Rubens ikke har Poussins Smag og ædle Former, seer man dog strax at han er mere født Maler. Hvor han ret har gjort sig Umage er han herlig. I saadanne Stykker hæve hans nederlandske Qvinder sig til idealfø Skønhed. Men ofte bliver de rigtignok sande Masseballer. Et overordentligt Liv er der i hans Colorit, skøndt det i en overagtige og Udviskede er en Maneer, han altfor meget har. Seer man derfor imellem en gul og sortplettet Tiger eller Leopord i hans Compositioner, saa har det ordentlig noget Bederqvægende oven paa alt det Røde. Ogsaa den Ulykkelige Allegoriseret, som paa hans Tid var Mode, og ikke duc i Malerkunsten, har skadet ham. Her'er mange allegoriske Historier med Maria af Medicis, Henrik den Fierdes Hustru. Denne hæsle Dame, i en stiv smagløs Dragt, stikker selsomt af til alle de Dreader Tritoner og vingede Mercuriusser hun bringes i Selskab med; og dog ere disse Ideer fulde af Liv og Fantasi. Henrik den Fierdes udtryksfulde Ansigt finder man ogsaa hyppigt deri. Men jeg forestiller mig ret, at den stakkels Rubens, naar han skulde til at male Marie af Medicis om igien, har sagt, ligesom Maleren i Goethes Digt: "Ich will es nicht, ich kann es nicht, das hässliche verwünschte Gesicht." Imidlertid maatte han dog bide i det

sure Tæble. Mange andre skønne mindre Billeder finder man ogsaa her af ham.

Hans store Tavler ere nedenunder yndigt garnerede med Smaastykker af den nederlandske Skole. — Da ønskede jeg ret at have Lotte og Johannes med, for at vise dem de smukke Billeder af Ostade, Tenniers, Gerhard Dov, Snyders &c. — Jeg veed ikke hvad det er; — (de idealiske Siæle ville maaskee sige, det er noget Trivielt hos mig) men jeg anseer virkelig dette Trivielle som een af mine bedste Egenskaber, at jeg i et Malerie kan more mig ligesaa meget ved at see et Par Bønderkarle spille Kort i en ussel Stue, ved et Bord, og drikke Øl, som ved de meest høitidelige Gienstande. Ja, er den høitidelige Gienstand ikke ganske fortræffelig udført, kieder den mig til Døden. Det ærgret mig, at see Krysteri skule sig under fornemme Former; derimod morer det mig, at see Geniet skælmisk lege Skul i en Bøndestue. Der hører stort Naturel til ret at opfatte enhver af Livets Gienstande. De fleste Folk som foragte sligt ere Kyllingehoveder, som ikke see og forstaae, hvad der vises dem; og i Grunden foragte de altsaa intet andet end deres egen Blindhed. — Du skulde see et Billed af Tenniers, hvor Huusfaderen sidder og spiller Kort, medens Hølskarlen blot morer sig med at staae bag Stolen og see paa det.

Den Tillid til sin Husbonds floge Spil, og den Anelse han har om at de andre vist ville tabe, er mesterlig udtrykt. Han har lagt sine Arme over Stolen, som han støtter sig til; men man mærker tydeligt, at saasnart Husbondens Dine faldt hen paa ham, trak han dem tilbage. — Lystige Folkefester. — Sædelig stille flamske Damer i Sort, der lære at spille paa Guitarre. — Brogede Køer, der staae paa Engen i Aftenrøden, paa en Bakke, saa at der intet er bag dem uden blaa Luft. — Hunde, Hare og Duer. — Blomster med Fluer og Dugdraaber, &c. &c.

Af den italienske Skole er der ikke meget af det bedste nu. Hver har taget Sit eget igjen, som ret var. Raphaels hellige Familie, kiender du af vor Eckersbergers fortræffelige Copie. Endnu er her af Raphael den hellige Georg som dræber Dragen med et Spyd: Den meest poetiske Modsatning af ærlig sund Kraft, og lurende lumst Ondskab. Alads din og Hinbad. Raphaels Gartnerinde er ogsaa her; et sødt Billed fra hans første Tid: Maria sidder med Jesus og Johannes i en lysgrøn Have, med tynde smalstammede Træer. Et større Billed med Maria, Børnene og den hellige Elisabeth af Morillo, den største spanske Maler, fortiener for sin romantiske Sølvtone, at sættes ved Siden af det Allerbedste. — Peruginos fromme, stærkgrønne

dunkelrøde Symtribilleder hænge over Raphaels. Frands den første sidder stor og fin vellystig, af Titian, som han levede. Og Lionardo da Vinci har med sædelig tro flittig Mesterpensel meget ærbart afmalet Frands den Førstes skælmiske Maitresser.

Jeg føler hvor lidet det er jeg siger dig om alle disse Ting; men det maa være nok. Det er jo heller ikke min Hensigt at skrive en Kunstkritik. Der er skrevet nok af dem. Jeg har kun med disse Penselsrøg forsøgt paa Phantasieens Vinger at gjøre en lille Promenade med dig her i Billedgalleriet

Uagtet mit Arbejde har jeg altid Tid nok til at see mig om med B* og bemærke hvad vi finde tienligt. Flere Familiebekiændtskaber end Fru Staels har jeg her ikke gjort. Hun har været meget syg, men begynder dog at komme sig igjen. At blive ret bekiendt i en elskværdig Familie er altid en Lykke, og altid vanskeligt. Det vilde være en let Sag at faae Udgang til endeel Assembler; men det morer mig ikke at møde i Skoe og Strømper, for et par Timers Tid, i en Stimmel af Mennesker i et lille Værelse, snart at snakke to Ord med Een, snart med en Anden, medens der præsenteres Thee. Her er altfor mange magelige Fornøielser i Paris til at

man skulde søge umagelige Riedsommeligheder. B* har gjort Bekendtskaber, og for ham finder jeg det nyttigt, som en ung Mand der søger Verden for at danne sig.

Vor Tiener' Christian har havt et Par Anstød af Koldfeber; men er kommen sig igien, ved at rende som han var besat giennem Boulevarderne. Det var godt han ikke blev greben som en mistænkelig Person; thi da han ikke kan tale videre fransk end: "Donnez moi *un sangdæl* (chandelle) !, etc.; saa vilde han ikke været istand til at gjøre Rede for sig, hvis man havde grebet ham. Vi gave ham de første Dage en Doctor, som lod ham drikke et halvt Anker lunket Vand, med Citronskrællinger; men da han siden saa bønlig anraabte mig om at maatte være fri, tillod jeg det, paa de Vilkaar at han skulde være frisk om to Dage. Derpaa gav han mig sit Resord, og har ogsaa holdt det, som en skikkelig Karl. Feberen forlod ham, og han døde dog ikke. Forresten behandles han her i Huset af Folkene som en Døvstum, ved det han hverken kan forstaae eller tale. Men han forstaaer sig prægtig paa Gebærder, og her kommer det medfødte theatraiske Talent Husets Folk vel tilpas.

Siden vi tale om G e b æ r d e r, saa skammer jeg mig, paa Sprogets Begne, ved at vi intet dansk Ord

have paa en saa vinesfaldende Ting. Thi Miner er heller ikke Dansk; Ansigtsbevægelser er for langt i Ordet, og for kort i Begrebet. Det gaaer os saaledes med flere vigtige Udtryk, og man kunde gierne skrive en heel Fortælling, hvori man ikke brugte andet, end fremmede Ord, der havde vundet dansk Borgerret. Som f. Ex. her er Begyndelsen til en Idyl.

”Generalen sad paa sin Geburtsdag i sin Slaaprof, og drak en Spølskom Kaffe. Gartneren kom ind fra Mistbænken og bragte ham en Bouquet Vergißmich. Udenfor raabte Gefreiteren: Skulder; da Skildvagtens gif forbi med Geværerne. Hans Excellences Gemyt var meget rørt da Rokken og Conditoren komme ind og spurgte, hvad Gemyts og hvilken Desert han befalede til Frokost? Da han havde drukket Liqueur (Aqua vit drak han aldrig) besluttede han at gaae i Helliggiesteskirke; men det var omsonst; hans Podagra forhindrede det. I sin Lænestol sad han just ganske benaut, og eftertænkte sin Anciennet, da hans Søn aide de camp'en med lystige Gebærder traadte ind i Gemakket, fulgt af hans Gemalinde og den lille Radet, der endnu ikke anede Vigtigheden af den Fests, som feiredes, .. ic.

At ville gjøre nye danske Ord til Alting, hvad vi have lært af andre Nationer vilde være smagløst. Intet Sprog eksisterer, uden at have laant noget af et andet; men der er Maade med Alt; og Ord som Gemys, Gemyt, omsonst, Bouquet, Gevær, Gemak, &c. burde man dog aldrig bruge.

Balletten.

Siden Talen var om at gjøre sig tydelig ved Gestus, troer jeg ikke bedre at kunne vende tilbage til vort egentlige Thema igien, end ved at fortælle noget om de franske Balletter. Disse nærme sig ikke nær saameget det egentlige Mimespil, som vor Galeotti's Compositioner, men ere langt mere forbundne med Dans. Hvor en Galeotti lever og virker, der maa naturligviis hans Genie have Indflydelse paa Smagen. Galeotti var egentlig en Digter. Sammensætningen af hans Fabler, der, uagtet tagne af andre Stykker, vare aldeles omarbeidede, kunde tiene til Planer for meget gode Skuespil. I de enkelte Scener, i Fremstillingen af de menneskelige Lidenstaber viste Galeotti sig atter som Digter og Skuespiller. Hvo glædes ikke over den Vel et stort Talent brød sig, for at gjøre sig forstaaelig, for at meddele os sine Tanker, og

leller og Forestillinger? Saaadn betragtede ville Ga-
 leottis bedste Balletter: Lagertha, Rolf Blaaskæg
 og Romeo og Julie, forbunden med vor Schalls
 udtryksfulde og følelsesfulde Musik, stedsse være
 en Nationalkat, saalænge Erindring bevarer dem.
 Lægget man nu til at det var en Olding, som i en
 høi Alder med Ungdomskraft lærte Ungdommen at
 føle, blusse, græde, lee, elske, bevæge sig med Lethed,
 Styrke og Ynde; — saa er det et dobbelt Særsyn.
 Men, Galeotti ufortalt, mener jeg dog, at Bal-
 lettens egentlige Natur er mere at nærme sig Dand-
 sen end Skuespillet. Hver Kunst har sit Særeg-
 ne, hvori den skal opnaae sin Fuldkommenhed; den
 kan umulig hæve sig over sig selv, umulig borge
 sine Fortrin af en anden Kunst. I Lidenkabens
 Udtryk, i Charakterernes Udvikling kan ikke Ballet-
 ten maale sig med et godt Skuespil; thi det vigtig-
 ste, Ordet, mangler. Balletten er den udvortes
 Bevægelses Kunst. At fremstille Mennesket i alle
 Bevægelsens skønne Former er dens Hovedsag. Her
 kommer altsaa Dands, Grupper, yndige Forvir-
 tinger, der opløse sig i Harmonie o. s. v. i Betragt-
 ning. Ligesom Syngespillet med Kunst behandler
 Menneskets Stemme, som Udtryk for hans Følel-
 ser og Lidenkaber, saa behandler Balletten hans Le-
 gemsbevægelser. Pantomimen forestiller en Hand-

ling seet i saa lang Graastand, at man ikke længer kan høre Ordene, men blot ved Bevægelserne tydeliggjøre sig den. Da der nu kun er meget faae Sindsstemninger der tillade denne udvortes Bevægelse, hvis den ikke, for Tydelighedens Skyld, uskønt skal overdrives, saa see vi, at Pantomimens Kreds er meget indskrænket. Tanker kan den egentlig slet ikke udtrykke; stille dybe Følelser heller ikke. Vor Galeotti handlede derfor meget viselig i at bearbejde Stoffer, der allerede ved Poesien vare blevne bekjendte, saa at Erindringen om Digtets Tanker i Ord, kunde understøtte det ministe Foredrag. Vil derimod Pantomimen staae og dandse paa sine egne Been, saa maa den holde sig i sin Sphære. Af det Tragiske er der kun enkelte pathetiske og erotiske Gienstande skikket for den; derimod er Dands et Udtryk af ungdommelig Munterhed og Liv; og vi see da tydeligt, at ungdommeligt Spøg, i yndig Bevægelse er dens Hovedsag. Dette føle de Franske, som fødte Dandsere, og uden at lægge synderlig Vind paa Balletcomposition, søge de derimod at naae Maalet, ved det rigtigste Valg af Stoffet, og ved den fuldkomneste Fremstilling.

Jeg har seet to Balletter af dette Slags, ganske fortræffelige: Zephyr og Flora, og Carnavalet i Venedig. Dersom Zephyr kunde blive menneskelig

legemliggiort, saa skedte det her, ved de letteste yndigste Grævninger og Vendinger. Den blomstrede Flora dandsede i huld Gratie med sin Elsker: Det var som Vaarlusten i en Rose. — Carnavalet er et morsomt Virvar af de forskjelligste Masker. Italiensk Phantasie og Munterhed forbunden med fransk Lethed og Gratie. Alting understøttede disse Forestillinger: Klædedragter og Dekorationer vare fuldkommen skønne; Vandet rislede, Baadene seilede, Træerne skyggede, Blomsterne prydede, som i den skønne Natur. En forbedret Mechanik har ogsaa bidraget meget til den almindelige Forskønnelse: Zephyr svæver giennem Luften i Staaltraade, som man selv giennem en Riffert ikke kan see; mellem sine Fingre har han et Uhrværk, der trækkes op før han kommer paa Scenen, og hvilket bevæger ham Fingrerne paa Ryggen med en svagt susende Lyd, medens han svæver over Skuepladsen.

Hvilken Mængde smukke velskabte unge Mennesker af begge Køn! Den Ene fortrænger den anden. Alt skeer uden Prætension, og det Vanskeligste med en saa skidesløs Lethed at man troer, man kunde gjøre det selv. Saaledes bør al Kunst være: hvor der spores Vanskelighed, der er Anstrængelse; Anstrængelse forudsætter Nøie, ja vel endog saa Smerte, og Følgen heraf bliver, at man faaer

Medynk med den Lidende, eller Kingeagt for den Svage, istedet for at frydes med den Blomstrende og beundre den Stærke.

Spørg mig ikke om disse Fantomers Navne! Tale og Ord synes mig have intet med dem at gjøre, og et Navn er et Ord. Jeg betragter dem, som Blomster i Binden: de linæiske Benævnelser ere mig af liden Vigtighed. Det morer mig ligesom at opdage dem selv hvergang for første Gang. Men vil du endelig have et Navn, saa kan jeg tiene dig med at Mademoiselle Vigottini er een af de foruemste Dandserinder.

Den store Oper.

Om denne, der er i samme Bygning som Dandsen, maa du ikke spørge mig for meget. Den bestaaer for det meeste af disse seriøse Statsactioner, som ogsaa kiede paa italiensk, her er det paa en anden Maade. Den italienske Opera seria er flauere; der bliver slaaet langt flere Triller og Kullader i den; og da man nu ingen Diskantister har meer, saa bruger man i manglende Fald Fruentimmer med Altstemmer til at agere Helte. I Paris er kun en fransk Opera seria. Saavidt jeg kan mærke, have de taget Gluck til Mønster; og det var vist

meget godt, hvis de altid havde Componister som Gluck, Salieri o. fl. De bestræbe sig for at fremstille det Pathetiske, det langsom Hvitidelige i antike Situationer, med Purpurkaaber, Diademer, Hjelme, Triumfvogne &c. Allerede Gluck var uagtet sin dybe Følelse, sin melodiske Skaberkraft noget monoton. Naar nu Følelsen og Melodierne mangle, seer du let at blot det Grandiosmonotone bliver tilbage. Dette frembringer en forunderlig med Erbdighed blandet Riedsommelighed, der ofte med morsevise Binger bedækker Sielen, og lulser den i en Dvale hvoraaf den nu og da sprætter op med Forstrækkelse, formedelst den syngende Helts uhyre Skraal. Man kan ret sige med Ewald at "der høres Braal, som brød den tykke Sky..." Med alt det er der dog et Par gode stærke Stemmer. Orchesteret er stort og velbesat; efter en Oper følger altid en Ballet; om Søndagen er dette største Skuespilhuus i Paris fuldt af Mennesker; og alt dette tilsammentaget gjør det Hele til en liflig Søndagastentidsfordriv. Have vi sovet i Operaen formedelst det altfor Udtrukne, saa vide vi at Dansens Bevægelighed atter vil bringe til at vaage. Det værste er, at man ved ofte at gaae i Operaen faaer en Slags Aversion for gyldne Hjelme, Purpurkaaber, hvide Klædebond o, s. v., fordi Ideeassor-

ciationen om Riedsommelighed forbinder sig dermed. Iphigenie i Aulis af Gluck har jeg med Fornæielse hørt her. Hvilken Musik! Det er som om Æschylos havde forbunden sig med Ossian, sliq Blanding er der af græsk Veltalenhed og dyb nordisk Følelse.

Tragoedien Germanicus.

De have i disse Dage her spillet dette ny Stykke. Nogle vilde af politiske Grunde udpibe det, andre af personligt Venfskab for Forfatteren have stærkt bifaldet det, første Aften. Nu er Stykket forbudt at opføres meer; thi der var stort Spektakfel i Parterret. Visterne sloge Grafterne med Stokke i Hovedet; nu er det forbudt at have Stok med i Parterret. Jeg vilde ogsaa været derind, men kunde ingen Billet faae. Næste Aften blev der intet af Opførelsen. Spadseregangen i Tuileriehaugen var om Formiddagen fuld af begge Partiers unge Mandfskab. Garderofficererne, som vilde pibe, havde hvide Baand i Knaphullet den Dag; de Andre gif med sorte Bind om Halsen. Uvisfskriverne havde ganske forskjellige Meninger. Nogle nedreve Stykket som det elendigste Tøi; andre roste det meget. Jeg har ikke læst det, thi jeg veed forud at det er en

Copie 'efter de gamle Originaler, hvilke jeg dog heller læser, naar jeg imellem vil læse en fransk Tragoedie.

Den Tone der hersker her i Litteraturen 'er afskyelig. Persiflage maa træde istedetfor Grunde; personlige Forhold bestemmer Overbevisningen; alt Nyt og Dristigt bliver overfaldet med Spot. Dog have disse Journalister Snedighed nok til at dække deres Fiendtlighed og Despotisme med et vist Maadehold i Udtrykkene. De føle selv at Grovhed vilde være en Dumhed, hvormed de kun skadede dem selv; derfor affekttere de en vis, om jeg saa maa sige det, skadelig Høflighed. — I Norden og Germanien, hvor Naturen har større Hang til Enfold og Oprigtighed, udarter slige Efterligninger i Intriguen strax til en latterlig Plumphed, som paa Djeblikket viser hvilke Aandens Børn Ordsererne ere. De have ligesom Klapperlangen en Rangle i HALEN, saa at man langt fra kan høre dem, og vogte sig for dem. I Syden snige de sig derimod med Attributtet af en malet Brille (der skal betyde Skarpsind), lige ind paa Livet af Folk, som Brillelangen.

Forresten begynde dog den gamle Smags Apostler at mærke det gaaer til agters med deres Sag. Paa en asmægtig Maade søge de at afbevise hvad andre Nationer forekaste dem, at de ingen store

Skribenter og udmærkede Talenter have meer af Betydning; og dette bliver dem saameget vanskeligere, da de ikke kunne finde dem i at regne Fru von Stael Holstein med til den nærværende franske Litteratur; formodentlig fordi hun netop er dens største Genie.

Opera Comique

Førstegang jeg var i Paris 1807 og 8 stod dette Theater i fuld Flor. Det har tabt meget, især Elivou, en Skuespiller der forbandt Stemme, Talent og Udvortes i høi Grad. Gode unge Sangerinder mangle ogsaa; og hertil kommer at en Herr Huet styrer det Hele, og bilder sig ind han er en Elivou fordi han er velvoren ligesom hin, og har Routine, men er afsektet og har en Gane stemme. Martin er der endnu, men Theatret staaer dog tomt og øde, næsten hver Aften.

Efter dette Skuespils Natur skulde det og Theatre françois være Hovedtheaterne i Paris, og det har det ogsaa været. Alt hvad der hedder Syngespil hører hertil; altsaa udfordrer det baade gode Sangere og Skuespillere. Hvor meget Fortræffeligt har ikke det franske Syngespil frembragt? af en Monsigny og Gretry før; siden af en Dalayrac, Mehul, Cherubini, o. fl. Nicolo Isoard de Malta har paa den senere Tid heldig udmærket sig. Hvilke

fortræffelige Syngespil ere ikke Deserteuren og Felix, Zemire og Azor, de Gierrige, Richard Løvehierde, Slottet Montenero, Azemia, Joseph, de to Dage, Cendrillon o. s. v.?

Fra dette Theater er egentlig den Opfindelse gaaet ud, som vi kalde Syngespil. Fra Italien udgik Opera seria og buffa. Af disse ere kun Buffaen det Skønne. Her forbinder sig italienske Syngestemmer med italiensk Munterhed. Opera seria er derimod i det hele taget noget affektert Løi. Italienernes alvorlige Musik er Kirkemusik. Her taler Gælden i Orgeltoner, liig dantiske Terciner. Saaledes synger en Leonardo Leo, en Palestrina en Pergolese. Opera seria er ikke andet end en Haupt und Statsaction, hvori Virtuoserne vise sig i Purpur og kostelige Linflæder. En Bravourarie er i Grunden en maadelig Opfindelse; den er egentlig ikke andet end en Solfeggie med Accompagnement. Den udtrykker sielden Charakter, men giver kun Stemmen Anledning til at lade sig høre i sin Omfang. Dette kan ogsaa skee paa en med Stykket sammenhængende Maade, og altsaa er Bravourarien en Uting, især i det alvorlige Skuespil. I et burlesk Stykke regner man det ikke saa nøie; der kan man gierne afbryde Handlingen, for at høre en smuk Stemme. I Buffaen viser sig det italienske Genie for det Lystige.

Og, det maa nu kaldes overdrevet eller ei, naar det er virkelig Lystighed, maa det mere. Og virkelig Lystighed er jo desuden naturlig, siden den er virkelig; thi overdrevent falde vi kun hvad der er udenfor Virkelighedens Grændser. Den er unordisk; men vi kunne ligesaa lidt sige, den er unaturlig, fordi den er stærkere end vor, som vi kunne klage over at Biindruer ikke ere Nibbs, fordi de ere større og sødere. — Og hvo vilde vel forkaste Druerne, fordi man selv havde Nibbs?

De Franske faldt paa det heldige Indfald at tage Recitativene bort, hvilke (uagtet et Recitativ i og for sig har noget Skønt) dog et heelt Stykke igiennem trætte. I det Sted satte de Skuespilkunst; og da de hverken havde eller elskede Overgivenhed, dette Skum af Livets fulde Bæger, saa søgte de i det Sted med smukke Fabler og Charakterer at raade Bod paa, saavel hvad de selv manglede, som hvad de savnede.

Saaledes opstod et Skuespil, som vi egentlig kunne kalde det franske Nationalskuespil, for saavidt at det intet Mønster havde, og grundede sig paa naturlig Smag, og ikke paa spidsfindige Demonstrationer. Der er intet Spørgsmaal om, at det udmærkede sig langt meer fra Musikken end Poesiens Side. Ligesom Gluck forædlede den alvorlige

Oper, saa have det franske Syngespils Componister — jeg vil ikke sige forædlet Bussaen, (thi den er et andet Genre) men de have kappedes med en Cimarosa, en Paisiello, om at vise, hvad man kunde virke paa en anden Wei. — Men skøndt nu Musikken er Hovedsagen, maa vi ikke glemme, at de poetiske Stoffer have givet Anledningen dertil; og at de nydelige franske Syngestykker ere det Eneste hvad man her kan opvise i det romantiske Fag. Derfor har dette Fag ogsaa maattet lide meget af La Harpe og andre Herrer af gammel Suurdeig. Allerede tidlig digtedes til dette Theater nydelige comiske Idyller f. Ex. Bødkeren, Grovsmedden, Kongen og Forpagteren, Henrik den fjerdes Jagt o. s. v. Dets bedste Forfatter var uden tvivl S e d a i n e. En Mand, som ganske ulærd, og i Begyndelsen Steenhuggerlig Socrates, dannede sig paa egen Haand, som han. Han skrev ikke altid fuldkommen korrekt Fransk, gjorde selv undertiden grammatikalske Feil, og syndede mod Logica. Derimod kunde han opfinde en halv Snees yndige, rørende, hiertegribende Skuespil, og frydre disse med naiv Følelse og naturligt Lune. Men det gjør ham i La Harpes Dine langt fra ikke værdig til at optages som Medlem af det franske Academie, i hvilket der dog formodentlig har været flere, der ikke vare værd at opløse Sedaines Skos-

vinge. At hans Stykker mere vare Skizzer, end Bærker, er vist. Heraf kommer at han ikke præparerede sine Situationer, og at der er meget at sige mod Motiverne. Men Hovedsituationerne ere for det meste meget gode: i Diserteuren, i Richard Lovchierte, i Dronningen af Golconda &c. Et Syngespil, maa heller ikke fra Poesiens Side være ganske udført; ellers bliver der intet tilbage for Komponisten. Under Opførelsen af slige Syngespil saae man at Naturen seirede over en forskruet Smag. Man fandt sig i at undvære Stedets Enhed, i at taale Blanding af det Comiske med det Rørende, i at see eventyrelige Optrin o. s. v.

Mens jeg er her, har man opmalet og forgyldt dette Theater for at lokke Folk hid. Men der vil mere til. Imidlertid gives her dog adskillige Stykker smukt endnu, som Joconde; en liflig Musik, i et temmelig handlingstomt Plaisanteri stykke. Martin spiller Joconde med megen Lethed, Skalkagtighed og Verdenskiendskab. Cendrillon, af samme Componist som Joconde, staaer baade fra Sujettets og Musikkens Side høiere. Jeg frygter for at den hiertelige Følelse som fordum yttrede sig i dette Theaters Compositioner, bliver fortrængt af koldt Plaisanterie. Som en ægte Modsatning til sligt staaer Rousseaus le Devin de village, compos

neret af ham selv; et ægte Produkt af Genfold og
Følelse. Gid Rousseau var gaaet frem paa den Wei.
Hans letbevægelige sværmende Siæl var maaskee
mere musikalsk end poetisk. *Le Sage* er en prægtig
Skuespiller her, til at spille dum latterlig Storagtig-
hed, og han udmærker sig især i et Stykke kaldet
Mons. des Chalimeaux; hvor en Landjunker kom-
mer til Byen, og tager en Hertugs Hotel for et
Værtshuus. Julien, som spiller Vandsælgeren i
de to Dage er ogsaa god; (singe kan hverken han
eller *Le Sage*) men han bliver gammel nu. *Cher-
nard* er en god Bassist og Skuespiller i ædle Fædre
og kraftige Roller. *Paul*, en smuk Fyr, med en
behagelig Stemme, spiller Elsker med et vist gods-
kærtigt Coqvetterie.

Forleden skulde Martin spille, men kom ikke.
Parterret holdt et græffeligt Huus, da det saae Dou-
blanten, thi Martin stod anmeldt paa Plakaten.
Doublanten traadte frem og gjorde (ikke saa meget
med fornærmet Ansigt, som med sønderknuset Hjerte)
en Undskyldning, der ikke blev befunden tilfredsstil-
lende. Teppet maatte ned; der maatte Bud efter den
upasselige Martin, som endelig kom, saa bleg som
et Lig (han var ikke sminket) og beviste sin megen
Hæshed. Nu gav man sig tilfreds. — Parterret
her morer sig meget ved saaledes imellem at spille

en lille Rolle med. Det er dog saa kiedeligt altid at see paa de andre; man maa ogsaa undertiden gjøre sin Myndighed gjeldende.

Den italienske Oper

staaer ligesaa tom som Opera comique; deels fordi Mad. Catalani er borte, deels fordi Franskmændene ikke nyde det Fremmede. Jeg har været her tit, da det er det Sted hvor man synger bedst i Paris. Mad. Barilli en god Sangerinde, som jeg hørte sidst jeg var her, er ikke mere. Hendes Mand lever endnu, og er en ret god Skuespiller. Han har aflagt endeel af de italienske Lazzi og danset sig paa fransk. Han blander ogsaa undertiden franske Ord ind med i de italienske Recitativer. Spøg vover han ikke ret meer at gjøre, men spiller med en vis kleinmodig Sædelighed, og skotter imellem ud i Parterret, som for at bede om Forladelse, naar han gjør lidt Løjer endnu. Til Giengjæld applauderer man ham. Grazzia er en god Sanger. Mad. Bartolozzi Vestris en nydelig Skuespillerinde, men uden Stemme. Man spiller herlige Sager her. Cimarosas og Mozarts Musik gives ofte. Jeg har et Par Gange hørt den prægtige Così fan tutte, og beklaget at Sujettet er saa reent slet; thi det beroer

paa en Forklædning af to Elskere, for at deres Rivaler ikke skal kiende dem. Dette bevirkes ved et lille Hipskiæg, som de sætte paa deres Hager. Deres som de ikke skulde synge, kunde de ligesaa gierne komme ind igien, hver med en hvid Pind i Munden.

Smaatheatrene.

Vil man finde fuldt Huus hver Aften, maa man i Smaatheatrene. Vaudevillen stod en tidlang forladt, men nu siden Forstanderne have havt det Indfald at optage Digteren Desaugier med i Directionen, gaaer det bedre. Han har med Held skrevet flere Smaastykker: Encore un Pourseaunac er en munter Farce; hvori man træffer Noget af det forrige varmere Lune, der paa de senere Tider er fortrængt af blot vittigt Plaisanterie. Mad. Hervay er en fortræffelig Skuespillerinde i Dameroller; og jeg saa forleden en ung Skuespiller give en Rolle saa godt, at det aldeles mindte mig om et Billed af Tenniers eller Ostade. Det er en gierrig snu Norman, der vil snyde andre, men kommer selv tilkort. Jeg gaaer dog helst i Theatre des Varietés og seer Brunet og Potier. Den sidste le ci-devant jeune homme er mesterlig. Brunets Jocrise er en Stereotypudgave af comisk Dumbhed.

I theatre de la gaieté har jeg kun været eens gang. For ti Aar siden, da jeg var her sidst, spillede de et Stykke, le pied de mouton, hundrede og halvfierdsinstyve Gange i Træk. I den Tid jeg var borte har det hvilet. Nu har man taget det frem igien. Intriguen er, som i Casortis Pantominer: Der skeer allehaande Tegn og underlige Gierninger med en forheret Bedesod. Men det er Tale her. Her er en god Nar, og jeg kom ved ham til at tænke paa Goethes Forspil i Faust:

D i c h t e r.

„Was glänzt ist für den Augenblick geboren;
Das Rechte bleibt der Nachwelt unverloren.“

L u s t i g e P e r s o n.

Wenn ich nur nichts von Nachwelt hören sollte!
Geseht daß ich von Nachwelt reden wollte,
Wer machte denn der Mittwelt Spaß?
Den will sie doch, und soll ihn haben.
Die Gegenwart von einem braven Knaben
Ist, dünkt' ich, immer auch schon was. —
Drum seid nur brav und zeigt euch musterhaft,
Laßt Phantasie mit allen ihren Chören,
Vernunft, Verstand, Empfindung, Leidenschaft,
Doch, merkt's euch wohl, nicht ohne Nartheit
hören.

I dette Theater, der forresten er smukt byggt, drikker man Ol paa Parterret. Der gaaer en Sælger omkring her, som har den forunderligste Færdighed i at kaste sine Varer, til den som forlanger dem. Jeg var en Aften her, da Huset var propfuldt; han stod nede paa en Bænk midt i Parterret og raabte med Stykket. Da nu Een oppe i tredie Etage forlangte det, rullede han det sammen og kylede det op paa Brystet af Røberen, som greb det med Hænderne. Saaledes gjorde han til alle Sider og i alle Høider, uden at det mislykkedes en eneste Gang. Siden gik han op ad Trappen, lukkede Logedørene op og indcasserede sine Penge.

I *Ambigu comique* og i *Theatre de St. Martin* spiller man ikke andet end sammenjadsfede Melodramer, hvortil bruges fremmed, for det meste flau Musik og Dands; hvilket maa bøde paa Poesie og Skuespillerkunst. Det er med dette Guskteri man her sammenligner fremmede Nationers Mesterværker, fordi de, ligesaaalidet som hine, tage Hensyn til Tidens og Stedets Eenhed og til Afsondringen af det Alvorlige fra det Muntre. Derfor kalde man Shakespeares og Schillers Tragoedier Melodramer. Det kommer mig for, ligesom man vilde kalde en deilig Pige en Hund, fordi de begge gik med Halsbaand.

Henne i Boulevarderne ere en Mængde Smaa-
 boder og Telte, hvori spilles og leges hver Dag, lige-
 som hos os i Dyrehavstiden. Undertiden gives der
 udenfor paa Altanen et Forspil, for at lokke Til-
 skuerne. Forleden, da jeg havde spist i Boulevard
 du temple og spadserede forbi een af disse Boder, hørte
 jeg følgende Stump af et Intermezzo for Pøbelen:
 En ung Person med rødhaaret Vidstrepærk og rød
 Kiole, examinerede en naragtig Olding i Historien
 saaledes: *San Monsieur, pouvez vous me définir
 L'histoire? Qu'est que c'est que L'histoire?* Ol-
 dingen: *Permettez moi premierement de vous
 définir une poire.* Den unge Lærer: *Bien!*
 Oldingen: *Une poire est un fruit allongé, avec
 une peau et une tige.* Den Unge med Til-
 fredshed: *Bien! C'est une poire! Et L'histoire?*
 Oldingen: *C'est un — L'histoire françoise?*
 Den Unge: *Oui! Qu'est que ce que ça?*
L'histoire françoise!. Oldingen: *C'est un recit
 de tous les événements passés, du temps de Pha-
 ramond, jusqu'à nos jours.* Den Unge: *Bien!!*
 Ah c'est bien répondu. — Her blev Scenen af-
 brudt til min store fortrydelse; thi denne sindrige
 Situation morede mig meget; et sandt Billed af en
 Examen.

Naar *Salma* og *Mademoiselle Duchenois* spiller i en *Tragoedie* og *Fleury* og *Mademoiselle Mars* i en *Comoedie*, er der altid propfuldt i theatre françois. Fattige Folk stille sig da hen i Rækker for at faae Billetter, og sælge deres Plads til Comoediegængere naar disse komme for silde. — Een af de første Aftener, da jeg spadserede i *Palais Royal* og kom hen til Gangen ved *Theatre françois*, vidste jeg aldrig hvad det var for et Opløb. Jeg havde endnu ikke ret fattet mig, da i det samme to *Poisars* der komme løbende, toge mig hæftigt i Riolen, sagde *Venez Monsieur, venez, à la tête!* og trak afsted med mig. Jeg vidste ikke andet, end at Revolutionen var paa ny brudt ud, og at man tog mig for en *Rois bespierre* eller *Danton*, som skulde føre dem an. Jeg blev ganske rød, og vilde til at gjøre *Indvendinger*, da jeg i det samme saa hvad det var: De vilde sælge deres Plads lige ved Indgangen for otte *Sous*. Jeg tog imod Tilbudet, og fik mig saaledes snart en Billet, da der blev oplukket.

Fleury har i disse Dage havt sin *Benefiz* for tre og fyrgetyve *Mars* Tieneste; og alle Theatrene kappedes om at vise denne fortrinlige ældste Skuespiller *Riærlighed* og *Hyldest*. Til sin *Forestillings*-aften fik han det store Operahuus, da theatre françois ikke har nær det Rum for Tilskuere. Han spila

lede i Molières le bourgeois gentilhomme, og her var Anledning til med Dands og Sang at indrette Optrin til hans Ære. Der vare deputerede Skuespillere, Sangere og Dandsere fra alle Theatrene, som toge Deel i Divertissementet, der, skøndt indrettet efter Stykkets Lær, for Mons. Jourdan, tillige havde en Betydning med Hensyn til Fleury. Jeg havde stor Lyst til at være tilstede ved denne Forestilling, men ulukkeligviis havde en lille Sprogmeister jeg kiendte fra sidst jeg var i Paris, bedet mig om at maatte skaffe Billetter, og ikke giort det. Ellers havde det været mig en let Sag at komme med. I den sidste Time løb han omkring til Fleury, til Cassererne og Controllereerne; han fik mig ind med i Trængselen til ingen Nytte, for at tage Billet ved Hullet, efter at alle Billetter vare tagne. Dog han tabte endnu ikke Lysten til forgæves Forsøg, men sagde, at nu havde han en Plan, som vist vilde lykkes. Jeg lod ham prøve det, vi bestemte et Sted, hvor vi skulde mødes; men saasnart han var borte, gik jeg hjem, og havde min Spas af, til Straf for hans Ufetterretlighed at lade ham lede forgæves efter mig.

I theatre françois er endnu adskillige meget gode Skuespillere: En fortræffelig Soubrette; begge Baptisterne, Michaud, Thenard &c. I de

to Brødre efter Rokebue, spiller den ældste Baptiste, den gamle Sæcapitain, og Michaud Matrosen, med usigelig meget Naturel. Den yngre Baptiste er en prægtig Maske i de molieriske Stykker. Han spillede le malade imaginaire forleden. I dette Stykke træder hele Theaterpersonalet, Herrer og Damer op i Efterspillet, med røde Kapper, som Doctores. Skuespillerinderne have deres Haar udslaget som Al-longeparvækker i lange Løkker, ned ad Skuldrene. Medens en Marsch spilles, komme de, to og to, i Procession (efter deres Fag omtrent) gjøre en Compliment for Publikum og for hinanden, blive mere og mindre applauderede, ligesom de ere yndede og beundrede til, og sætte sig paa deres Plads. Jeg faaer altid Taarerne i Dinene og der løber mig en høitidelig Gysen over mit hele Legeme, hvergang det i Doctorcreationen kommer til det Sted, hvor Argan siger: Juro! Thi det var med disse Ord, at Moliere faldt asfægtig om paa Scenen, blev baaret hjem, og døde faa Timer derefter. — Ligger der dog ikke undertiden noget Skønt, Stort og Rørende i Tilfældet? Denne siældne Digter blev taget bort for alles Dine i eet af sine lystigste Stykker, ligesom for at Folket ret stærkt skulde føle, hvad de tabte i ham! Det overgivne burleske Optrin, hvori hele Theaterpersonalet tog Deel, for som Doctores,

at indvie den ny Doctor, blev en rørende Myt-
the; en til Taarer smeltende Ironie. Betragter
det omvendt, saa forstaae I Meningen deraf:
Det var ikke den unge Doctor, der blev indviet af
de Eldre; det var den gamle Mester, som i sit
sidste Dieblif blev kronet af sine Lærlinge. Og han
svor endnu som en ærlig Søn til den høie Thalias
brogede, flagrende Fane, da en venlig Engel vinkte
ham til det Bedre, og sagde: Kom Poquelin! Du
har længe nok opmuntret deres Sind dernede, revset
deres Daarskaber og dannet deres Forstand; nu skal
din Død, gode Olding, smelte deres Hjert-
er. Saaledes blev hans Døds-scene en Fest; saaledes for-
vandlede det meest Burleske sig til en høitidelig
Handling; og Melpomene skjulte sig et Dieblif under
Thalias Maske, for naar hun havde revet Masken
af, at giennemryste en heel Nation, med sit store blege
Dødningsansigt.

Fred med dit Støv, herlige Moliere! Digter,
Philosoph, Menneſke, i Ordets bedste Betydning.
Frankriges sande Stolthed! Nu sidder du ved din
yngre Broders, den udødelige Holbergs Side. Aristot-
fanes, Plautus, Shakespeare og Cervantes have mod-
taget Eder med varm Omfavnelse. O virker endnu
med Ederes Smil ned paa Jorden, at atter Spøg,
Munterhed, sand Vittighed, reen Satyre, og lystig-

ge Opfindelser maae vederqvæge de stakkels Menneſter; og fortrænge det kolde Spas, den nedrige Spot, den lumſke Leſſen, og den dumme Vænhed, under hvis Silketunge ſaa ofte Kiuler ſig et Blaargarnſhierte; hvormed Daarerne ſaa tit vanhellige Ederſ Alre; og bilde endnu ovenikøbet de andre Daarer ind, at de have forædlet dem.

Jeg har ogſaa havt den Fornøiſe at ſee Moſliereſ Gierrige meget godt ſpillet. Det er af alle hans Comœdier den jeg elſker meeft; hvori jeg finder ſtørſt Genie i Fremſtillingen, Opfindelſekraft i Indholden, ægte Ironie og ſpægende Satire i Dialogen. Dette ſætter jeg langt over rhetoriſke Præfener mellem galante Folk, om de end ere forfattede i noſ ſaa flydende Vers. Imidlertid holde dog Franſkmændene ſatiriſke Sententſer i velklingende Riim, for Fløden af Comœdien; de ere endnu ikke videre, end at de troe: dens Hovedfortienefte beſtaaer i at læſe moraliſt A B C for Borne, der ſom Børn ingen Moral have hørt. Af hvilken Bildfarelſe at troe, Comœdien ſkulde forbedre Narrene! Stød en Nar i en Morter, ſiger den viſe Salomon, han bliver dog en Nar; og Goethe ſynger ligesaa viiſt:

"Thöricht auf Beſſ' rung der Thoren zu harren;
Kinder der Klugheit, o habet die Narren
Eben zum Narren auch, wie ſich's gehört."

Comoedien skal kun lære os at kiende Narrernes Natur; vise os deres Dumheder og vore egne Svagheder fra en latterlig eller munter Side; saa at vi lee og smile ved hvad der ellers vilde ærgre eller smerte os. Og de Laster Lovene ikke kunne ramme, dem skal Satiren snærte. Men dette maa skee med Nætfærd og Forstand; thi ellers bliver Vitigheden selv en Bedrager, en falsk Epiller; ellers saa er Digteren selv Klint i Hveden, istedet for at luge den bort.

Nu da jeg skal til at forlade Paris, gaaer jeg meget ud i de sidste Dage. Jeg var forleden henne i Tapetvæveriet, hvor man virker Billeder i Tæpper. Jeg holder meest af Blomsterstykkerne; thi Blomsterne passe sig bedst med deres plettede, stærktadskilte Farver, til denne Kunst. At bringe den fuldkommen rigtige Colorit i et vævet Historiemaleri er umuligt; det maa nødvendig i Begyndelsen blive noget mere broget, i Fremtiden noget mere afbleget, end Originalen. De gamle Tapeter, fra forrige Tider, ere stærkt afblegede; det Røde næsten ganske forsvundet; nu har man funden paa at virke med ægtene Farver. Men det Fortrinlige i denne Kunst indseer jeg ikke. Det er meget lettere at faae en god Copie malet efter en Original, end at faae

den vævet. Den fri Kunst forvandles til et mekanisk Arbejde, uden at der vindes i Tid eller i flere Exemplarer derved. Det er ogsaa forgængeligere end et malet Billed, og har da saaledes ligesaa mange Mangler, som Mosaikarbeidet, medens det tillige staaer som en reen Modsatning til Mosaikens Bedvarenhed. Naadelige Originaler vælge de ogsaa ofte her; store Heltestykker af Le Brun, o. s. v. — Det bliver da ikke andet, end en dyr Curiositet for fyrstelige Palladser; og denne Kunst burde slet ikke hæve sig til Historiemalning paa Væggene, men kun virke Blomstertæpper for Gulvene; et slikt Arbejde er nydeligt og fyrsteligt. Forresten er det morsomt at gaae i Fabrikken og see Golkene arbejde. De sidde usynlige bag Kammer eller Harper, hvori Kændegarnet udgør Strængene; og det er med Ijslatten, som de ganske mekanisk, efter smaae afmaalte Kvadrater, væve i Kændegarnet, at de frembringe Billederne. Staaer man nu en Tidlang og seer paa disse flittige, fløgtige Arbeidere, saa opdager man pludselig et grønt Blad, en lille rød Knup o. s. v. pludselig at blive til. Forresten gaaer Arbeidet meget langsomt, uagtet al Glid; og er altsaa overmaade kostbart.

Den arbejdende Klasse i Paris er hurtig, for-
 standig paa sine Ting, tarvelig og vindskibelig.
 Det er smukt at see en Signetstikker eller Uhrmager
 i Palais Royal, i sin lille Glasæske, thi det kan
 man kalde hans Værksted, hvoraf største Delen af
 Væggene er Vindue. Flittig sidder han, seer
 giennem sit Forstørrelsesglas og arbejder, medens
 den ørkesløse Mængde strømmer hans Vindue forbi.
 Han seer fielden ud, men stirrer paa sin Gienstand,
 bruger sin Meisel, Fiil eller Tang, og er vant til
 at betragte Menneskestrømmen derude, som en anden
 Flo d; der kun interesserer ham ved sin levende
 Bevægelse, og fordi den af og til bringer det Guld-
 støv, som han behøver til sin Families Næring.

Ovenover disse flittige Arbejderes Værksteder er
 Spillehuset, hvor de uhyreste Summer ligesaa
 hurtig forsvædes med Letsind, som de smaa Summer
 nedenunder langsomt fortienes ved Flid. Man
 hører hver anden Dag om unge Mennesker, der
 drukne, hænge eller skyde sig. For nogen Tid siden
 sad B* i en Kaffesal i Palais Royal om Aftenen,
 og hørte et Skud udenfor i Mørket, i den lille Hauge.
 Det var en ung Englænder, der havde skudt sig en
 Pistolkugle giennem Hovedet. Han var for faae
 Dage siden kommen til Paris med 20,000 Franke;

diffe havde han tabt i to Dage, og endnu spillet 40,000 Francker bort paa sit Cresord.

Man har ellers her iflor i Ordets egentligste Forstand sprængt Banken. Det vil sige med Krudt. Nogle Lykkeriddere havde vidst at praktisere en lille Daase ind under Bordet, lige under Pengedyngerne, og lagt Gld til, paa en Maade saa at det ikke tændte strax. Lige under Spillet knalder nu Daasen i Beiret. Stuen bliver fuld af Røg. Spillerne, som ikke frygtede for at knuses under det uhyre Lyffens Hiul, fare forskrækkede fra deres Stole, fordi deres Undergang viste sig her paa en anden usædvanlig Maade. I dette Djeblik springe Gavtyvene hen, gramse Pengene og snige sig bort i den almindelige Forstyrrelse. — Nu er det forbuden at komme ind med Haat. Den maa hænges hen i Forstuen udenfor, og man faaer et Tegn paa den ved Indgangen.

Porcellainsfabrikken i Sevres har jeg ikke seet, da nogle af mine Landsmænd vare derude. I saadanne Ting maa man gaae systematisk tilværks, og jeg kender endnu ikke den i Kiøbenhavn. Derimod har jeg meget fornøiet mig i Palais Royal over Fabrikkens bedste Arbeide, nydelig opstillet. De høie Blomstervaser, de luesforgylde Theekopper, med blanke lysse

røde, grønne, gule, blaa Farver, i alle forskellige Former. Man forstaaer godt at indpakke saadanne Ting her, saa de ingen Skade komme til paa Veien; og der mangler ikke andet end Penge, for at jeg skulde hiemsende dig de nydeligste Eager. — Speilefabrikken saae jeg heller ikke; (jeg veed at Speilene blive til, ved at man sliber den ene Glade oven paa den Anden) derimod morer det mig at see de store Speile, hvormed alle Vægge paa offentlige Steder, ere indfattede. Det fremvirker Munterhed. Pladsen er ofte indskrænket, men Speilene tilintetgøre Væggene, og de tabe sig i Perspektivet af utallige Sale med Folk i. Her er tidlig mørkt; naar der da tændes Lys, gienstraaler Lyset tusindfold; og Franskmændene have endnu den Fordeel at see sig selv overalt igien, hvilket de meget ynde. Her er en Kaffesaal i Palais Royals første Etage, kaldet Caffé de mille colonnes. Speilene gienvise nemlig de ti eller tolv Colonner, der virkelig ere, overmaade tit. Dette Kaffehuus er berømt for sin smukke Værtindes Skyld. Overalt i Paris sidde Damer i Boderne og sælge; og det er meget fløgt; ofte ere de smukke, i det Mindste sielden hæslige, og med et Fruentimmer prutter man aldrig saa meget, som med et Mandfolk. I Kaffehusene og Restaurationerne sidde de paa et Slags Doctorfathedes

te, pænt klædt, ved et Haandarbeide. Blomsterpotter, Confekt, Sukker, Frugter, Theekopper o. s. v. staaer omkring dem. Saasnart der kommer Gæster, ringe de med en Klokke, og Garçonnen hidiler strax og siger: "Monsieur?", det betyder: Hvad befaler? I Restaurationerne skrive disse Damer Alting op paa smaae Sedler, efter Bordenes Nummer, hvad der bliver forlangt; og naar man er færdig, faaer man slige Smaaregninger, hvilke de af Høflighed kalde *betalende Kort*: *cartes payantes*; som om Regningen selv betalte Fortæringen. Værtinden i *café de mille colonnes* er meget berømt for sin Skønhed; men jeg kan ikke sige den er saa stor. Det forfærdelig Præensionsfulde kan jeg heller ikke lide. Hun sidder hver Dag med Blomster i Haarene og kostelige Silkeklæder, som hun skulde paa Val; ja den Bog hun skriver op i, er af Velin-papir med Guldsnit og rødt Saffiansbind, for at, — som det hedder — det ene kan svare til det andet. Kaffeen er derimod her som paa andre Steder; og da her altid er en Brimmel af Mennesker, der komme for at see den temmelig fede Madame udsmykket paa Forundringstolen, saa bliver jeg borte, af Frygt det skal gaae mig tiere som første Gang: Jeg kom nemlig til at lee af det latterlige Optrin, og fik Kaffeen i Brangstruben.

Her er en Hund, som kan gjøre vanskelige Regninger i Hovedet, og paa denne Maade sige Folk hvad Kort de tænke paa. Den vækker hele Stadsens Opmærksomhed med sit mathematiske Talent. Jeg spurgte om den ogsaa kunde gjøre Vers? og da man svarede nei, glædte det mig at Poeterne paa denne Maade fik en uskyldig Havn over Mathematikerne, som altid ere saa storagtige af deres menneskelige Forstand, og derimod regne Phantasien til de lavere Siæleevner, vi dele med Dyrene. Seer de vel, mine Herrer! Vers kunde Hunden dog ikke gjøre! "Men den kunde ligejaalidet regne! — Det siger jeg heller ikke; jeg fortæller kun historisk at hele Paris troer det. Derimod har Paris aldrig troet at en firbenet Hund kunde gjøre Vers.

Forgangen Aften saae man endeel blege Lysninger paa den mørke Himmel. De blussede pludselig frem, bevægede sig, og forsvandt strax igien. Jeg har aldrig seet det saaledes før. Det hænger vel sammen med Nordlysene kan jeg troe. Pariserne undrede dem lidt i Forsningen, derpaa bleve de ved at spadserere, og meente det maatte saa være; hvori de havde fuldkommen Ret. Jeg stod længe og stirrede paa disse Særsyn. Disse store hoide Alfer med gienemsigtige Legemer og brede blege Binger, fra mis

Nord, vare og saa reiste til Paris, for at see lidt ned paa den vrimsende Myretue. Det kommer mig altid underligt for at stirre op til Himlen fra denne store Stad, og see de rolige Himmellegemer, der i deres Conformer tindre med Foragt ned paa de ephemeriske Parisermoder. Paa samme Tid staae de om Lyneborgerhede, og over Orkenen Sahara og Biledulgerid, og see ned i London og Kiøbenhavn, Constantinopel, Philadelphia og Tomboktu. Forleden Aften var Orion paa Comoedie, og saae le pied de mouton i theatre de la gaieté; men da han var for stor til at faae Plads i Skuespilhuset, havde han stillet sig ligeoverfor, over Boulevarden, og stirrede nysgierrig ind hvergang man luffede Døren op. Da vi stimlede ud af Huset, saae vi ham igien; og det var mig saadan en forunderlig alvorlig Contrast, ovenpaa alle de Smaaløier jeg nylig havde seet i Hullet med de brændende Praase. — Jeg formoder det vilde ikke været meget anderledes, hvis jeg var kommen ud af theatre françois.

Jeg spadserer tit langs ad Quaierne ved Seinen. Forleden gif jeg over Pont neuf, hvor Ravailak dræbte den sølsomme, forelskede Ridder, tapre Helt og faderlige Konge, Henrik den Fjerde; som, uden overordentlige Aandsgaver og Bedrifter,

har gjort sig udødelig ved sin personlige Elskværdighed og sit gode Hierte. Jeg hører aldrig Folkesangen: *Ou peut on être mieux, qu'au sein de sa famille*, uden at tænke paa ham, og at forestille mig hans skjæggede, smilende Ansigt i Rubens Billed. Paa min Vandring kom jeg ogsaa forbi *Caffé de Voltaire*. Jeg havde isinde at gaae derind, men betænkte mig igien og sagde ved mig selv: Du træffer ham dog ikke. Han sover nu Middagsøvn i sin Nat-hue og Slaaprof. Men jeg havde givet meget til, at han havde levet, at han havde siddet derinde og ladet sin Bid spille, mellem sine Beundrere, ved den fiære Kop Kaffe, denne langsomme Gift, hvorved han levede over firfindstove Aar. Voltaire var en stor Mand, et sjældent Menneske. Hvormeget omfattede han med sin Aand! Hans Tragoedier ere det mindst vigtige af hvad han har skrevet; hans historiske Blik paa Verden var originalt og omfattende, skøndt ofte skjævt og forstørret. Han forbandt ofte Forstand og Villighed med sin Persiflage; og den var naturlig paa en Tid, da Munkedumhed irriterede ham. I sit letfærdigste Digt viser han den høieste Gratie, Phantasie og Originalitet.

Jeg kan aldrig nærme mig Emaaberne med *la cité i Seinen*, uden at tænke paa mine Forfædre *Normannerne*, som komne her op ad Floden

med deres Smaaskibe, beleirede, indtog og brændte Staden. Floden og Derne ere dog næsten endnu som dengang. Byen selv — hvilken Forskiel! Og dog er det ikke længe siden, at der rasede et langt afskyeligere Barbari her, mellem de fine polerede Parisere, end under de barbariske Normanner. Normannerne have aldrig raset som Katholikkerne mod Hugonotterne, og Jacobinerne mod alle skikkelige Folk. Vil du følge mig endnu et Par Skridt til Grevespladsen? — Nu staaer jeg paa det Sted, hvor der er flydt Tusindes Blod, hvor man hver Dag leiede Vinduer ud, som Loger, til det blodigste Skuespil. — Men jeg mærker intet. Jorden hvorpaa jeg træder, var engang saa mæt og lædsket af Blod, at den ikke meer vilde indsuge de røde Strømme, og man var nødt til at flytte Retterstedet til Ludvig den Femtendes Plads. Men nu sidde Poisarderne her ganske roligt og sælge Grønt. Undertiden staaer jeg stille og hører dem klamres, og da troer jeg i deres Skældsord og vilde Blik, at spore Gnisten til den Lue, som saa frygtelig udbrød.

Jeg har denne Gang ikke været ovre i Tempeltaarnet, hin Levning fra Tempelherrerne's Tid, der atter ved Ludvig den Sextende og Marie Antoinette er bleven saa mærkværdig. Jeg nøies med undertiden at see dets skumle Mure hæve sig, paa hin

Side Seinen, og jeg mindes vel, da jeg for ti Aar siden var der, saae det Bærelse, hvor den ulykkelige Dronning havde boet, og tog en Knappenaal ud af det lasede grønne Papirbetræk, som hun maaskee selv har stukket deri, i Mangel af en Maalepude.

Man maa tage sig nøie i Agt her med at gaae paa Gaden, siden Rendestenen er i Midten, og der ingen Fortouge er. Derimod er der allevegne tjenstfærdige Skopudsere, som hurtigt forstaae at give Støvlerne den tabte Skønhed. Her er utallige Passager og Smuthuller, fra den ene Gade til den anden. I hver Pørt er en Pørtnerke, som sidder i sit lille Bærelse, passer uafslædelig paa, og spørger enhver Indtrædende, hvem han vil tale med? Derfor er ogsaa Alting i Husene meget sikkert, selv i Forstuerne og paa Gangene.

Det træffer sig saa uheldigt, at Marmorgalleriet har længe været lukket, fordi det bliver repareret. Jeg var der i Begyndelsen kun et Par Gange og havde tænkt at giemme denne Nydelse til de sidste Dage af mit Ophold her. Nu er dette Haab forsvundet. Galleriet har mistet mange af sine Allikefiær. Den Snak: at det dog er Skade, ikke alting findes mere

paa eet Sted, og at dette meget vanskeliggjør Muligheden af at studere, saavel for Kunstnere, som for Kunstforstandige, har tit kiedet mig. Hvor kan man dog tale saa sælsomt? Som om Kunstværker vare til for Kunstnerne! Tvertimod: Kunstnerne ere til for Kunstværkerne. At ville indrette Alting blot med Hensyn til Kunstnernes Tarv, kommer mig for, som om man lod Mæden blive nede i Røkkenet, naar Røkken havde faaet den færdig, for at Røkkedrenene næste Dag kunde lære at lave lignende Mad, o. s. fr.

Værkerne skulle tvertimod bringes ud i Verden og fordeles, for at Alle kunne faae noget. Man vil sige: Saa bliver Adgangen til at see dem spærret. Paa ingen Maade, naar det ikke er privat, men offentlig Eiendom. Hver nogenlunde vigtig Stad havde før et nogenlunde vigtigt Kabinet; og saaledes er det nu igien. Her var Alting feiet sammen i een Bunke. For det første var det et skammeligt Man, som aldrig kunde forsvares. Men det var ogsaa uden Nytte: Det gjorde de forrige Kunstsamlinger tomme, og den overordentlige Mængde paa eet Sted, fløvede og adspredte Sindet, saa at man heller ikke der nød Kunstværkerne ret. Det Siældneste forekom Een dagligdags, naar man gik mellem den Mængde.

Istedet for at før en Altertavle gjorde sin Kirke høitidelig og skøn, og ofte just var malet med Hensyn og Virkning til Stedet, hang den nu tit i en Krøg, høit oppe i Skyggen, som i et Pulterkammer. Et Steenbilled, som var bestemt til at staae frit, saa at man kunde gaae rundt omkring det, og betragte det fra alle Sider, maatte her ofte nøies med at stilles op til en Væg, og staae i en ufordeclagtig Belysning. Hvorfor skal man ogsaa see Saameget? Det udbreder Smagen for det Skønne langt meer, at Alle see Noget, end at Nogle see Alt. Og hvad der desuden kommer ud af denne Gaben og Copieren uafsladelig, have vi havt sørgelige Prøver paa. Man tænker ret paa Goethes:

Wenn ihr's nicht fühlt, ihr werdet's nicht erjagen.
Wenn es nicht aus der Seele dringt,
Und mit urkräftigem Behagen
Die Herzen aller Hörer zwingt.
Sicht ihr nur immer! leimt zusammen,
Braut ein Ragout von andrer Schmaus,
Und bläst die kümmerlichen Flammen
Aus euren Aschenhäufchen'raus!
Bewunderung von Kindern und Affen,
Wenn euch darnach der Gaumen steht;
Doch werdet ihr nie Herz zu Herzen schaffen,
Wenn es euch nicht vom Herzen geht! —

Og vor store Landsmand i Rom har vel viist Rigtigheden af de følgende Linier:

”Es trägt Verstand und hoher Sinn

Mit wenig Kunst sich selber vor. —

For at nyde et sådant Gallerie ret, skulde man i flere Maaneder et Par Gange om Ugen gaae en Times Tid derop; betragte ganske faae Statuer hvergang, modtage de friske Indtryk, og begive sig bort, saasnart det trættede. Jeg kan aldrig længe holde ud hverken at see Billeder eller Statuer; men jeg saae dem gierne hver Dag igien. Jeg er tit falden i Forundring over Mennesker, som med uafbrudt Opmærksomhed have kunnet gaae og betragte sligt flere Timer i Rad. I Førstningen troede jeg, det var Mangel af Sands for det Skønne, der gjorde mig det trættende; men siden da jeg ofte har seet det samme være Tilfældet med Folk, just bekjendte for deres Skønhedsfølelse, trøstede jeg mig. At see mange Billeder og Billedstøtter paa eengang forekommer mig som at læse mange Digte paa eengang. Det ene Indtryk fortrænger det andet. Det er som man saae i en Karetetskasse, eller en Laterna magica. Følelsen nødes til at blive troløs. Phantasien maa slippe sit Billed, just som den vilde til at nyde det; af bare Lyst til at see Alt, seer man tilsidst Intet, og forlader Samlingen med et tomt

Hjerte. — Min Siæl befrugtes af flige Egn, og naar Aanden har undfanget Tanker og Billeder, søger den Eensomheden, for selv at føde. — Det glæder mig at gaae mellem disse hvide Gienfærd af et Liv, der svandt for halvtredietusinde Aar siden, og som dog endnu kraftigt lærer mig Skønhedens Indsigt i det nærværende Liv. Mennesket er Naturens ædelste Frembringelse; hans Legem det Fuldendteste i den sandfelige Verden; og dog er dette Skønneste os i Virkeligheden næsten altid enten fløret, skjult eller nægtet. — Her gaaer jeg, som Adam i Paradis, og Ingen skamme sig her, fordi de ere nøgne. De huldeste Overgange af jomfruelig Skønhed til qvindlig Fylde, af Ungersvondens lette Rankhed, til Mandens firskaarne Kraft. Den qvindligmandlige Bacchus i drømmende Begeistring, med Druer og Epheuranter i de fulde Lokker. Her leger Drengen overgivet i sin Barndomsfylde med en Svane. Den unge Faun smiler dyristisk, hans spidse Øre skjuler sig skjælmst bag Lokken, og igiennem hans Fløite troer jeg at høre en Theokritisk Idyl. Apol af Belvedere truer ikke langer theatraliskmægtig med brudt Bue, i Baggrunden af Salen. Han staaer igien i sit florentinske, solbestraalte Tempel. Venus troner igien i Medicæernes Stad. Dog savnes her ikke skønne Gudinder; store imposante mægtige

Qvinder, mere Rosenbægre end Rosenknupper. Adskilligt Maadeligt og Plumpt findes fra en flattere Tid. Ogsaa det er godt: Det Ufuldendte tjener til Folie for det Fuldendte; og vi skønne først ret paa det Fortræffelige, naar vi see hvor sieldent det er.

Skiondt det nu er Tid at fortsætte Reisen, og vist mange Behageligheder vente mig i Tyskland, forlader jeg dog Paris ikke uden Bølelse. Jeg elsker dette Middelpunkt for europæisk Liv og Virksomhed. En meget stor Stad er et meget stort Kunstværk. Man fornøier sig ved i en Maskine at see hvorledes det ene Hjul griber ind i det andet, skulde man da ikke fornøies ved at see sliq en Organisation af en uhyre Mennekehob? Jeg har nu i alt tilbragt 21 Maanedes af mit Liv i denne Stad. Førstegang atten, nu tre. Jeg har her skrevet mine Tragoedier Valnatøke, Axel og Valborg og Fostbrødrene; udarbejdet Hroars Saga; oversat Aladdin, Hakon Jarl, Valnatøke og flere Digte her paa Tysk. I ingen Stad, næst Kiøbenhavn, har jeg været og virket saa meget; er det ikke da naturligt, at Erindringerne maa være mig kjær, naar jeg lægger dette til Stadens egne store Fortrin? — Adskillige have forundret sig over denne Forkjærlighed, og meent at det var uconsequent af mig, som ikke elskede de Franske. Men

de gjorde mig uret. Jeg elsker ikke den franske Tragedie, ikke den franske Hovmod og Uvidenhed om alt hvad der ikke er fransk. Men den franske Nation finder jeg, i det Hele taget, elskværdig og behagelig, med adskillige Egenskaber, som de andre mangle; og skulde jeg vælge mig et Opholdssted uden for Kiøbenhavn efter mit Sind, saa blev det Paris. Thi her finder man alt, og enhver kan leve som han vil. Jeg har egentlig ingen personlige Bekendtskaber gjort, men ofte talt med fornuftige, dannede venlige Franskmænd paa offentlige Steder. Deres raske korte vittige Maade at betragte Tingen paa, til daglig Brug, sympathiserer jeg med. De Franske ere Livsphilosopher, raske driftige Folk. Det Elegante og dog Oeconomiske, i hvad der angaaer Livets Nødtørftigheder holder jeg ogsaa af. Man træffer Fremmede nok i Paris af alle Nationer. Gode Skuespil, som udgøre mit Livs behageligste Forfriskning, næst Slægt og Venner, findes især her. Smukke smagfulde Ting faaer man her bedst, og for bedst Kjøb. Det franske Kjøkken er ypperligt. En god Bog kan man tage med overalt, men ingen god Kof; og jeg undseer mig ikke ved at nyde Forbindelsen af det Aandelige med det Sandseelige. Sand Bliksdom bestaaer i at nyde alt tilladeligt Godt, hvert i sit Slags. Det forstaaer sig, Venner, Stalbrødre, Sprog, Hier-

tet og Kunst ere paa hin Side Rhinen. Og derfor reiser jeg ogsaa gierne bort; men skotter dog med et tungsindigt Blik til Boulevardernes Brimmel, i det jeg sidste Gang, fører dem forbi. Diet hænger paa Port St. Martin saalænge det kan; jeg tænker: seer du nu aldrig Paris meer? og trøster mig med det gamle Ordsprog: Alle gode Gange ere tre.

Metz den 25de April.

Den 21de reiste vi fra Paris. Det var lille Lottes Fødselsdag, og da jeg vidste hvor inderligt jeg paa denne Dag vilde længes hjem, bestemte vi den til Afreisen, for at adsprede mig. B* og jeg drak hendes Skaal om Aftenen Kl. 8 i Meaux. Jeg gik ud i den aabne Port i kold Blæst (thi der var intet tomt Værelse i Nærheden), tog den lille Lok frem fra mit Bryst, kyskede den og ønskede hende alt Held.

En midaldrende fransk Oberst, som haltede af et Saar han havde faaet i Krigen, var en behagelig Selskabsbroder. Han havde nu slaaet sig til Ro, levede stille med sin Kone og sine Børn i Nærheden af Verdun, og morede sig, sagde han, med at være de Smaaes Skolemester. Han viste mig alle de

Steder paa Veien, hvor Preusserne 1792 bleve slagne tilbage; men uden al Brede og Pral. Han var lystig og jovialisk, en brun smuk rødmosset firskaa-
ren Mand. Ligesom vi sadde allerbedst i en alvorlig
Samtale, tog han en *Spindekone* op af Lommen,
og da en Madame i Vognen (femme savante) spurgte
hvad det var? gjorde han en Bevægelse, for at vise
Legetøiets Flugt, og hvidslede med Munden, akkurat
som det lyder, naar Spindekonen hylér paa Gulvet.
Han havde gjort alle Feldtog med; og fortalte derom,
med Upartiskhed. Midt i de blodige Efterretninger,
naar Vognen hældede, og den lærde Madam blev
angst, strakte han Hænderne vidt ud, som i den
største Skræk, og naar hun vendte ham Ryggen,
giorde han Grimasser, som en skælmisk Skoledreng i
sin Overgivenhed. En fortræffelig Mand! Han
viste os ogsaa al Opmærksomhed og Venskab paa Veien.
En anden yngre Franskmænd, som havde været i
Polen, Tydskland og Spanien, var meget fore-
kommen og beskeden, og da jeg ved Bordet kom
op at disputere med en Stokfransos (forresten en skif-
kelig Hyr) om Frankriges Tilstand, tog hin mit
Parti og sagde: *Il faut dire la vérité* (det var
hans Mundheld) *nous sommes peu de chose à pré-*
sent! — En ganske ung Knøs paa sexten Aar kom i
Vognen til os i St. Meneshul; en smuk lang

Dreng. Han havde nylig faaet et lille Embæde, eller hvad det var; thi han sad og legede med et Papir i Haanden, og da vi spurgte hvad det var? sagde han: det var en Post, han havde faaet. — Det var den første Reise i hans Liv. Hans Kiæreste fulgte ham til Dørs. Der blev taget en rørende Afsked, skøndt det kun var paa to Dage. I Vognen fortalte han os omstændeligt om sin Fader, sin Moder, sin Søster, sin Moster, (Bærtinden, der saa kunstig tilbereder Svinespødderne; jeg tænkte paa Mosters Pølser) og om sin Cousine (hans Kiæreste). — Saaledes rullede vi snart hurtigt, snart langsomt. Den første Nat kom vi ikke i Seng, det var en drøi Pust. Næstedags Aften vare vi i Chalons, og næste næste i Verdun.

Egnen ved Meus er meget skøn; en Miils Vei i Forveien inden man kommer did, ligger en lille By indsluttet af Frugttræer og Viinbierge, et sandt Paradis. — Vi kom forbi en Flaskefabrik, hvor alle de Champagneflasker blive lavede, "som smage vore Maver saa rart, og som spadserer Verden om, og degraderes siden til Olflasker, naar de have havt deres korte blomstrende, eller skummen de Periode.

Det var en forfærdelig Blæst; men vi sadde luunt, hvad det angik. Genimod Meus laas der en

Hest paa Veien. Den er død, sagde B*. — Er den død? raabte den unge Franskmænd; det troer jeg ikke. B* bevidnede det, og fortalte at der stod mange Bønder omkring den. "Græd de, eller loe de?," spurgte Franskmændene. Han vilde nemlig deraf slutte sig til, om der var Haab eller ikke. —

I Næst fandt vi vor Vogn rigtig staaende at vente paa os i Nemissen; i Morgen reise vi over Straßburg til Tübingen.

Straßburg den 25de April.

Jeg kan ikke beskrive dig hvor blaae Biergene, hvor grønne Dalene, hvor skummende Vandet og hvor høitidelige Udsigterne vare, hvor vi kom frem. Naturen har ikke givet mig det Pund, det er ikke engang falden i mit Lod, ja jeg har ikke ringeste Qvintin eller Gran Talent, til at male brogede Farver med Blæk. — Vil du derimod behage at stige ind i vor Offenbacher med, som nu har staaet og hvilet sig tre Maaneder i Næst, (efter atter at have faaet et nyt Hiul) saa skal jeg gierne rulle Veien om i Tankerne med dig igien. En saadan Tankereise er meget magelig; den foregaaer i kort Tid; det er en Urtekost af alle de Smaa blomster man hist og her har funden ved Græssten paa Landeveien. I Grunden er

derfor ogsaa Læseren meget lykkeligere end Skriveren; og forholder sig til ham, ligesom Episeren til Rokken. Man siger at den som laver Maden, taber selv Appetitten. Saadan gaaer det ogsaa ofte den Reisende. Og var det ikke for at fortælle eder det igien, saa kunde jeg finde min Fornøielse i at tilbringe mangen Dag, uden at opleve det bitterste. Pauserne blive ogsaa betalt i Orchestret, hvorfor da ikke i den øvrige Verden? Om det saa var vor Herre, saa hvilede han paa den syvende Dag; Skulde da en stakkels Reisende ikke gjøre det? — Dog, for os er ingen Hvile nu af Barighed, før vi komme til Wien, og for mig ingen af Ægthed, før jeg kommer til Ribbenhavn. Allons donc, Postillon! Spute dich Schwager Kronos! — Og vi kunne ikke klage: Vognen ruller saa hurtig, som tre franske Skiindmære kunne trave. Du kan troe det er fornøieligt at trille saadan afsted uafsladelig, fra om Morgenen Kl. 5 til om Aftenen Kl. 8. Jeg har Montesquieu i Vognen, og læser ret med Fornøielse hans *Considerations sur la décadence romaine*, midt i *la décadence française*, medens det gaaer op ad Bakke med os. Thi det gaaer altid langsomt op ad Bakke, og saa kan man læse, men naar det gaaer ned, flyve Bogstaverne saa forvirrede sammen i Bogen, som de Begivenheder i Tiden, der omtales; og ved denne alt-

for store Bestræbelse efter malerisk Tydeliggjørelse, bliver den forresten yderst tydelige Montesquieu yderst utydelig.

Man fører et meget langt Strøg mellem Metz og Straßburg, over flade Marker, nøgne Bakker. Viin træffer man endnu ikke ude paa Biergene, men kun inde i Bærtshusene, og skjøndt jeg nyder den helst der, skulde jeg dog ikke have noget imod, at gotte mit Øje med en blomstrende grøn Rankeskrint. Fra Metz til Straßburg er 20 Mil; disse havde vi isinde at dele i to. To i Tyve en Tegang. Efter at have gjort dette Overslag, besluttede vi at reise ti Mil om Dagen. — Nu spørger jeg dig, om der ikke var største Villighed i, at der ogsaa skulde ligge et skikkelig Bærtshuus midt paa Veien? Et Bærtshuus traf vi ogsaa i Bourdonaye; det vil sige et Huus med en Bært i; men et Gæsteherreberge var det ikke. Det var silde og mørkt. Veen var liden og ussel, Huset slet. Man anviste os et Værelse. Fem sex tausende Karle stode uden for Døren og saae Christian pakke af Vognen, og mig og V* holde Vagt, for at de intet skulde tage mens Tieneren var borte. Man lagde vaade tynde Grene i Kaminen, som røge uden at ville rigtig brænde. To ganske skikkelige Senge stode der; men midt mellem disse, i Baggrunden af Værel-

set, var et Vindue, til et mørkt Kammer, med en aaben Rude. For det yderste Vindue til Gaden var Jernstænger. Jeg havde ingen Lyst til at ligge ved den aabne Rude for det mørke Kammer, og forlangte et andet Værelse. Vi fik det, det var lidt bedre, men kun med een Seng. Vi lode den anden Seng flytte derned, og Christian fik den Ære at sove med os i Kammeret i Nat. Men først souperte vi. Et herligt Maaltid: Suppe, Speilæg, Fricassée, stegte Fisk, Kartøfler, Mosfiner og Mandler, Ost og Vin. — Kunde man forlange bedre Titler paa Madvare? Men der kan være stor Forskiel paa Mad, som paa Mennesker; og ligesom man undertiden mellem disse finder fornemme Standspersoner, som man gjerne vilde bytte bort, for en god Tømmersmand, eller Smedker, saa havde vi gjerne byttet alle disse Retter, for tre gode tykke Stykker Smørrebrød med Ost og Riis paa, og for en Snaps godt Kornbrændevin. Suppen var en Potage au lait — vil sige: afblæst Mælk, med oret Brød. Riiset lugtede fimsset, var seigt, senet og mavert, og Sausen Vand. Kartøflerne vare brændte til Kul i Tran. Vinen skummede som Ol, og var suur. Og da et gammelagtigt Qvindfolk alvorlig satte den og Spellægene paa Bordet for mig, troede jeg livagtig at agere selv i Nøverborgen, som Aimar, og høre

hende synge: "Herr Ridder maa tiltaffe tage, paa alt det Arbeid han har havt, med denne lille Eggefage, og med en Flaske Druesaft... Imidlertid spiste jeg dog noget deraf, uagtet jeg under Spisningen uafsladelig tænkte paa den mulige Forgiftning; og denne Wiidee, gav den desuden noksom bi smagende Mad ingen haut gout. B* spiste intet. Vor eneste Trøst var noget Sukkergodt, han havde kjøbt i Verdun. Jeg havde et Par Dages Tid moralisert for ham, naar han knasede Sukkermandler i Diligencen, og forsikket ham, at han vilde fordærve sine Tænder og sin Mave dermed; men tilsidst gik det mig, ligesom Regimentsquarttermesterens Hund; og naar der dog skal spises. Knas, tænkte jeg (som Jonas i Bonner og Banner) hvorfor kan du da ikke ligesaavel gjøre det som han? Lidt Desert smager jo desuden godt oven paa Maden. Dette var nu vel ikke Tilfældet her, siden vi ingen Mad havde faaet; men i Hungersnød spiser man jo selv Røtter og Muus, vaadt Læder, og sine Medmennesker; hvi skulde jeg da ikke, i et sligt Tilfælde, spise Sukkermandler fra Verdun? — Vi satte vore dragne Sværd, hvert ved sin Seng, for at bevogte vor, forresten ikke paradisiske, Tilstand. Jeg sagde til B* at han maatte ikke tage ilde op, hvis jeg sprang hen og fløvede Hovedet paa ham i Nat i Drømme, i den Tanke

at han var en Nøver. Han meente det havde vel ingen Nød; og han havde ret: Aurora fandt os i uskadelig Tilstand. — Hvad siger jeg? Aurora? Nei, ude var det som inde. Det stormede som paa Havet, sneete som i en Laplandsk Ørk. — Men vi kiorte affied. Saa slemt Vinterveir havde vi ikke havt paa vor hele Reise endnu; men vi trøstede os ved, at naar man har havt Sommer om Vinteren, maa man finde sig i, at have Vinter igien om Sommeren. Et fælt koldt Fyge, hen ad lange eensformige Veie. Endelig holdt Sneesøget op, Skyerne skildte sig ad, viste det Blaa, og da vi kom henimod en By, saae vi skønne store granbevorne Fielde, og paa de største af disse, to mægtige, ærværdige Borglevninger, der skuede over den hele Egn. Jeg raabte til Christian (der sad paa Bukken) at han skulde spørge Postillionen (paa Hesten) hvad det var for en Ruin? Christian svarede tilbage: "at det havde været til en Grav." Heraf sluttede jeg ganske rigtig, at Postillionen havde sagt: "es hatte einem Grafen zugehört." Thi Christian kan ligesaagodt tydsk, som Nigen, der oversatte meget satirisk: "Pferde tranken, ved "at trænge sig giennem Berden." — De to høie Borge laae i tynd blaahvid Taage; det øvrige nærmere Landskab var taagesfrit. Det var den høie døde Oldtid selv, der kneisede over

den brogetlevende Nutid. Disse to Riddere have maaske været dødelige Fiender, tænkte jeg, og feidet ofte mod hinanden, paa disse Veie, og i Kløsterne, som adskille dem. Eller maaskee de vare Venner: En deilig Frøken boede hist, en bold Ridder her, og de stode i Vinduerne hver Morgen, og stirrede hen mod hinanden. I disse Tanker nærmede vi os Byen, der maalerisk med sine røde Tage hidtil havde udgiort den muntre Forgrund, i det tungsindigstore Landskab. Hvad hedder dette Sted? raabte jeg. Savern! svarede Rudsen. — Pludselig stod hele Schillers deilige Romanze: "Ein frommer Knecht war Fridolin," for mig. Og nu blev mig den stærke skumle Borgruin i Luften, og den sorte Granskov dobbelt saa betydningsfulde. Jeg saae den yndige Grevinde af Savern og hendes vilde, strænge Husbond. Vi kom Kirken forbi, hvor Fridolin havde opholdt sig. Hist i Skoven, forestilte jeg mig de Helvedes Karle staae og blæse til Jlden, hvori Uhyret selv skulde styrte. En let, hvid, dristig Sky foer de mørkere Skyer hurtig forbi, og forsvandt over Biergene, høit mod Himlen. Da troede jeg at see den udødelige Schillers And, og stirrede begejstret efter den. — Vognen holdt, og vi fik friske Heste. Jeg var igien Djeblikkets Søn. Jeg frøs om Venene, var sulten, kiedede mig over at det gik saa langsomt, og

istedet for at tænke paa Schillers herlige Romance, tænkte jeg paa Herr Holbeins Skuespil, over samme Emne. — Nu blev Veiret blidere, og da vi atter kom til en nydelig By, var Himlen klar, rolig og blaa. — Naar man reiser Dag og Nat, glemmer man let hvad Dag det er; men af Roligheden paa Gaden, og de pyntelige Dragter, hvori Piger, Køner og Børn mødte os, sluttede vi os til, at det var Søndag, som det ogsaa var. Medens jeg nu sad, tænkte paa den skønne Søndag, og paa det liflige milde Idylstykke, jeg nys havde seet i Landsbyen, hvortil Fjeldtragoedien hist i Uveiret havde været en skøn Modsatning, — hævede Straßburg langt borte, sit høitidelige Spir for mine Bine. Det høieste Taarn paa Jorden! Da tænkte jeg ret paa Guds Kirke, paa hvor herligt det var, hvis Menigheden atter i Aand og Sandhed, uden Forfængelighed og Fanatisme kunde forene sig, under et saadant Taarn, ganske det modsatte af Babels. Et Taarn som forbandt, istedet for at adskille. — Under disse Forestillinger svulmede Straßburgs Münster alt større og større. Og ligesom vi fikste ind i Byen havde sig atter et tykt Uveir. En vild Orkan peeb giennem Taarnets dristige Lydhuller, og vi rullede ind i et godt Herberge, og vederqvægede os, medens Kæmpen derude trodsede Enee og Blæst; og

stod ligesaa ung endnu, som da Goethe drak Rhins-
viin i hans Krone. Goethe er nu en Olding, og
vi haabe ogsaa at vorde Oldinge. Men Münster-
taarnet skal, som en rank Ungling, see vore Børnebørns
Børn vakle med de sneehvide Hoveder, medens det
endnu bestandig holder sit eget høit og frit, paa de
mægtige Skuldre.

Et godt Maaltid gjør en fortræffelig Virkning,
naar man længe har maattet undvære det; naar man
er træt, hvor styrker da den gode Viin! Mange
Mennesker falde fra den ene Yderlighed til den An-
den. Enten ere de altfor fastende og flau, eller altfor
fulde og forædte. Enten ere de lutter Orme, Maver,
bevægelige Madspande, som Gæst i Sovedrikken; eller
ogsaa ville de være ætheriske Væsener, og leve af Maan-
nen, Tusmørket, Morgenrøden og Stierne, som
Eremitter. Enten sige de med Ulven i Tiecks Rothkäp-
chen: Was ich fresse in meinen Leib hinein, das ist
gewiß und wahrhaftig mein;,, eller de betragte Lege-
met som en lav Byrde, de nu engang ere nødt til
at slæbe paa, hvis Fordringer de med Smerte
maa adlyde; og sige med Armande i Molières fem-
mes savantes :

Laissez aux gens grossiers, aux personnes vul-
gaires,

Les bas amusements de ces sortes d'affaires.

Jeg for min Person ræsonnerer saaledes: Vor Herre har ikke blot blæst en levende A a n d i Jordflumpen, men han har tillige givet Jordflumpen en selvstændig Skabning og Bestemmelse, Liv og Fornemmelser, vil sige: et høistbeundringsværdigt, skønt Præg af sin Almagt. Han har givet mig mit Legem, saavel som min Siæl; begge bære Stempelet af hans Wiisdom, og skøndt jeg vel maa ansee Siælen som det Ypperste, maa jeg derfor ikke falde til den Daarlighed, at betragte Legemet, som noget U y p p e r l i g t. Alt hvad jeg kan kalde m i t, er min gode eller onde Villie. Denne virker saavel paa Legemet, som paa Siælen. Min Villie kan ikke give mig Aandskræfter, som jeg ikke har; den kan heller ikke give mig andre Lunger, Arme, Been, Blod, end jeg har; men jeg kan, ved min Villie, saavel styrke og udvikle mine Aands og Legemskræfter, som svække og tilbagetrænge dem. Begge staae i nøie Forhold til hinanden; i en inderlig Forbindelse, som jeg aldeles ikke har Indsigt og Forstand nok til at kiende. Sin forfængelige A n g f o r ø r d n i n g s l a d d e r om Siæl og Legem, nytter da kun lidet. Den er hverken Siæl eller Legem til Gavn, som at saadan Registrering og Klasseindeling, hvor den kolde Skarpsind vil agere Marskal i Naturens Maskerade, og dele de bevægelige, uudgrundelige Former og

Kræfter, i høiere og lavere Qvadriller. Det bedste er at udvikle hver (Siæl og Legem) efter sin Natur og Bestemmelse; og saa at lade Herren raade. Siælen nærer Legemet, Legemet Siælen. — Det sidste var Tilfældet i Strasburg, hvor jeg tog Afsked fra Frankrige ved et godt Glas Bургünder.

Næste Dag, mens B* besøgte Commandanten, til hvem han fra Paris havde Breve, gif jeg hen, for ret at besee Strasburgs Münster. Og da jeg nu atter stod for dette høie, herlige, let opstigelige Steenfeld, reist af Menneskehænder, afsbad jeg ret rørt og inderligt den Synd, jeg eensgang har begaaet derimod, i det tyske Fragment, jeg lod trykke, og hvor den altfor store R o m a n t i k f a n a t i s m e, som herskede nogle Aar, og hvoraf jeg selv havde været smittet, og nylig var kureret for, bragte mig til at yttre Modsigelseslystens Paradoxer. Men Goethe siger meget rigtig: "Ein jedes gar zu stark ausgesprochenes Wort, reget dazu, den Gegensatz zu behaupten..." Og det er sandt. Kun maa man vel skielne mellem Overbevisningens klare diærve Yttringer, og ubeviste dunkle Magtsprog. Den som af en Andens Begeistring og frugtbare Forestillingsevnes levende og venlige Yttringer lader sig irritere til chikanerende Kritik, er ingen Røn. Aand; hans Siæl er lukt for al ædel herlig

Meddelelse. Men noget ganske andet er det, naar Egoismen og det plumpe polemiske Sværmeri blusser. Hint er en Altarild, som opliver og maa omhyggelig næres. Dette er en Gld e b r a n d, som ødelægger og fortærer, og hvor man ikke tids nok kan bruge Kritikkens og Overbevisningens Sprøitevand.

Harmes man da' over det drukne Oldtidselskeri, der gjør blind for al Nutid, saa slutter man sig maaskee vel igien en kort Tid for meget til denne. Men snart vil Philisteriets Flaaheder, som dødsige, giftige Mosedampe, gienne Siælen fra de lave Enge, hvor kun Q v æ g e t trives i fede Græsgange; skøndt den ikke slagrer meer, som en rovbegierlig Gris, paa de altfor nøgne, fjerne Klipper. Den bygger da sig Hytte paa S k r i n t e n af B i e r g e t, hvor Vinranken groer, hvor Skoven skygger, med milde Kilder og Dale, og siger der ligesom hiin Skriftens Mand: Herre, her er godt at være!

Der er sagt saameget skönt af Goethe om den herlige Straßburgmünster, at enhver Tilfættning vilde være Overflødighed. Hovedskønheden bestaaer i den uhyre Styrke og høie Reising, forbunden med Lethed og Giennemsigtighed. Jeg kreg op i Taarnet, men ikke saa høit som sidst,

Da jeg var Ungkarl. Lotte, Hans og William holdt mig tilbage ved Kiortelsfligen. Taarnet er saa høit, saa smalt tilfødt, og saa giennembrudt med Huller, at man ligesom svæver i Luften, i et svagt Spinkelværk. Man frygter ikke at man selv skal falde ned; thi der er nok at holde sig ved; men man har den Forestilling, at mulig Taarnet i dette Djeblik kunde styrte; og det er det som forarsager en kildrende Gysen. Det hjælper ikke man siger: Det har nu staaet saa lang Tid fast og godt; hvorfor da just falde nu? Med saadan en høi smal Ræmpe, er det altid — hvis han falder engang — Knald og Fald; og det ene Djeblik er ligesaa muligt, som det Andet. Jeg traf udenfor Klokkhvælvingen høit i Taarnet mange Navne udhugne i Steenvæggen ved Siden af hverandre. Hvor kan man dog være saa barnagtig? tænkte jeg. Hvem læser vel sligt? Troe disse Myrer at dele Uddødelighed med Steenegen, fordi de have gnavet et Djeblik i Barken? Jeg meddeelte den gamle Taarnvægter mine Tanker, som gav mig Ret, uagtet det var mod hans egen Fordeel; thi det er hans Sportel, og man betaler ham Udhugningen, efter Antallet af Bogstaverne. I denne Stemning traadte jeg ind i Klokkhvælvingen; men i det mit Blik med Velbehag dvælte paa de ranke, høie, lysebrune Steenstammer og Steengrøne, sammensøiede

med Jern, Kit og Bly, opdagede jeg pludselig en lille Firkant, hvori var udhugget "E. & F. Comtes de Stollberg, Goethe, Lenz &c., 1776." I Nærheden af disse saae jeg ogsaa flere Hædersnavne. Da forekom mig pludselig det hellige Taarn, som et stort Stammetræ, et evigt Mindesmærke af germanisk Kraft og Kunst; hvis Blade indeholdt Opkrifter paa sine bolde Sonners Navne. Jeg tænkte paa hine Digteres Ungdom, og mange fro tilbragte Timer her. Nu ere de skønnne sølvlokkede Oldinge. Jeg følte at blandt den nærværende Digterungdom var der ikke Mange, som sympathiserte med hine og deelte deres Følelser, meer end jeg. Det kom mig for, som om disse Navne smilte mig imøde, vinkede mig, og sagde: Giv os Selskab. Kort vendte jeg mig derfor til min gamle Taarnvægter, betalte ham for mit lange, næsten hele Alphabets indfattende Navn; og bad ham hugge det lige under Goethes. Havde han før givet mig Ret i, at man ikke burde foretage sig sligt, saa var han nu dobbelt saa gierne (ligesom jeg) af den ganske modsatte Mening, og tænkte maaskee: Inconsequentsen leve! Men jeg selv følte med Hogarth, at en saadan Vølgelinie i Smaa handlinger er smukkere, end naar man slaar Linien pedantisk efter en Lineal. — Da jeg kom ned, stirrede jeg med Følelse — maaskee for

sidste Gang paa det skønne, store, høitidelige Taarn, og forlod det.

Vi tilbragte tre Dage med at reise fra Straßburg til Stuttgart. Hvilken Forskiæl paa de øde franske Kridtegne i Champagne og Lorraine og paa de deilige Badenske Bierge.

Stuttgart den 6 Mai.

Vi havde isinde at reise til Tübingen, da jeg troede der at finde Cotta; dette var Marsagen til vor langsomme Biergreise fra Straßburg. Vi vare tre Dage undervejs; men det var en meget behagelig Fart. Jeg gif den meste Tid, naar Vognen kørte langsomt op ad Bakke. Den ene deilige Dal aabnede sig efter den anden, indsluttet af Grænbierge. Disse traadte tilbage i den kolde blaae Taage, medens den opgaaende Sol. straalte varmt paa Dugdraaberne i Dalen. Krucifixerne ved Veien ere alt for store. De see ud som virkelige Nettersteder, og Christusbilledet er jammerlig dannet. Desto yndigere aabne sig derimod hist og her de smaa Kapeller, hvor Maria sidder med den lille Jesus; og om det end ikke er vel malet, saa er dog Gienstanden saa sød, at den maae gjøre Birkning, fra en aaben, yndig lille Hal, der vender ud til de skønne Bierg-

egne. Knæler nu en gammel Bonde, og blotter sit sneehvide Hoved, eller et Par smaae Børn, i det de gaae forbi, saa er Indtrykket fuldkomment.

I Bærtshuset i Offenbach traf vi et Menneske, som sagde han var Boghandler, men siden da vi havde spist sammen, betroede han os at han var "Lazdendiener." Det var altsaa for at blive t a f e l f a h i g han havde givet sig en hviere Rang; hvilket han ikke havde behovet. Jeg spurgte om han kiendte Doctor Cotta i Tübingen? Han svarede: han troede han var død; og at hans Broder nu havde Boghandelen. Da jeg nu vidste Cotta ingen Broder havde, saa troede jeg heller ikke Døden havde ham, og sagde gnaven: Slaae De mig ikke Manden ihjel; han lever, det veed jeg bedre. — Imidlertid reiste jeg dog ikke uden Frygt for at have mistet en gammel Ven, hvem jeg just havde isinde at besøge, og til hvem jeg havde Erinde, i Anledning af mine tydske Skrifter, som han forlægger. Men i et Bærtshuusvindue, paa een af de næste Stationer, saae jeg en Conducteur. Af ham fik jeg at vide at Cotta levede frisk og vel, var Geheimehofraad, og boede ikke i Tübingen, men i Stuttgart, hvor han havde sit eget Huus og det eet af de smukkeste i Byen. — Denne Efterretning glædede os i alle Henseender. Det var ogsaa meget bedre at komme til det smukke Stutt-

gart, end det lille sørgelige Tübingen. — Nu kunde vi vel, hvis vi havde vidst det, gjort denne Reise en heel Deel kortere; men saa havde vi heller ikke seet de skønne Bierge.

Stuttgart den 13de May.

Det er ikke sagt, at en Gienstand er frugtbar for Beskrivelsen, fordi den er frugtbar paa Nydelse. Evertimod: Gienvordigheder lade sig bedst beskrive; de forudsætte Strid, stærk Bevægelse; det giver Stof til Skildringer. Derfor er Dantes Helvede bedre end hans Himmel. I hans Helvede har jeg befundet mig kostelig, men for at komme til hans Himmel kunde jeg ikke engang ret arbeide mig gien- nem Skærsilden. Ogsaa Miltons, Klopstoks og Evalds Dæmle, ere bedre end deres Engle. Om den englelige Lyksalighed kunne vi Støvets Børn ingen Forestilling gjøre os; og naar man prøver derpaa, mislykkes det ofte saa aldeles, at man maa give Matrosen Ret, der ikke kunde begribe hvad Fornøielse der var i, bestandig at sidde nøgen paa en vaad Sky og blæse Tromper.

Derfor vil jeg slet ikke heller vidtløftigt beskrive mit Ophold her i Stuttgart, skøndt jeg har moret mig kosteligt og tilbragt flere glade Dage her. —

Jeg fandt Cotta uforandret: bleg og mager, men ildfuld, bevægelig, sund og flittig. Hans Dine funkle under de bukkede Dienbryne, den svabiske Mundart klæder ham godt, han forbinder dens Naivitet med naturlig Veltalenhed. Forresten sidder han i fuldt Arbeide. Her er hvert Øjeblik ein Reichs- oder ein Kreistag i Württemberg. Folket kræver hvad Kongen ikke vil tilståede; det forlanger sin gamle Constitution; man troer at nogle Forandringer ere nødvendige. Ministeren Wangenheim staaer mod den offentlige Mening, med Cotta og nogle Andre. Han vil have tvende Kamre; Folket kun eet. Folket vil have Pengeskassen — Regieringen vil ikke give dem den. Hæftige Debatter daglig. Forleden slog nogle "Volksvertreter," som de kalde sig, en Rude ind hos Wangenheim, men han sagde ligesom Fichte i gamle Dage til Studenterne ved en lignende Leilighed: Ein Steinwurf ist ein sehr schlechtes Argument... Digteren Rückert, (Freimund Raimar) Wangenheims personlige Ven, skrev en Sonnet om denne Steen, og mener, at man burde lade den forgylde til evig Amindelse. Shakespeare har mesterlig skildret slige Opløbsscener af Pöbel, der giver sig ud for Borgere, i sin Julius Cæsar og Coriolan, Goethe i sin Egmont. Jeg har gjort Wangenheims og Rückerts Bekendtskab,

Det overraskede mig i den første at finde en Mand med den elskværdigste Charakter, der elsker Poesie og Videnskab ligesaa høit som Politik og Forretninger. Hans Mand er uafsladelig beskæftiget; han har en overordentlig Ild, Vittighed og Følelse, er høi og smal og ligner Steffens lidt. Læberne bevæge sig især med Gratie, naar han taler; det er hvert Øjeblik som om han vilde smile, eller drage dem til Graad. Han er liberal og naturlig, foragter og spotter ligesaavel fornemme Dumheder, som Vøbeldumheder. Værnlig godmodig Sands for selskabelige Glæder, forbinder han med venlig Værdighed og Siælsadel. Imidlertid er han dog forhadet, for sine politiske Meninger. Disse kan jeg ikke bedømme, jeg holder mig til hans Personlighed, til hans poetiske og philosophiske Væsen overhovedet, og som saadan, kan jeg sige, har jeg truffet faae Mennesker i Livet, der kunne sættes ved Siden af Wangenheim. Den unge Digter Rückert er ogsaa et ualmindeligt Menneske, kun er han endnu noget vel gammeltysk; dette er dog taget af: han klæder sig ikke mere saa udmærket frem for andre, som før. Under Krigen mod Frankrige var han een af de Barder, som opluede sine Brødres Hjerter med ildfulde, kraftige Sange. Han vil gjøre en Reise til Italien, som vist vil bekomme ham vel; og den Raket, som i eensidig Retning foer ud af Ungdoms-

hiertet i Kampens Nat, vil vist med Tiden stige
som en Stierne, der skinner med en saligere Lue.
Rückert digtede mig ved Afreisen følgende Sonnet:

Ven Süden kam vom nord'schen Meeres Sunde
Ein edler Vogel des Gesangs geflogen,
Der, wie er dän'sche Luft hat eingesogen,
So laut doch singen kann mit deutschem Munde.
Es fühlte gleich sich in der ersten Stunde
Mein Herz zu ihm entschieden hingezogen;
Und, ist mir sein's, wie meines ihm gewogen,
So bleiben wir, fortan, die zwei im Bunde.
Ist er vom raschen Flug zu seinem Norden
Nun heimgekehrt und ich bin fern in Süden,
So soll des Raumes Trennung uns nicht stören;
Dazu ist uns die Kunst des Lieds geworden;
Die wollen wir so brauchen, ohn Ermüden,
Daß einer soll des andern Nachhall hören.

En anden ung Digter, Uhl and, er ogsaa her.
Det glædede mig at opdage hans Fremgang, thi jeg har
kiendt ham her for ti Aar siden, som et halvt Barn,
og mærkede allerede dengang, hvad der boede i ham.
Han er Advokat, og aldeles af Modpartiet; men han og
Rückert agte derfor dog hinanden vælsidig, og erkien-
de den ene den andens Fortienester. Smidlertid havde

jeg dog ikke besøgt Uhland med Rückert, dersom jeg i Forveien havde kiendt deres Forhold; thi det forårsagede en spændt, forlegen Conversation; og intet er utaaleligere, end naar Anden med venlig Aabenhed nærmer sig Anden, aldeles stemt for Meddelelse, da at finde den kold, forlegen og tilsluttet. En anden Gang da jeg traf Uhland allene i Casino, var han meget godhiertig og udviklede mig Sagen kort og godt, paa sin Maade. Jeg fandt ligesom Herman von Bremen at Justinianus var for dem begge, og sagde derfor ligesom han: "Gaaer hen I Skabhalse og forliger Jer, saa godt I kunne.. —

Ved denne Leilighed maa jeg dog anmærke, at jeg hader intet meer end Indifferenz, at lade fem være lige, være af samme Mening som Niels Skriver, og votere som en Børstenbinder. Men Enhver kan ikke give sig af med Alt. For at virke med Dygtighed, maa man sætte sig selv Grændser; den som vil vide Alt, veed intet. Derfor foragter jeg ogsaa en vis affektert Interesse for politiske Forhold, naar det gaaer i Detail, uden at man fuldkommen kiender disse. Sligt kan vel nytte til at give sig en vigtig Mine, mellem Ukyndige og Lettroende; men det er ogsaa alt. En Digter som ikke lever i Historien er ingen sand Digter; men det maa gaae Historien som Bluen, den maa have sat sig, være bleven klar.

Marene, maae have forædlet den, før han nyder den. Djeblyffets Drik er et suurt Elabberads, der fordærver Maven, uden at vederqvæge Hjertet, og begejstre Kræften. — Naar Faren er stor, naar Nøden er for Døren, er det en anden Sag. Giælder det hans eget Fædreland, saa bliver det ogsaa Digteren vigtigt; thi hvad der giælder Fædrelandet, giælder enhver Statsborger, altsaa ogsaa ham. Men her kom jeg kun som en vandrende Sanger, for at forfriske og glæde, ikke for at ærgre og kiede mig. Jeg holdt mig altsaa til det Gode og Skønne, og abstraherede, med Bevidsthed, fra det Ubehagelige. Ogsaa dette er en Evne, som ei endda er saa almindelig. Jeg hørte derfor med Flid aldrig rigtig efter disse Stridigheder; men naar Wangenheim, Cotta og flere i muntert Lag glædte sig over at det gik deres Sag vel, deelte jeg med dem den selskabelige Glæde, søgte efter Evne ved Sang og lystig Samtale, at forstærke den behagelige Stemning, mellem interessante Venner, og brød mig ikke om at undersøge Motiverne dertil. Det var mig nok at hver handle uden Falsk, efter Overbeviisning.

Jeg har gjort Bekjendtskab med Fru Huber, og det glæder mig at kiende denne fældne Digterinde. Hun har skrevet endeel af de Fortællinger, Huber udgav; hvilke høre mellem det bedste af dette Slags.

Hendes første Mand *Georg Forster*, var een af Tydsklands ædelste Skribenter. Det glædte mig at fiende Enken af hin lærde Rejsende, jeg saa tit med fiærlig Opmærksomhed har fulgt paa de lange Færter, og de Vildes Der. — Forster, som især reiste i menneskevidenskabelig Hensigt, var ikke blot kunstsabriig og flittig Jagttager, men forbandt sine Kundskaber med det varmeste Hierte, med Genie, og sielden Aandsdannelse. Hans Fremstillinger i *Modermaalet* ere ligesaa originale og modne, som *Gienstanden* var vigtig. — Fru Huber har et levende godlidende Væsen, og indlader sig gierne i Samtale. Den nyere Litteratur er hende noget vel barok og gammeltydsk. Ruckert hylde meget dette Væsen og lever meest i de henfarne Tider. Det morede hende at træffe en Digter, som ogsaa elsker det Ny, og forstaaer at idealisere sig Djeblikket og Omgivningen. Hun bragte B* og mig ud i Canstadt, til en Veninde, hvis Mand Herr Bergo er en født Græker og en driftig Fabrikant. Paa Heimveien fulgtes Fru Huber og jeg ad. Vi kom ind i en vidtloftig Undersøgelse om alskens Ting. Hun vilde gaae Gienvei, da det begyndte at blive mørkt, men tog feil af Veien, og det varede længe, inden vi kom ud af alle de frogede Fodstier, hvor vi hvert Djeblik maatte spørge os for, hos forbigaaende Vønder. Det

fornøiede mig at vandre med denne værdige veltalende Kone, mellem Svabens Biinbierge. Hun forekom mig som en god Genius, der stod mellem mig og de Hedenfarne, hvoraf hun personlig havde kiendt mange; og skildrede mig dem, som en god Portrætmalerstke: ikke med almindelige, men med individuelle Træk. Hendes Datter Fru H* er en dannet ung Dame, hvis Helbred desværre ikke ganske svarer til hendes yndige Ungdom. Gid den hulde Blomst atter ret frodigt maa hæve sig.

Jeg har ved Fru Huber gjort Bekiendtskab med den preussiske Minister Herr von Ruster, hans venlige Kone og elskværdige Døttre. Det er vedersvægende efter lang Eensomhed og Omgang med Mænd, at træffe paa hulde qvindlige Bæfener, der dele vore Tanker og Følelser. Thi det er dog paa en anden Maade. Jeg vilde sammenligne Mandens Syn paa Tingene, ved en skøn Egn i Solskin. Qvindens, ved den samme Egn i Maanskin. Egnen bliver uforandret, Gienstanden ligesaa; men Alting forvandler sig ved det forskellige Lysets Dæ, som seer. Istedet for Rosen, dufter Natviolen, istedet for Lærken, staaer Nattergalen. Ikke saa varmt og klart, mere kigligt og uskyldigt. Ikke den tydelige Indsigt i alt det Enkelte; men det Hele smelter mere harmonisk sammen, i det halvmørke Skjelskær.

Den østerrigſke Miniſter Grev Lützow har viiſt os den venligſte Gæſtfrihed; han mindes Kiøbenhavn med Længſel, holder af de Danſke, og taler gierne om ſit Ophold hos os. Hos Geheimeraad Hartmanns have vi ogſaa tilbragt muntre Aftener. Wangenheim var der engang, da jeg forelæſte de tre første After af Freias Alter, og jeg havde den Gatiſfaktion, at blive applauderet ved en uafadelig Skoggerlatter. Her fandt jeg Fru Mathiſſon og min gamle Ven Reinbeck. Ogſaa Miniſteren Herr von Soppin har giort mig den Ære at invitere mig, og jeg har tilbragt et Par behagelige Timer hos hans Frue, i en Theecirkel. — Min gamle Bekiendt Haug, (Medudgiver af Morgenblatt) ſmiler beſtandig i triveligt Velgaaende. Han har paa de ſenere Tider forladt Epigramfaget og hævet ſig til Oden.

Slotshaugen i Stutgart er egentlig bleven til, ſiden jeg var her ſidſt. Med megen Bekoſtning ere ſtore Træer hidflyttede. Den ſmukkeſte Side af Slottet vender ud til Haugen. Et Par colloſale Nymfer (lidt vel ſtive for Bandgratier) ſidde paa en Forhøining; Vandet ſtyrter ud af deres væltede Urne, og danner en ſtor, med Roſer omplantet Dam.

Tæt ved Slottet og Haugen ligger Skueſpilhuſet meget ſmukt, og indvendig er det ſærdeles ſmagfuldt. Esclair en Tragiker af første Rang,

efter alle Kyndiges Mening, fik jeg desværre ikke at see i nogen vigtig Rolle. Vincent fortræffelig burlesk Comiker mødte mig forleden paa en lille Ridesleppert, ikke meget større end han selv. Han opbyggede mig meget, førstegang, jeg var i Stuttgart, især i Herodes af Bethlehem, hvor han spiller Herodes med Guldpapirskrone, i Skarlagens Klæder og sorte Uldstrømper. Rigsæblet, som han bestandig gik med i Haanden, havde han tillige indrettet til Enustobaksdaase. — L e m b e r t, som spiller Elskere med meer end sædvanlig Gratie, fandt jeg igien; han forærede mig sin Lommebog. H a n i s c h sit Ugeblad.

Rückert har givet mig sin Kranz der Zeit, hvori der er meget skønt; og Uhland adskillige Folkesange.

Jeg var hos Dannecker i hans Bærksted, og fornøjede mig ved at tale med denne udmærkede Billedhugger. En barnlig, venlig, lykkelig Kunstner, med et smukt blomstrende Ansigt, fuldt af Ald, skøndt han ikke længer er ganske ung. Schillers collosale Buste staaer endnu hos ham; og blot for dens Skyld, var det vel værdt at gjøre Balfarter til Stuttgart. Dannecker har ikke idealiseret Schiller, ved at give ham hvad han ikke havde; men kun forskønnet hans Buste, ved at give den, hvad Schiller ved tilfældig Sygelighed havde, t a b t. Saa:

ledes havde Naturens gode Genius bestemt at Digteren skulde seet ud, hvis der ikke var kommen Forhindringer. Disse vare vel ikke mægtige til at udrette den oprindelige Herlighed, men vel til at forstyrre den noget. — Hvilket Hoved! Høi Majestæt og Uskyld ligger i de store, blide, alvorlige Dine; Ornekraft i den kongelige Næse; philosophisk Dybsind og Tankefylde i de mægtige Tindinger. Man seer det var en Mand, som aldrig ret levede her i Verden; en Kæmpeaand, som betragtede Jorden i sine store natlige Omrids, tegnede dem og forsvandt. Hvilken Forskiel paa dette Billed, liig et mægtigt Singalshoved i ossianske Skyer, og paa Goethes Buste af T i e c k, som man med Rette har kaldet en Sammensmæltning af Apol og Homer. Hvilken Gld, sund Kraft, Opmærksomhed, Stolthed, Naivitet og Lune, i det goethiske Ansigt. Hvilken drømmende Grublen, hellig Begeistring, høi Menneffelighed, Strængbed, og himmelsk Flugt i det Schillerke!

Dannecker er for nærværende Tid beskæftiget med Kongen af Württenbergs vel trufne Buste. Mens jeg var hos Kunstneren i hans Værksted, kom tre Damer, for at see hans Arbeide. Ved at betragte et Kunstværk sammen, indlades en Samtale let mellem Fremmede. Den ene Dame indlod sig venligt med mig; af hendes Tale mærkede jeg at hun længe havde

opholdt sig i Kiøbenhavn, og at hun havde seet nogle af mine Stykker opføres. Jeg spurgte hvordan hun fandt Kiøbenhavn? Hun roste Staden meget; og først langt om længe, da jeg havde talt-med hende over et Kvarteerstid, om mange forskellige Ting, fik jeg at vide at det var Prinds Vilhelm af Württenbergs Gemalinde. Jeg gjorde Undskyldninger, fordi jeg ikke havde kendt hende og talt saa ligefrem. Dersom vi ikke skulde reise imorgen, vilde jeg virkelig vove at gjøre hendes Høihed min Opvartning.

Det bedste Bærk af Dannecker er hans *Ariadne*, som tilhører en Banquier Bettmann i Frankfurt. Jeg maatte nøies med at see Modellen i Gips, som naturligviis mangler den sidste Fuldendelse; men det Vigtigste er der. Dannecker har i denne Gruppe (en nøgen ung Kvinde paa en Tiger) fremstillet blid qvindlig Skønhed i ægte Modsatning til vild dyrist Kraft. Den runde ranke hulde Ariadne sidder fortryllende, paa det store muskuløse lodne Dyr. Det er Freia paa sin Tigerkat. Hendes Kirsebærmund bliver mindre, i Sammenligning med Rovedyrets spaltede Flab. Hendes dreiede spæde Hænder stikke sødt af, til de plumpe senefulde Labber med Kløer. Hendes Haar glatter sig i Flætninger om det ovale Hoved, medens Dyrets uredte Børster reise sig

om de brede Kiæver. Selv hos Ariadne staaer det Spæde i tryllende Modsetning til det Fyldige: Fra den lille Fod, det yndige Smalbeen spulme meer og meer skønne stedse magtigere Hvælvinger, til atter disse tabe sig i den tynde Midies dristige Indsnit, og for derpaa runde sig yppigt ud igien, som fyldige Skuldre og som den unge Barms herlige Tvillinghøie. — Gigsbilledet lader sig dreie til alle Sider om en Axe. Saaledes faaer man hvert Øjeblik et nyt Syn, i det heldigste Lys; og det er ikke Tilfældet, naar man maa gaae rundt om et Billed, for at see det i alle sine Former. Det har ret en Trolddomsvirkning, at see den skønne Ariadne bevæge sig med sin Tiger, medens de hulde Lemmer, de harmoniske Forhold hvert Øjeblik vise sig og forsvinde, i det verlende Skyggelys. Det eneste man frygter for, er at Tigreren selv skal gaae; thi da vilde uidentvivl den stakkels Ariadne strax falde af. Hun har nemlig lagt det ene Laar op paa Dyrets Ryg, og strakt den anden Fod kraa tilbage; dette forøger meget Stiltingens Skønhed; men er neppe den sikreste Maade at ride Tigre paa. Men man kan jo forestille sig, at Tigreren er falden i Staver af Forundring over hendes Deilighed, og den Ære hun beviser den; og at den ikke nænner at gaae, for ei at tabe hende. Saaledes faaer da denne Gruppe sliq allegorisk Betydning; at

Skønhed og Gratie selv kan tvinge en lapsk Tølp
per til ærbødig Bessedenhed; hvilket virkelig er et
stort Underværk. — Et ligesaa stort Under er det,
hvorledes Theseus kunde forskyde en saadan Engel, og
man maa sige med Spøgelseset i Hamlet:

'So lust, though to a radiant angel link'd,
Will sate itself in a celestial bed,
And prey on garbage...

Derimod begriber man godt, hvorledes den be-
geistrende Gud Bacchus, som fandt hende forladt slum-
rende under stjerneklar Himmel, blev dødelig forels-
ket, tog hendes Krone, fastede den op paa Himlen,
til et evigt Stjernebilled, og ægtede hende selv.

M a n d e n den 16de Maj.

Skøndt vi havde det deiligste Veir, var det dog en
drøvelig Reise fra Stuttgart, over Ulm og Augsburg
hid. Naar man længe har undværet huslig
Selskabelighed, faaer den pludselig saa rigeligt og nu
atter brat skal rive sig løs fra ethvert venligt, nylig
knyttet Baand — det er sørgeligt. Hvad forlade vi ikke
alt i Stuttgart? Venner, Mænd med Genie og Ild,
hulde dannede Qvinder, Poesie og Kunst, skøn Na-
tur, et Skuespil hvis bedste Forestillinger jeg ikke
havde Tid til at bivaane. Og hvem veed, om jeg

nogentid i mit Liv seer disse kiære Venner igien?
— Men det er dog skönt at vide sig kiendt og er-
indret af ædle, udmærkede Mennesker. Det er nu
engang Reisens som Livets Skiæbne, at mange
Glæder forsvinde pludselig, ligesom vi troe at gribe
dem. Haab om at nyde dem igien, eller levende
Erindring om dem, hvis vi ikke finde dem meer,
maa da trøste. Hvor herligt synger ikke Evald:

Dit store Djeblik — hist see det svømme,
Et ubemærket Gran,
Blandt Millioner, blandt de ældste Drømme
I Tidens Ocean.

Alt neppe kiendt fra det, som ei har været,
Fra drukne Skialdes Digt,
Udstødt af Skabningen, opslugt, fortæret,
Uigienfaldeligt.

O Haab og du Erindring, thi kun Eder
Betroer den Evige

Magt, at tilveie Støv Lyksaligheder
Og himmelsk Følelse;

Velgiørende Gudinder, I som møtter
Den fangne Siæl med Lyst,

O kommer da, og iler og opretter
Et Tempel i mit Bryst.

Og jeg vil bygge Templer i min Hytte,
Trophæer i min Braa,

Og for ved dem skal paa en dorisk Støtte
Den nøgne Sandhed staae;
Med elysæisk Pragt — Nei, bort I Drømme!
Ehi paa barbarisk Viis
Skal — frygt kun ei — skal intet Lethe svømme
Nær ved mit Paradis.
Kun Nag og vrantne Fiender vil jeg glemme,
Du Giernesmilende!
Alt andet skal min Siæl husholdrisk giemme
Og farrig tit bese.
Og stum af Lyst, som Harpar, vil jeg tage
De gamle Skatte frem,
Og ofte tælle de forsvundne Dage,
Og smaalig veie dem!

I Augsburg tilbragte vi en halv Dag og en Nat. Efter Middagsmaaltidet lode vi os vise om af en Leiетиener. Han løb saa forfrækkeligt, uagtet det var en gammel Karl, at vi tilsidst maatte lade ham gaae bagefter, skøndt han skulde vise os Bei. Augsburg har ikke saameget af gammel Rigsstads Udseende, som jeg havde tænkt. Der er et Par store smukke, særdeles brede noget krumme Gader. Vi kom forbi det Fugger'ske Huus, der for trehundrede Aar siden var det rigeste i Europa, næst Medicæernes. Fuggerne begyndte med at være Linnedvævere;

nu ere de Grever og Rigsfyrster, men ikke nær saa rige som dengang. Det Ydre af Huset har intet Mærkeligt; det er en gammel Bygning, i ubetydelig Stiil. Man taler om at sælge den bort, og forvandle den til et Skuespilhus.

Vor sædvanlige Tilflugt paa et fremmed Sted, Billedgalleriet, aabnede sig ogsaa for os her; men det var mørkt i Veiret, og jeg var ikke stemt til Opmærksomhed. Her er store Sale fulde, men som det lader, er her dog ikke meget særdeles Udmærket. Af gamle tydske Mestere er der endeel, men dog ikke af Albrecht Dürer. — Det forekommer mig, naar jeg saaledes paa et vildfremmed Sted gaaer i et høit Gallerie og seer Malerier, som om en stor Skare Spøgelse og Aabenbaringer havde fulgt mig usynlig glennem Luften, som en Visværm, og nu da Vognen standsede, ogsaa havde sat sig til Ro i de eensomme Hæller, paa et gammelt Slot. Thi nogenlunde gode Copier af velbekiendte Originaler finder man overalt. Man træder ind i et fremmed Værelse, men fra Væggene stirre os fortrolige Ansigter imøde. Van Deictske sortkiolede Mænd med Vibekraver; Rubensiske fede blonde Koner med Hørhaar; store Blomsterduske i Vaser; italienske Madonnaer med Barnet; gammeltydske Krucifixer; franske Prospekter; nederlandske Bildsviin og Hunde ic.

Jeg føler selv hvor intetsigende denne Tale er, og veed at man paa den Maade kan vrage det Bedste; jeg tvivler heller ikke om, at Galleriet til en anden Tid vilde glædet mig; men nu var jeg for nylig kommen fra et kiært levende Menneſſesamfund, til at lade mig nſie med døde Billeder. Jeg vidſte at i Stuttgart var to tre behagelige Kredſe, hvor man maafſee i dette Øjeblik tænkte paa mig, talde om mig, og ønſkede mig nærværende. Jeg ønſkede mig ogsaa der. Jeg følte mig atter ene; og den ſtille Vandring, mellem de tauſe Skilderier, havde for mig noget ſepulkralt, veemodigt og nedſlaende.

Vi haabede at more os i Comoedien, men der blev ikke noget af. Theatret er et daarligt Skuur. Da vi kom derhen, var der ingen Lys tændt endnu, men Døren ſtod vidt aaben, og Daglyſet viſte plumpe ſmudſige Træbænke derinde, ganſke tomme. En Times Tid derefter kom dog nogle Tilſkuere. Dørene bleve lukkede, Lysene tændte, Muſikanterne spillede, og dette frembragte en øjebliklig Illuſion af Morſkab og Munterhed, indtil Dækket gik op. Man spillede et Stykke, ſom heed Morinden, Skueſpillerne vare overſmurte med Kul i Anſigterne, ſom Harlekiner; men iſtedet for at giøre lyſtige Harlekinader, tudede de ſom Hunde, græd og vare ſaa

ædelmodige og opoffrende, at jeg faldt i Søvn i første Aft.

Ligesaa ofte som man, i det virkelige Liv, bør bestræbe sig for at være ædelmodig opoffrende, paa en fornuftig Maade, ligesaa sparsomt bør man bruge dette i Poesien, just fordi det er sieldent i Livet. Thi i en blot Forestilling er intet lettere, end at ødsle med alle mulige Dyder; NB. naar disse kun beskrives og ikke fremstilles i deres Natur. Det bliver da ikke andet, end tørt Sand, som man kaster de Enfoldige i Vinene; der ikke skille Snak fra Virkelighed. Digtets Virkelighed bestaaer i levende og træffende at skildre vigtige menneskelige Charakterer og Handlinger. Pengædelmodige i Poesie kan enhver Stymper lade sine Maskiner være. Ligesaa flau er urimelig Selvopoffrelse, hvor det ikke behøves; og hvor vi see det er kun Affectation af Forfatteren, for at lade sine Marionetter agere, i de for et Skuespils nødvendige Timer.

Da vi gik hiem giennem en smal Gade, hørte jeg en Nattergal slaae oppe i et skummelt Huus i fjerde Etage; dette bragte mig til at lee; og det er første Gang jeg har leet af en Nattergal. Saaledes kan en Gienstand, som ganske bruges mod sin Natur, gjøre latterlig Virkning; f. Ex. — som een af mine Vendiendtere gjorde — at pudre sig, med en lille

hvid Bologneserhund. Jeg erindrer mig ogsaa ved denne Leilighed, at jeg engang kom stærkt til at lee af en lille Messingflaske, som Barberen havde glemt paa min Raskelovn, og som pludselig, medens jeg sad og skrev, begyndte at fuge og boble saa fornemt, som om det havde været Kiedelen i Macbeth til Hexernes Sang:

Double, double, toil and trouble;

Fire burn, and cauldron bubble.

I Tirsdags kom vi her til M ü n c h e n; denne smukke Stad overraskede os. Den stikker stærkt af til Stutgart, i Omfang og Rikbheds Udseende. Stutgart har mere Lighed med et stort Landsted; forbunden med et kongeligt Lystslot. Til kort Sommerophold, for en Rejsende, er Stutgart mere behagelig, da man der, mellem de nære Bierge, hvilke omringe Byen, er som paa Landet. München har derimod flere Bequemmeligheder og Morstaber, for en Vinterresidens. Men vi vare her vildfremmede. Der var igaar Middags Janitskarmusik inde paa een, af Bygninger og Buegange omgivet, stor Plads. Paa denne Tid spadserer Byens smukke Folk. Men det er en slem Tid, naar Solen just er i Meridianen. Allerede nu i Maj var det meget hedt. Om Aftenen derimod i Rislningen gaaes ikke nær saa meget. Den bayerske Nation maa altsaa holde

meget af Solhede, og føler maaskee en naturlig Trang til saaledes at optøe den dybere alvorligere Natur, der udmærker disse øldrikkende Catholikker, fra de svabiske muntre viindrikkende Lutheranere. Der skal være en meget god Kiærne i dette Folk her, har jeg hørt, som sikkert vil smage godt, naar den bliver moden engang, og naar Skallen, der indslutter den, bliver knækket. Dette vil vist skee ved Regjeringens Bestræbelser og ved Kronprindsens Kiærlighed og Smag for alt Skønt og Godt. Adelen udgør allene her beau monde, og den er da et hundrede Aar tilbage. Hvad der af Litteratur udkommer i Tydskland, kiender den ikke meget; man læser gierne smaae franske Musenalmanakker o. s. v. Det har fornøiet mig at see nydelige Borgerdøttre, velklædt i Silkeklæder, men med gammeltydske Gyldensstykses Hovedsmykker, hvilke klæder dem overmaade godt. Der skal være meget Stof til komisk Folkepoesie i de lavere Klasser, naar man ret kiender den, paastaar Schelling. Denne udmærkede Mands Bekiendtskab gjorde jeg strax her. Jeg nærmede mig ham ikke uden Frygt; jeg tvivlede om, at vi vilde sympathisere sammen, siden vore Maader at tænke og føle paa, vare saa forskiellige. Men jeg trøstede mig med, i det jeg gif derhen: Det er det samme, hvad Maade man tænker og føler paa, naar man kun tænker og føler dygtigt og sundt. Skøndt

du egentlig ikke har læst en Bog af Schelling til Ende, kiender du dog hans Ideer og Meninger ret godt, fra din daglige Omgang med Steffens. Er Schelling en Ven af Steffens, maa han ogsaa kunne vorde det af dig; thi det er jo selv en mathematisk Sandhed, at to Størrelser, som ere lige med een og samme Tredie, ere ogsaa indbyrdes lige. Det Eneste jeg frygtede for, var en fornem Mine og en hovmestererende Tone, som jeg ikke kan taale, og som for ti Aar siden bragte mig lidt i Vildere, førstegang med Fichte, skiondt vi siden bleve særdeles Venner. — Men jeg havde neppe lukket Døren op, og seet Schelling i Dinene, før jeg mærkede at han var af mine Folk. Han betragtede mig opmærksomt, med aaben, beskeden Venlighed, og jeg kan ikke sige dig, hvor det vederqvægede mig. Man møder tit Trods og Fiendtlighed i et Blik af en almindelig, ubetydelig Siæl, som føler naturlig Antipathie for en Mand, som han veed, han skylder Agtelse. Hvor sødt at møde Kiærlighed af en udmærket Genius, der ved sine Værker har tildraget sig hele Tidzsalderens Beundring.

Schelling er ikke meget høi, men diærv og sund. Hans genialste blide Dje forsoner, med svag blif Blidhed, Næsens nordphilosophiske Trods. Lærberne trække sig med Lethed til venlig Meddelelse, og

kun ugieerne, med et Anstrøg af Smerte, til Foragt. Man seer strax, at det er en Mand med et trofast Hierte. At han er et stort philosophisk Hoved veed hele Tydskland og Norden. Han lever stille i sin Families Skød, og har tre Børn ligesom jeg. Den lille Dreng paa to Aar kan allerede lukke Vindueskoder, naar der kommer Lys ind. Jeg spurgte ham, om han var en Schellingianer? og han svarede Ja. Moderen er en meget artig og dannet Kone. Schelling gif strax ud med mig, for at vise mig de münchenske Naturskønheder, men jeg var saa beskæftiget med ham, at jeg intet andet saa, skøndt jeg vel mærkede, vi kom forbi en Flod og nogle Træer. Han elsker Poesien, og er fortrolig med dens bedste Frembringelser i alle Sprog. Vi kom ogsaa til at tale om verdslig Viisdom, og for at undskylde mit Ukiendskab til den nyere Philosophie, nødtes jeg til at sige: Jeg har stort Hang til at tænke selv, og til at fordybe mig i Andres Tanker, over de vigtigste Gienstande. Jeg har ogsaa gientaget læst flere philosophiske Skrifter, med Glæde og Tilfredsstillelse. Den kritiske Philosophie derimod, der har yttret sig ved Kant, Fichtes Videnskabslære, og endelig Idealismen, der er fremstillet ved Dem, kiender jeg kun af Forelæsninger og mundtlige Meddelelser. Det traf sig saa heldigt, at to af mine Venner, Drsted og Steffens, med hvem

jeg tilbragte flere Ungdomsaar, med Iver og Genie dyrkede disse Videnskaber. Hvad der har holdt mig fra at læse dem selv, var oprigtig talt Sproget og Talemaaderne. Det forekom mig altfor fremmed og besynderligt; det var saa at sige et ganske nyt eget Sprog; og jeg var for magelig til at studere et heelt Sprog, blot for at kunne læse en eneste Forfatter. — Tænk dig min Glæde da Schelling gav mig Ret i, at man burde tænke og udtrykke sig med Genfold i sit eget Sprog, og at han var falden til hin Tone, ved som ung Professor, der holdt ugentlige Forelæsninger, at følge den gamle Glendrian i Talemaader, skøndt han i Ideer meget afveeg. Han fortalte mig at han nu skrev en Bog, hvor Sproget vist ikke vilde afkræffe mig, og jeg lovede ham at læse den saasnart den udkom. Vi taledes meget venligt og fortroligt sammen, paa vor Vandring, og jeg kunde ikke undlade at meddele ham min korte Metaphysik, med den Bøn at han, om mueligt, vilde modstride den, og bevise mig det Modsatte. — Det har aldrig været mig indlysende sagde jeg, hvorledes Metaphysik kan blive en vidtløftig Videnskab, et Stof for flere Bind, saaledes som Mathematik, Ethik og Æsthetik. Fornuften, saasnart den beskæftiger sig med det Sandes, det Godes og det Skønnes Gienstande, finder den Anledning nok til de

frugtbareste Undersøgelser; men naar den blot betragter sig selv, med Hensyn til de guddommelige Aarsager, har den baade for lidet og for meget at tage vare. Forstandens Undersøgelser af sin egen Natur er Logik, og skøndt denne Videnskab hverken er saa nødvendig at lære som Mathematik *), eller har dennes Fasthed og Bestemthed i sine Former, ligger det dog fuldkommen i Forstandens Væsen, i Begreber at kunne begribe sig selv. Fornuften forbindes sig derimod med Følelse og Phantasie, og virker altsaa individuelt. Thi en Tanke, en Idee er Forbindelsen af et Begreb med Erfaring og Erindring. Altsaa synes mig, kan Fornuftens Ideer ikke vorde nogen reen Videnskab a priori; og naar vi undtage de dunkle Aelser, (som Noesien begeistret udtrykker) og Forstandsbegreberne (som Logiken ordner) saa har Fornuften egentlig intet Stof a priori. Fornuft er ogsaa (efter Sokratesalen og Sproget selv) ikke andet, end Forstanden (paa det Sande) og Følelsen (for det Gode) forbunden anvendte til Villiens Udøvelse i en Handling; vil sige med Hensyn til en Gienstand. Den

*) Der gives en naturlig Logik, men ingen naturlig Mathematik. At tænke ordentlig lærer Mennesket ved at udvikle sig; Mathematik læres kun videnskabeligt ved Abstraction.

er altsaa indskrænket, som vore øvrige Kræfter, og blot af Skaberen bestemt til hvad der angaaer dette Liv og denne Verden. Det Godes og det Ondes store Mystorium, skal, see vi da nu, efter Guds Villie være en uopløselig Gaade. Saa snart vi betragte det Gode og det Onde i det Små, kunne vi meget godt adskille og bedømme det; gaaer det i det Store — da svimle vi; og istedet for at beriges med større Indsigt, tabe og stække vi Kiærlighedens og Hadets store Drivekræfter, som giver Menneskets Aand til en bevinget Cherub. Vi vorde lunke og slappere; Lyset blinder, naar Skyggen forsvinder. Sin Grublen skader altsaa og hjælper intet; den udvider ikke Forstanden og Fornuften, berører os derimod Hjertets Følelser, Siælens Afsættelser. Derfor maa vi fra denne høie Standpunkt nøies med at troe paa det Gode; troe at det høieste Gode, Gud, er Herren og Nesteren. Vi kunne heller ikke lade Diævelen være ude af Spillet; thi da det Onde, som vi i det Enkelte træffe, og som vi efter vor Natur maae afsky og modstride, ikke kan udvikle sig for Forstanden i et almindeligt Begreb, og for Fornuften i en Tanke, maa det blive, hvad det er, vil sige: et rystende Skrækkebillede, for vor Indbildningskraft. Den christelige Religion lærer med klar Enfold de høieste Sandheder, smelter

Hjertet med de sødeste, meest rørende Billeder. Videnskaben kan ikke bringe Erkiendelsen af det Guddommelige videre, end den christelige Religion. — Livets "Hvordan," og "Hvorved," vide vi ikke; vi see kun dets "Hvad," og "Hvorledes." Hvad er for Videnskab; Hvorledes for Kunst. Videnskabsdyrker og Kunstner er hvert sandt Menneske, som forbinder Bevidsthed med Kundskab, Villie med Handling. Vi skulle altsaa elske og virke det Gode, hade og modstride det Onde, og saa lade Herren raade. Om den guddommelige Sammenheng i det Hele, vide vi her i Livet intet. Tilværelsen er en uopløselig Gaade. Udødeligheden ønske og haabe vi; bevise den kunne vi ikke; altsaa heller ikke dens Nødvendighed. I at troe paa det Gode (Faderen) den fri Villie (Sønnen) og Udødeligheden (den Helligaand) bestaaer de sande Troesartikler, som udgiøre den virkelige Christen, endogsaa om han ikke kiendte den himmelske Aabenbaring i Historien. Saaledes har det Guddommelige aabenbaret sig fra Verdens Skabelse, før det skedte ved Jesus, og saaledes vare ogsaa Sokrates og Plato Christne.

Schelling hørte mig med Venlighed, thi han saae det var ikke Forsængelighed, men Hjertets Drivt, der bragte mig til at tale, for om muligt at

beskræft. "Sie haben eine gesunde und brave Lebensansicht," sagde han; men meente dog "daß man weiter gehen könne." Hvad han mundtlig yttrede i denne Anledning, var mig ikke nok indlysende, og jeg bad ham ret hierteligt snart at skænke os det ny Skrift, der ikke længer var skrevet i Sanscrit, for lærde Philosopher, men i Panscrit, for alle fornuftige tænkende Mennesker. Da der gives et langt større Antal af disse end af hine, sagde jeg, saa vil De formodentlig ogsaa i denne Mængde finde flere gode naturlige Hoveder, der kan forstaae Dem, end imellem hine, hvoraf de to Trediedele ere Pedanter, der holde sig til Skallen uden at smage Kiærnen. Geniet skriver for Folket, og sætter sin Vre i at være populært. Det Sublime og det Enfoldige ere Sødskeendebørn; Trivialitet og Spidsfindighed Svogre. Ogsaa her gav han mig smilende Ret.

Da vi kom hjem fortsatte vi Samtalen ved Theebordet, i hans Kones Nærværelse, men blandede den med noget mere Lystighed. Undertiden brugte han Ordene anderledes end efter den almindelige Betydning, og sligt giver let Anledning til at man disputerer om Udtryk, istedet for om Tanker. Saaledes forstod han ved Evigheden det fuldendte Tilkommende, og ikke det Hele uden Begyndelse og Ende. Jeg sagde spørgende: Lader os antage

at Evigheden forholder sig til Tiden, som en Skieppe
Erter, til de enkelte Erter i Skieppen. Alle
Ertene udgiøre Skieppen, altsaa maa der være
Skieppe overalt, fra Begyndelsen til Enden. Det
er Evigheden. Erterne derimod representere
Tiden. — Nu, sagde han, det vilde tage sig godt
ud i en aristophansk Comoedie. — Schellings meste
Morfskabslæsning er nemlig Aristophanes, hvis græske
Bærker han har studeret og læst saa tit, at han
næsten kan dem udenad.

Al den Tid jeg var her i München har jeg
næsten tilbragt i Schellings Selskab. Vi bleve enige
om at en Philosoph og en Poet bedre kunne leve
sammen, end to Philosopher og to Poeter. Der
hører til sand Sympathie baade Lighed og Ulighed.
Derfor er Kiærlighed mellem Mand og Kvinde søde-
re og stærkere, end Venfskab mellem to Mænd, eller
to Kvinder. Lignelser halte: Dermed vilde vi
hverken sige at Philosophie eller Poesie var noget
Qvindligt. Schelling og jeg ere begge Mænd,
og saa hvi end vor Agtelse og Hengivenhed er for
ædle hulde Kvinder, vilde dog ingen af os have det
paa sig, at udføre Qvindedont.

Igaar havde han nogle gode Bener hos sig.
Han bad mig om at læse dem noget af hvad jeg
havde skrevet; da de endnu ikke kiendte mine Mær-

chen und Erzählungen, nys udfomne hos Cotta, forelæste jeg dem Lykkeridderne. Schelling gottede sig derover; han sagde, denne Novel mindte ham om Cervantes og Boccaz, og forsikrede efter Læsningen, at det havde fornøiet ham at høre "wie Xaver zu Ehren gekommen sey."

I Billedgalleriet glædte det mig især at finde flere Stykker af den herlige spanske Maler Morillo, af hvem jeg hidindtil kun har seet faae Arbeider. Han er meget elskværdig og original, og man kender ham strax, skøndt hans Kunst er langt fra al forfæstelig Maneer. Maneer kalder jeg den antagne Behandling af Farver, som fierner sig noget fra Naturen, og kommer af Bane, Magelighed og Mangel paa Phantasie. Det Seigl af Kunstnerens Aand derimod, som præger sig paa hans Værk, kan man kalde Stil. Det er det Skønne af hans egen Personlighed, som han ikke kan, og ikke bør bortfierne. Det er det, som foreviger ham i hans Værk; hans Portræt i Bogen, eller i Billedet. Det er den Familielighed, som Børnene have med Faderen, uagtet hvert Barn har sit eget selvstændige Væsen og Liv. — Der er ingen Gienstand for høi eller for lav for Morillo. Hvad der siges om Tasso hos Goethe, passer sig vel paa ham:

”Oft adelt er, was uns gemein erschien

Und das Geschäfte wird vor ihm zu nichts.“

Fattige lasede Drengs spille Tærrer, eller vise hinanden de Skillinger, de have fortjent ved at sælge Frugt. Selv Handlinger, som i Almindelighed vække Uæfkelhedens Fornemmelser, veed Morillo i et Billed at forædle. En omhyggelig Moder sidder med sin Dreng og har hans Hoved i sit Skød; Kunstneren synes med Glid at have fremstillet det Væmmelige i Tingen selv, for at overdøve det, og bortvise det med sit Genie. Den der i dette Malerie seer andet, end den sorgløse Dreng, og den omhyggelige Moder, maa ikke bebreide Maleren Smagløshed, men kun sit eget lille Hjerte, Slaphed og Fordom. — Man tager meget Feil, hvis man troer, at disse Billeder ligne de flamske og hollandske. Det skønne spanske Landskab, der altid tjener til Omgivning og Baggrund, forædler dem med en besynderlig poetisk Duft, og de forholde sig til Tenniers og Ostades Scener, som Don Quixote og Falstaf, til Jakob von Eybo, og Jesper Oldfux. Man beundrer ikke blot den diærve, ægtcomiske Natur; denne er tillige forbunden med noget Høit og Sværmeriskt. Måske staae ikke paa Comoediens Isolerstammel, skilt fra den øvrige alvorlige Verden; de ere, ved Romantikens galvaniske Riede, forbundne med hele den øvrige Natur.

Man seer tydeligt at Morillo er en Mand, som kan male hvad han vil: Madonner og Tiggerunger. Det kostede mig meget at rive mig løs fra denne underlige spanske Jan Hagel, mellem Væser, Frugter og store Blomsterkurve, omgivet af Egnenes Sølvdust. —

I Morgen reise vi. Jeg havde gjerne endnu gjort den siældne Jacobis Bekjendtskab, men vi komme hurtigere afsted, end vi først havde foresat os. Vi kunde derfor heller ikke gjøre Brug af de Billetter som Intendanten ved de kongelige Theatre Herr de la Motte havde den Godhed at sende mig.

Wien den 27de Maj.

I en forfærdelig Hede og Støv reiste vi den første Dag over Hohenlinden (hvor Moreaus Kiender forudum havde det hedere) til Altdötting. Vi vilde været til Braunau, men et stærkt Tordenveir optraf, og en Vogn, som havde fulgt os fra München, blev i Altdötting allerede kl. syv om Aftenen, af Frygt for Uveiret. Saa bleve vi da med, og kom ind i en gammel Sal, hvor der stod sex opredte Senge og hang en Messinglysekrone under Loftet. Der var Blyruder i Vinduerne, som i en Kirke. Paa den ene Side af Salen var et umalet Fyrretræsgallerie med Trappe til. Et Orchester formodentlig, som mindede om Fortidens sundne Glæder. Vi aabnede Blyvinduerne, trak vore Kioler og Støvler af, satte

os i Sopha paa to Stole (du kiender min Maade at lave Sofa paa) læste i nogle Musenalmanakker, som man i Stutgart havde foræret os, og svedte som Sveitseroste. Vort ubekiendte Reiseselskab var i det andet Værelse, talde fransk, og undertiden lidt italiensk. Det var en Herre og to Damer. De gik over i Kirken, for at holde deres Andagt, medens B* og jeg, for Træthedens Skyld, holdt aandelig Kammerpisning i Lommebøgerne for Skuespilnyndere. Vigen, som dækkede Bord, fortalte at der var en Kirke, hvorhen mange reiste, for at faae deres Syn igien, og spurgte om vi ikke ogsaa vilde derhen? Vi takkede og sagde: siden vi sidde her og læse, kan du jo vel see mit Barn, at vi ikke ere blinde. — De Fremmede kom tilbage. Herren forvildede sig, ligesom jeg stod i dyb Negligee, for at gaae i Seng. Han kom ind og taltale mig meget bekiendt paa Fransk. Formodentlig tog han mig for et Fruentimmer, hvilket beviser at han ikke rigtig endnu havde brugt Kirsecuren. Min Barritonostemme havde neppe yttret sig, før han lagde Hænderne paa Brystet, bukkede og gjorde mange Undskyldninger. Jeg fulgte ham meget høflig ud af Døren, i de hvide Lin, og vi gjorde mange Complimenter paa Trappen.

Næste Dag fik vi dygtig Regn, hvorved Træerne sprang ud, men Læderet paa vor Vogn krøb ind.

Det var Skade at Christian ikke ogsaa kunde fryde ind, thi han sad udenfor paa Bunken og blev vaad. Vi reiste over Braunau, Altheim, Nied, til Lambach; hvor vi superte flet, og fik daarlige Senge, fordi vort ubekiendte Reiseselskab havde faaet de bedste. Her hørte vi til vor største Forundring at det var Enkehurfurstinden af Bayern, en østerrigsk Prindsesse, med hvem vi reiste. Dette gjorde os lidt forlegne. Vi vare ofte gaaet hende forbi i Døren, uden at hilse videre, end med at lætte til Hatten. Men da hendes Høihed reiste incognito, saa var jo ogsaa hermed Hensigten rigtig opnaaet. Dog besluttede vi herefter ikke at føre foran, men bagefter, at hilse ærbødigt, og holde os i en sømmelig Afstand. Nu kunde jeg ogsaa begribe Herrens Undskyldninger og Alteration, da han tog Feil af mig, forrige Aften. Det var nemlig en Kammerherre. Og tænk dig hans Bestyrtelse ved at finde en halvnsøgen Poet istedet for velklædte Damer.

Tredie Dag var det deilig fiskligt Veir. Alt var friskt og grønt. Det slappe nyfødte gule Løv hang mat i tykke Buske paa Grenene, og indsugede Solens Straaler, for at vinde stivere Kraft og grønnere Farve. Vi førte langs ad en Afgrund. Landet er fuldt af de deiligste Bierge. Herlige Udsigter til Byer, Stæder og Kirker. Tyrolers

sneefieldet i Baggrunden. Morgen og Aften gik jeg altid et langt Stykke.

I Værtshuset i Kleinmünchen fik de Churfyrstelige Lust til at vide hvem vi vare. Damen spurgte Christian derom, og han fortalte det, paa sin Maade, i sit Patois, saa hun dog fik en vis overfladisk Idee om vor Eksistens. — Vi holdt os skedse tilbage; men paa den fjerde Dag bleve vi dog bekiendt med Herskabet, og det ved følgende Eventyr. — I en lille By, uden for en Smedde, blev vore Heste stye, ved uformodentlig at see to Qsler for en Karre; de vege til Side, og knak — der brak atter Vognstangen! B* blev lidt utaalmodig, men jeg forestilte ham, at vi maatte være glade ved, at dette ikke var skeet midt ude paa Veien, allermindst ved Afgrunden, — men lige for en Smedde, hvor allerede det Jern glødede, som skulde klanre Vognstangen fast igien. Medens nu Smedden med "svarten Fiæs" kom ud, "med sin Hammer og sin Tang" (ingen Baulundur) stege vi ud, og spadserede hen ad Veien. Da kom Churfyrstinden rullende forbi og hilste os. Hun er lykkelig! — sagde vi; hun har en heel Vogn. Farvel deres Høihed! Hils Wien. Vi komme kun langsomt bagfter. — Under disse Betragtninger opløstede vi vore Dine, — og saae langt henne paa Veien Churfyrstindens Vogn holde stille, og Herskabet spadserere os imøde tilfods paa Landeveien. "Was Teufel, tænkte jeg — (jeg begynder undertiden nu at tænke paa tydsk igjen) ist

ihr Wagen auch gebrochen? — Der var gaaet Ild i eet af Hiulene. — Nu viste vi os meget tjenstfærdige, hilste ærbødigt, gjorde Undskyldninger, fordi vi saa længe ikke havde kiendt hendes Høihed, og derpaa løb jeg til næste By, for at hente Vand. — Efter et Kvarteers Forløb, bragte jeg en Mand med en Spand paa Hovedet. Kammertieneren kom os imøde, og sagde det behøvedes ikke meer. Manden kastede Vandet, og gik igien. Vi kom til Bognen — Ilden var Pokker ikke slukket: Jernet var gloende. Churfyrstinden kom mig imøde, og gjorde mig en Tæffigelse. Paa Veien havde jeg seet en Pøl; jeg tog de tomme Biinflasker af Bognen, fyldte dem med Pølevand, og begiød saalænge Jernet, til det blev koldt som Is. I midlertid kom Tieneren med Lys; — det vil sige: Tællelys til at smøre Bognen med; thi det var ellers Middag. Og nu rullede de langsomt til næste Station, og vi, med vor istandsatte Bogn, bagefter.

Paa næste Station saae vi Churfyrstinden gaae med sit Følge, fra sin Bogn, til det nærmeste Giestgiverhuus. Vi holdt os tilbage, og jeg foreslog B* at gaae hen i et andet Værtshuus. Ligesom vi sadde ved Maden kom Kammertieneren ganske forpustet ind til os; han havde søgt os overalt, og skulde indbyde os til at spise med hendes Høihed.

Da vi nu allerede havde spist, kom han tilbage, for at invitere os til at drikke Kaffe, med Churfyrstinden paa næste Station. Dette skedte, og hendes Høihed var meget naadig og venlig. —

Paa min sidste Aftenvandring, traf jeg i en Fion Biergegn en Bonde, som gik hjem med nogle Leerkrucker og Fade, han i næste By havde sigt til sin Huusholdning. Jeg gav mig i Samtale med ham, og han fortalte mig om sine Børn og sin Lykke. Jeg sagde ham at jeg ogsaa havde Børn. Ja det er vel den største Glæde, vedblev han; boer De langt herfra? I Kjøbenhavn, i Danmark; var mit Svar. Af det maa vel være langt borte, raabte han. Hist henne boer jeg! — Og jeg saa i det samme et smukt Huus ved Veien; Døren stod aaben, og to blomstrende Røllinger, en Dreng og en Pige, sadde paa Tærskelen. Neppe bleve de Faderen vaer, før de sprang ham imøde. Han tog dem i Beiret, kyssede dem, og forærede dem hver en lille Leerkrucke med smuk Glasur. Jeg sagde nedslaaet Farvel og skyndte mig bort. Hist saa jeg allerede Wien hæve sig med utallige Huse; men iblandt dem alle var der intet, hvorfra tre søde Børn ilte mig imøde. Og overalt saa jeg dog saamange nydelige Børn! Alle Helgenbilleder ved Veien vare udsmykkede til Pindsefesten, med Blomster og Løvværk. De brogede Løvhytter, hvori Maria stod med Jesusbarnet, vare prydede med Lys. Jeg saa Marias og Jesu forgyldte Kroner glimte giennem Løvene, og en stor Skare smaae Børn laae paa Knæ, rundt om Løvhytten, og sang og bad i Aftenrøden.



U n m æ r k n i n g :

Af disse Breve, hvoraf Forfatteren selv besørger en
endst Oversættelse, udkommer om kort Tid anden og
sidste Deel.

THE UNITED STATES OF AMERICA
DEPARTMENT OF JUSTICE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION

WASHINGTON, D. C. 20535
JANUARY 10, 1964

TO : DIRECTOR, FBI
FROM : SAC, NEW YORK
SUBJECT: [REDACTED]

RE: [REDACTED]

On January 8, 1964, [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

